

ÜGYÉSZSÉGI SZEMLE

2026 • XI. ÉVFOLYAM, 2. SZÁM

ÜGYÉSZSÉGI SZEMLE

2026 • XI. ÉVFOLYAM, 2. SZÁM

Alapító: Legfőbb Ügyészség

Kiadó: Országos Kriminológiai Intézet

Főszerkesztő:

Prof. Dr. Barabás A. Tünde CSc
igazgató, főtanácsos (OKRI); egyetemi tanár (NKE)

Felelős szerkesztő:

Dr. Kiss Anna PhD
tudományos főmunkatárs (OKRI); egyetemi oktató (PPKE)

A szerkesztőbizottság elnöke:

Dr. Lajtár István PhD
legfőbb ügyész helyettes; c. egyetemi tanár (KRE)

A szerkesztőbizottság tagjai:

Dr. Nagy Gábor Bálint
legfőbb ügyész

Prof. em. Dr. Polt Péter PhD
elnök, Alkotmánybíróság; professzor emeritus (NKE)

Dr. Fejes Péter PhD
ny. főügyész helyettes; ny. egyetemi docens (ELTE)

Dr. habil. Békés Ádám PhD
ügyvéd, egyetemi docens (PPKE)

Prof. Dr. Domokos Andrea PhD
intézetvezető egyetemi tanár (KRE)

Prof. Dr. Gellér Balázs József PhD
ügyvéd; tanszékvezető egyetemi tanár (ELTE)

Prof. em. Dr. Görgényi Ilona CSc
professzor emeritus (Miskolci Egyetem)

Szerkesztőbizottsági titkár:

Dr. Gula Krisztina PhD
tudományos munkatárs (OKRI); egyetemi oktató (PPKE)

Tördelő: Szabados Attila

Szöveggondozó: Giricz Anna

Webdizájn: Promotheus Agency

HU ISSN 2559-8104 (online)

ÜGYÉSZSÉGI SZEMLE

2026 · XI. ÉVFOLYAM, 2. SZÁM

TANULMÁNYOK

- 4** **MERCZ MÓNICA**
Büntetőjog és közrend a digitális korban
- 19** **BALOGH ANNA**
Gyermekepornográfia és gyermek elkövetők, különös tekintettel a foglalkozástól eltiltás büntetésére. IV. rész
- 28** **JÓNÁS KITTI ANETT**
Child and youth crime in the light of statistical data

HÍREK

- 47** **DRÁVE CZ PÉTER**
Elterelhetetlenek: kábítószer-fogyasztók a megújuló drogpolitika és a változó anyagi jogi szabályok útvesztőiben
- 55** **HADHÁZI SÁNDOR – HADHÁZI EDIT**
Az ügyészi kontroll szerepe a büntetés-végrehajtási jogorvoslati eljárásokban
- 62** **KISS-ALMÁSI ZSUZSANNA**
Az első tapasztalatok a bűnmegelőzési célú felügyeletről
- 69** **KONCSEK KORNÉL**
Az előállító helyiségben történő elhelyezés jogszabályi megalapozottságának vizsgálati tapasztalatai atipikus esetekben (elővezetés, idegenrendészeti intézkedés)

NEMZETKÖZI FIGYELŐ

- 75** **SUPLICZ DÓRA**
Cognitive Freedom in the Age of Artificial Intelligence

KÖNYVAJÁNLÓ

- 90** Válogatás a szakirodalomból

Büntetőjog és közrend a digitális korban

BEVEZETÉS

A digitalizáció világszerte hatással van a közrend védelmére, mivel az internet – sajátos működéséből fakadóan – számos esetben elősegíti a káros tartalmak létrehozását és terjedését. A közösségi média veszélyei elsősorban a közmorál formálásán keresztül érintik az állampolgárokat.¹ Ezen befolyás mértéke miatt egyes jogtudósok a médiát már negyedik hatalmi ágként tartják számon,² amely kijelentés a közösségi média terjedésével, valamint a mesterséges intelligencia – többek között – algoritmusokon keresztül történő megnövekedett jelenlétével egyre jobban megállja a helyét.

Az interneten keresztül az állampolgárok több információhoz jutnak a globális eseményekről, ugyanakkor kiszolgáltatottá válnak az álhírek terjedésének és a mesterséges intelligencia által alkalmazott viselkedésmanipulációs technikáknak, például az úgynevezett „*nudging*”-nak.³ Bár az EU a mesterséges intelligenciára vonatkozó harmonizált szabályok megállapításáról szóló 2024/1689 rendelete (a továbbiakban: *AI Act*) tiltja az olyan mesterséges intelligencia rendszerek alkalmazását, amelyek tudat alatt manipulálják az emberi viselkedést,

* MERCZ Mónika, PhD hallgató, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

¹ VOLOKHOVA, Natalia – PODGORNÝ, Boris: The Ethical Side Of Digitalization: Good Vs Harm. In: TOROPOVA, E. V. et al. (eds.): *Man, Society, Communication*. European Proceedings of Social and Behavioural Sciences, Vol. 108, 2021, 837–842. <https://doi.org/10.15405/epsbs.2021.05.02.107>

² LUBERA, Rachel: The Fourth Branch of the Government: Evaluating the Media’s Role in Overseeing the Independent Judiciary. *Notre Dame Journal of Law, Ethics & Public Policy*, 22(2), 2008, 507–532. <https://scholarship.law.nd.edu/ndjlepp/vol22/iss2/11>

³ MISKOLCZI Barna – SZATHMÁRY Zoltán: *Büntetőjogi kérdések az információk korában. Mesterséges intelligencia, Big Data, profilozás*. HVG-Orac, Budapest, 2018, 142–144.; THALER, Richard – SUNSTEIN, Cass: *Nudge: Improving Decisions About Health, Wealth and Happiness*. Yale University Press, 2008.

e szabályok érvényesítése akadályokba ütközhet a nagy technológiai vállalatokkal szemben; ezért csak a jövőben derül majd ki, hogy az elfogadott jogszabály valóban képes-e elérni a kívánt célokat.⁴

Ugyanakkor hangsúlyozni kell, hogy a digitalizáció – a felmerülő kihívások ellenére – a közrend fenntartását is támogathatja, például az e-kormányzati rendszerek révén, amelyek hatékonyabbá teszik az államigazgatási feladatok elvégzését.⁵ Egyes államokban azonban e technológiák nem csupán igazgatási eszközként jelennek meg, hanem kiterjedt megfigyelési mechanizmusok alapjául is szolgálnak. Kínában például több mint 200 millió megfigyelő kamera működik, amelyek a társadalmi kreditrendszer és egy digitális autoriter berendezkedés fenntartását segítik elő.⁶ Az Európai Unió ezzel szemben – többek között az *AI Act* révén – kifejezetten tiltja az ilyen jellegű alkalmazásokat a tagállamok területén.

A mesterséges intelligencia, a közösségi média és általában az internet széles körű használatával egyre fontosabb állami feladattá válik a lakosság digitális tudatosságának növelése és az alapvető médiaértési készségek fejlesztésének támogatása, illetve egyre nagyobb szerepet kap a büntetőjogi fellépés bizonyos mesterséges intelligencia által generált tartalmak ellen. Csak 2025-ben világszerte 1,2 millió fiatal számolt be arról, hogy képeiket szexuálisan explicit *deepfake*-tartalmak előállítására használták fel. A jelenség elterjedtsége miatt az UNICEF közleményt adott ki, amelyben hangsúlyozta, hogy a kiskorúakat érintő, mesterséges intelligencia által generált *deepfake* szexuális tartalom visszaélésnek minősül, és azt ugyanolyan sürgősséggel kell kezelni, mint az offline környezetben elkövetett bántalmazást.⁷

A civil társadalom is egyre nagyobb figyelmet fordít az online terjesztett gyermekek sérelmére elkövetett szexuális visszaélést ábrázoló anyagok (*child sexual abuse material* – CSAM) elleni küzdelemre. Kutatások igazolják, hogy ez a jelenség a könnyen hozzáférhető *deepfake*-technológiák (például a Grok nevezetű generatív mesterséges intelligencia chatbot) miatt a jövőben sajnos

⁴ NEUWIRTH, Rostam J.: Prohibited artificial intelligence practices in the proposed EU artificial intelligence act (AIA). *Computer Law & Security Review*, 48, 2023, 105798, <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2023.105798>

⁵ BUDAI Balázs: *Az e-közigazgatás fogalma, jogi és stratégiai keretei*. Dialóg Campus, Budapest, 2017

⁶ KENDALL-TAYLOR, Andrea – FRANTZ, Erica, – WRIGHT, Joseph: The Digital Dictators. How Technology Strengthens Autocracy. *Foreign Affairs*, 6 February 2020, <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2020-02-06/digital-dictators>

⁷ Deepfake abuse is abuse, UNICEF warns. *UN News*, 4 February 2026, <https://news.un.org/en/story/2026/02/1166886>

növekedni fog,⁸ csakúgy, mint a mesterséges intelligencia felhasználásával történő online *grooming*, amelynek során az elkövetők manipulációval próbálnak kiskorúakat kizsákmányolni az interneten.⁹ Világszerte egyre több jogszabály születik az ilyen jellegű online tartalmak és viselkedési módok terjedésének visszaszorítása érdekében. Az Amerikai Egyesült Államokban például 2025-ben elfogadták a „*TAKE IT DOWN Act*” elnevezésű törvényt, amely szövetségi bűncselekménnyé minősíti kiskorúakról készült meztelen vagy szexuálisan explicit képek közzétételét.¹⁰

Az online térben megjelenő káros viselkedési minták egyre inkább átszivárognak a társadalmi jólét területére, felvetve azt a kérdést, hogy egy adott állam milyen mértékben képes rendészeti eszközökkel fellépni a közrend megsértése ellen. Az internet globális jelenség, miközben a magánszektor – különösen egyes nagy platformok esetében – rendkívüli pénzügyi erőforrásokkal rendelkezik. Az Európai Unió válasza e növekvő kihívásra különböző szabályozások kidolgozása volt (például a már említett *AI Act* vagy a *Digital Services Act*), valamint pénzbírságok kiszabása azon vállalatokkal szemben, amelyek nem felelnek meg az uniós előírásoknak.

Mindazonáltal e szabályozási és szankcionálási eszközök hatékonysága nem kizárólag az uniós szintű fellépéstől függ, hanem attól is, hogy a tagállamok miként képesek a digitális térben megjelenő új típusú jogsértéseket saját jogrendszerükbe integrálni és kezelni. Az uniós keretszabályozás ugyanis elsősorban a platformok működésére és felelősségére fókuszál, míg a konkrét, egyéni jogsértések szankcionálása továbbra is a nemzeti hatóságok és jogalkotók feladatkörébe tartozik. E kettős szintű fellépés szükségszerűen felveti a közrend védelmének új dimenzióit, különösen a technológiai fejlődés által generált, gyorsan változó kockázatok kezelésében. A mesterséges intelligencia terjedése tehát jelentős hatást gyakorol a közrendre. Ezen alapvető állami funkció biztosítása az Európai Unió tagállamainak feladatkörébe tartozik, amelynek egyik legfontosabb eszköze a büntető igazságszolgáltatás rendszerének működtetése. Látnunk kell azonban, hogy a gyakorlatban ez a feladat kezdi meghaladni a tagállami hatáskört.

⁸ STEEL, Chad M. S.: Prevalence of generative artificial intelligence sexualized image usage by adolescents in the United States. *PLoS One*, 21(3), 2026, e0342824, <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0342824>

⁹ GÁL István László: A szexuális tartalmakkal kapcsolatos visszaélések és a mesterséges intelligencia új kihívásai a büntetőjog számára. *Büntetőjogi Szemle*, 2025/2., 32–39. <https://ujbtk.hu/prof-dr-gal-istvan-laszlo-a-szexuális-tartalmakkal-kapcsolatos-visszaelesek-es-a-mesterseges-intelligencia-uj-kihivaisai-a-buntetojog-szamara/>

¹⁰ Tools to Address Known Exploitation by Immobilizing Technological Deepfakes on Websites and Networks Act – TAKE IT DOWN Act (Public Law 119–12)

BÜNTETŐJOGI KONCEPCIÓK AZ ALAPVETŐ ÁLLAMI FUNKCIÓKBAN

Az Európai Unióról szóló szerződés (a továbbiakban: EUSZ) 4. cikkének (2) bekezdése kimondja, hogy *„Az Unió tiszteletben tartja a tagállamoknak a Szerződések előtti egyenlőségét, valamint nemzeti identitását, amely elválaszthatatlan része azok alapvető politikai és alkotmányos berendezkedésének, ideértve a regionális és helyi önkormányzatokat is. Tiszteletben tartja az alapvető állami funkciókat, köztük az állam területi integritásának biztosítását, a közrend fenntartását és a nemzeti biztonság védelmét. Így különösen a nemzeti biztonság az egyes tagállamok kizárólagos feladata marad.”*

Bár a rendelkezés kifejezetten három alapvető állami funkciót nevez meg – a területi integritást, a nemzetbiztonságot, valamint a közrend fenntartását –, ezek csupán példaként szolgálnak. Több állami funkció is alapvetőnek minősülhet, amelyek feltárása EU-tagállamonként eltérő álláspontoknak ad teret. Ez a kérdés a mesterséges intelligencia világában pedig különös jelentőséget hordoz, hiszen ez a technológia – különösen a már említett *deepfake*-ek készítése folytán – gyengítheti nem csupán a közrend fenntartását, hanem a nemzetbiztonság védelmét is, illetve büntetőeljárások folyamán hamis bizonyítékok készítésére is szolgálhat.¹¹

Álláspontom szerint a büntető igazságszolgáltatás egy alapvető állami funkció, amelynek művelése az EUSZ értelmében elsődlegesen a tagállamok kötelezettsége és joga.¹² Az alapvető állami funkciókat olyan, az államiságból eredő alapvető feladatokként határozom meg, mint a területi integritás, a nemzetbiztonság, a közrend fenntartása, a monetáris szuverenitás és az alkotmányos berendezkedés. E funkciókat maguknak az állami intézményeknek kell ellátniuk annak érdekében, hogy az állam mint hatékony kormányzati egység fennmaradjon. Ezeket az Európai Uniónak tiszteletben kell tartania, és olyan felelősségi köröket teremtenie, amelyek kizárólag az államot terhelik. E funkciók az állam létezésének legitimitását adják, a szuverenitásából fakadnak, és elengedhetetlen szerepet játszanak egy állam alkotmányos identitásának védelmében.¹³ A nemzeti identitás és a történeti alkotmány

¹¹ HERKE Csongor: A bizonyítékok újraértékelése: a deepfake technológia hatása a büntető igazságszolgáltatásra. *Magyar Jog*, 2024/6., 321–332.

¹² Habár az Európai Ügyészség hivatala kivétel ez alól az alapelv alól.

¹³ CHRONOWSKI Nóra – VINCZE Attila: Alapjogvédelem, szuverenitás, alkotmányos önazonosság: az uniós jog érvényesülésének új határai. In: CHRONOWSKI N. (szerk.): *Szuverenitás és államiság az Európai Unióban*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2017, 118–119.

együttal irányt mutat az Európai Unió különböző tagállamai számára ezen funkciók értelmezésében.¹⁴

Az EUSZ 4. cikk (2) bekezdésében kifejezetten nevesített funkciókon túl az Európai Unió kontextusában az alapvető állami funkciók általában magukban foglalják az emberi jogok érvényesítésének biztosítását, a nemzeti szuverenitás védelmét, a politikai és alkotmányos berendezkedés megválasztását, a regionális és helyi önkormányzati rendszer kialakítását, a működő demokratikus intézmények fenntartását, a költségvetési kérdések és az államadósság kezelését, a hivatalos nyelv megválasztását, az állampolgárság megadását, a demográfiai kihívások kezelését, az adórendszer kialakítását, a jövedelemelosztásról és a szociális biztonsági rendszerekről való döntést, valamint az egyházak és vallási közösségek jogi státuszának meghatározását. Ez a felsorolás azonban nem tekinthető kimerítőnek, mivel az alapvető állami funkciókat tágabb, kontextuális értelemben kell meghatározni és értelmezni. Egyes tagállamokban egy adott funkció ebbe a körbe tartozhat, míg másokban kevésbé tekintik alapvető jelentőségűnek.¹⁵

A fenti alapvető állami funkciók közül a jelen tanulmány egy kifejezetten nevesített példára, a közrend fenntartására összpontosít. A rendelkezés megköveteli, hogy bizonyos alapvető politikai és alkotmányos struktúrák védelmet élvezzenek minden szupranacionális befolyással szemben.¹⁶ Az EUSZ 4. cikkének (2) bekezdése az európai integráció alkotmányos határait rögzíti azáltal, hogy elismeri: bizonyos állami funkciók nem ruházhatók át, mivel azok a szuverenitásból és az alkotmányos identitásból erednek. E funkciók között kiemelt jelentőséggel bír a közrend fenntartása. Bár ez elsődlegesen a rendőrség tevékenységi körébe tartozik, a büntető igazságszolgáltatásnak – különösen a nyomozás szakaszában – szintén meghatározó szerepe van e feladat ellátásában. Végül soron a közrend fenntartása testesíti meg az állam legitim erőszak alkalmazására vonatkozó monopóliumát,¹⁷ valamint azt a képességét, hogy biz-

¹⁴ TRIBL Norbert: *Az alkotmányos identitás funkciója és alkalmazhatósága a szupranacionális térben*. Doktori (PhD) értekezés. Szegedi Tudományegyetem ÁJDI, Szeged, 2020, 32–33. <https://doktori.bibl.u-szeged.hu/id/eprint/10625/1/TriblNorbert.pdf>

¹⁵ BOKOVÁ, Terezie: Exploring the Concept of Essential State Functions on the Basis of the CJEU's Decision on the Temporary Relocation Mechanism. *European Papers*, 7(2), 2022, 773–979, <https://search.datacite.org/works/10.15166/2499-8249/599>

¹⁶ CAPELLI, Teresa: Article 4(2) TEU: The Respect for National Identity. *Astrid-Online*, Rassegna No. 16/2023, 4–33, <https://www.astrid-online.it/static/upload/2393/239305ee-175183976f9089dd31657d66.pdf>

¹⁷ WEBER, Max: Politics as a Vocation. In: RUNCIMAN, W. G. (ed.): *Max Weber: Selections in Translation*. (Trans.: MATTHEWS, E.) Cambridge University Press, Cambridge, 1978, 212–225.

tosítsa a belső békét, a jogbiztonságot és a közbizalmat. A közrend hatékony fenntartása nélkül sem a demokratikus kormányzás, sem a jogállamiság nem létezhet, és maga a közhatalom legitimitása is veszélybe kerül.¹⁸

Míg a többi nevesített alapvető állami funkció az államot elsősorban külső fenyegetésekkel szemben védi, addig a jogérvényesítés, a büntető igazságszolgáltatás és a közrend fenntartása a politikai közösség belső kohézióját biztosítja.¹⁹ Itt jelenik meg a büntető igazságszolgáltatás elengedhetetlen szerepe mint a közrend fenntartásának lényeges eleme változó világunkban.

A büntető igazságszolgáltatás működtetése azért minősül alapvető állami funkciónak, mert elengedhetetlen a nemzet egységének fenntartása és megőrzése szempontjából. Az állampolgárok elvárják, hogy a jogsértések büntetést vonjanak maguk után, még akkor is, ha ez olykor kirakatpercek formájában történik, ahol az elítélés bizonyítékok nélkül történik.²⁰ Maga a rituális jellegű eljárás is fontos a közösségi elégedettség szempontjából. Nem véletlen az sem, hogy Ur-Nammu törvénykönyve – a legrégebbi fennmaradt írott törvénykönyv – elsősorban büntetőjogi szankciókról rendelkezik, ezáltal közös értékek és a jogrend ígérete köré szervezve az állampolgárokat.²¹ A Német Szövetségi Alkotmánybíróság (*Bundesverfassungsgericht*) döntése a Lisszaboni Szerződésről az állam működése szempontjából elengedhetetlen elemként jelöli meg a büntető anyagi és eljárási büntetőjogra vonatkozó döntések meghozatalát,²² ezzel is alátámasztva azt a tézist, hogy a büntető igazságszolgáltatás alapvető funkciót tölt be minden állam működésében.

¹⁸ CALLIESS, Christian – VAN DER SCHYFF, Gerhard: *Constitutional Identity in a Europe of Multilevel Constitutionalism*. Cambridge University Press, Cambridge, 2020.

¹⁹ McDONALD, Matt: *Security, sovereignty and identity. Refereed paper presented to the Jubilee conference of the Australasian Political Studies*. Association Australian National University, Canberra, 2002.

²⁰ LÉVAY, Miklós: A büntetőjog társadalmi szerepének változása Magyarországon 1985-től 2005-ig. *Magyar Jog*, 2006/12., 705–715.

²¹ KRAMER, Samuel Noah: The Oldest Laws. *Scientific American*, 188(1), 1953, 26–29.

²² A Német Szövetségi Alkotmánybíróság döntése a Lisszaboni Szerződésről (2009. június 30.): 252. Különösen érzékenyek az alkotmányos állam azon képessége szempontjából, hogy demokratikus módon alakítsa saját működését, a következő területeken hozott döntésekkel:

(1) az anyagi és eljárási büntetőjogra vonatkozó döntések;

(2) az államon belüli rendőrségi erőszakmonopólium, valamint a külső irányban alkalmazott katonai erő feletti rendelkezés;

(3) az állami bevételekre és kiadásokra vonatkozó alapvető költségvetési döntések, amelyek különösen – többek között – szociálpolitikai megfontolások által motiváltak;

(4) a szociális állam keretében az életviszonyok alakítására vonatkozó döntések; valamint

(5) a különösen jelentős kulturális kérdésekkel kapcsolatos döntések, például a családjog, az iskola- és oktatási rendszer, valamint a vallási közösségekkel való viszony szabályozása terén.

Ugyanakkor a digitalizáció és a mesterséges intelligencia térnyerése alapvetően új kihívások elé állítja e klasszikus felfogást. Az online térben megjelenő, határokon átnyúló és gyakran decentralizált jelenségek – ideértve az automatizált döntéshozatalt, az algoritmikus tartalomterjesztést vagy a platformalapú kommunikációt – egyre inkább relativizálják az állam kizárólagos jogérvényesítési képességét. E fejlemények arra utalnak, hogy a közrend fenntartásának hagyományos, kizárólag nemzeti keretek között értelmezett modellje fokozatosan bővítésre szorul. Az Európai Unió előtt így az a kérdés áll, hogy miként képes a tagállami hatáskörök tiszteletben tartása mellett olyan integrált, több szinten működő szabályozási és végrehajtási mechanizmusokat kialakítani, amelyek hatékony választ adnak a technológiai fejlődésből fakadó új típusú kockázatokra.

A KÖZREND FENNTARTÁSA AZ EURÓPAI UNIÓBAN

A közrend fenntartásának állami funkciója nélkül a jogállamiság nem garantálható. A közrendi klauzula – amelyet gyakran *ordre public*-ként vagy a közrend védelmeként is említene – a nemzetközi jog több területén is megjelenik, amikor kapcsolat jön létre a belső és külföldi jogrendszer között. A közrendre való hivatkozás azt jelenti, hogy korlátoznak egy külföldi vagy szupranacionális normát olyan esetekben, amikor egyébként a jogi keretrendszer általános szabályként lehetővé tenné annak alkalmazását. A közrend az egyes jogrendszerek „kemény magját” jelenti: közvetlenül védi a rendszer gazdasági, politikai és erkölcsi alapjait, és többek között az alkotmányos alapelvek formájában fejezi ki az alapvető értékrendet. A közrend fenntartása két megközelítés révén valósulhat meg: egyrészt az emberi jogok védelmének összefüggésében történő közrendvédelem, másrészt az uniós jogban megjelenő, hasonló tartalmú klauzulák révén.²³

Az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) számos alkalmakkal hivatkozott az európai közrend fogalmára,²⁴ és ítélezési gyakorlata közvetett módon befolyásolja a nemzeti „közrend” fogalmak tartalmát. Bár a közrend fenntartása az EUSZ értelmében alapvető állami funkció, és ezért a tagállamok hatáskörében marad – hiszen kizárólag ők gyakorolhatják az olyan hatásköröket, mint a rendőri erők bevetése, zavargások felszámolása vagy rendkívüli állapot kihirdetése –, az Európai Unió jogalkotási hatáskörrel rendelkezik bizonyos kapcsolódó területeken, például a migráció, a rendőrségi együttműködés vagy a büntetőjog harmonizációja terén.²⁵

²³ KARSAI Krisztina: A közrend európai (jogi) fogalma. In: KARSAI Krisztina: *Rendészet és Tudomány*. Novum-Tech, Szeged, 2013, 35–48.

²⁴ *Loizidou v. Törökország*, 15318/89. sz. kérelem, ítélet: 1995. március 23., Series A No. 310.

²⁵ TIHANYI Miklós: Közrend, közbiztonság, rendészet a keresztény közgondolkodásban. *Belügyi Szemle*, 2017/16., 14–33. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2017.3.2>

A Német Szövetségi Alkotmánybíróság a közrendet olyan – többnyire íratlan – szabályok összességéként határozta meg, amelyek betartása az uralkodó társadalmi és etikai felfogás szerint a rendezett társadalmi együttélés elengedhetetlen feltétele.²⁶ *Concha Győző* meghatározása alapján a közrend lényegében „*az emberek együttműködése egy közös cél érdekében, amelyet a jog és a természet határai kereteznek*” és ez a működés „*a jogi és természeti határok között nemcsak az állami szervek, hanem a magánszemélyek számára is szabad*”.²⁷ Concha a közrend három altípusát különböztette meg: az állami rendet, a társadalmi rendet és a természeti rendet.²⁸ *Finszter Géza* szerint a közrend a hatályos erkölcsi és jogi szabályok együttélését jelenti, ugyanakkor kizárólag jogi alapon is meghatározható.²⁹

Megjelenési formái tekintetében beszélhetünk belső közrendről, illetve külső vagy nemzetközi közrendről. A belső közrend kategóriája a büntetőjogban és a polgári jogban egyaránt megjelenik. A magyar bírói gyakorlatban a közrend megsértésének megállapítása a nemzetközi magánjogban alkalmazott definícióból indul ki, és a magyar nemzetközi magánjogi szakirodalomban használt közrend-klauzula fogalmára utal. A Kúria a társadalom általános értékeit a közrend egyik összetevőjeként határozta meg.³⁰ Ennek kapcsán kimondta, hogy amennyiben egy választottbíróági ítélet sérti a társadalom értékeit, az a közrendbe ütközőnek minősülhet, ezért a társadalmat meg kell védeni annak végrehajtásától.³¹ *Karl-Heinz Böckstiegel* megfogalmazása szerint a közrend-klauzula az egyik utolsó bástya, amely lehetővé teszi az államok számára szentnek és sérthetetlennek tekintett tabujaik és érdekeik védelmét.³²

²⁶ PODOLETZ Léna: A közrend és a közbiztonság fogalmának értelmezése Concha Győzőnél. *Jogi Tanulmányok*, 17/1., 2014. <http://hdl.handle.net/10831/35724>

²⁷ CONCHA Győző: Az államhatalmak megoszlásának elvei. *Magyar Jogászegyleti Értekezések*, 73, VIII. kötet, 2. füzet. 1892

²⁸ CONCHA Győző: *Politika I. (Alkotmánytan)*. Második kiadás. Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, Budapest, 1907

²⁹ FINSZTER Géza: *A rendőrség joga*. Nemzeti Közszerződési Egyetem RTK, Budapest, 2014. <https://opac.uni-nke.hu/webview?infile=&sobj=9547&source=webvd&cgimime=application%2Fpdf>

³⁰ Erről lásd KARSAI K (2013): i. m.

³¹ CSÁSZÁR Mátyás: A nemzetközi magánjogi közrend megjelenési formái és értelmezése a közrendbe ütközést megállapító bírósági ítéletekben, *Miskolci Jogi Szemle*, 2012/1., 70–89. <https://szakcikadatbazis.hu/doc/1266736>

³² BÖCKSTIEGEL, Karl-Heinz: Public Policy as a Limit to Arbitration and its Enforcement. *IBA Journal of Dispute Resolution*, 123/2008, Special Issue. https://cdn.arbitration-icca.org/s3fs-public/document/media_document/media012277202358270bckstiegel_public_policy...iba_unconference_2008.pdf

Az Európai Unió Bírósága szintén állást foglalt ebben a kérdésben a *Rezguia Adoui kontra Belga Állam és Liège városa* ügyben. Az ügy központi kérdése két francia állampolgár belgiumi tartózkodási engedélyének megtagadása volt „közrend” jogcímen, mivel úgy sejtették, ezek a személyek a felnőttiparban dolgoztak. A Bíróság kimondta, hogy egy tagállam korlátozhatja a szabad mozgást közrend vagy közbiztonság indokával, azonban csak akkor, ha az adott magatartást a társadalom valóban károsnak tekinti, és egy állam nem utasíthat ki külföldieket olyan magatartás miatt, amelyet saját állampolgárai esetében eltűr.³³ Ebből az következik, hogy bár a tagállam megőrzi a közrend fenntartására vonatkozó alapvető hatáskört, azt az uniós jog alapelveivel – például a diszkrimináció tilalmával és az arányosság elvével – összhangban kell gyakorolnia.

A KÖZREND FENNTARTÁSA MÁS JOGRENDSZEREKBEN: AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK PÉLDÁJA

Az Amerikai Egyesült Államok, mint ötven tagállamból álló föderáció, egészen eltérő kontextust kínál a közrend fogalmának megértéséhez. Az állam alkotmányos berendezkedésének vizsgálata különösen azért lehet tanulságos, mert rávilágíthat arra, hogy az Európai Unióban az alapvető állami funkciók értelmezése hogyan változhat majd a jövőben, különösen szorosabbra fűzött integráció esetén. Bár léteznek elszórt összehasonlítások az amerikai szövetségi doktrínákkal – különösen az *essential functions thesis* és a *police power doctrine* kapcsán –, még nem készült egy átfogó, rendszerszintű összehasonlító kutatási projekt, amely a doktrínákat, a bírói módszereket és a politikai garanciákat vizsgálná a föderációk és a szupranacionális rendszerek között. Egy ilyen összehasonlítás rámutathat arra, hogy az intézmények miként reagálnak hasonló problémákra – például a bírói függetlenség vagy a rendőri hatáskörök és az alapvető állami funkciók kérdésére –, és hozzájárulhatna átültethető elemzési eszközök kialakításához.

Az Egyesült Államokban a szövetségi kormány és a tagállamok megosztva viselik a közrend fenntartásával kapcsolatos felelősséget. A szövetségi kormány akkor lép közbe, amikor államközi vagy szövetségi érdekek érintettek, például az FBI vagy a Homeland Security szervein keresztül, illetve szövetségi bűncselekmények esetében. A *police power* azonban a Tizedik alkotmánykiegészítés alapján a tagállamok számára fenntartott hatáskör.³⁴

³³ C-115/81 és C-116/81, *Rezguia Adoui and Dominique Cornuaille v Belgian State and City of Liège*, ECLI:EU:C:1982:183, ítélet: 1982. május 18.

³⁴ DOBBS, Mary: Sovereignty, Article 4(2) TEU and the Respect of National Identities: Swinging the Balance of Power in Favour of the Member States? *Yearbook of European Law*, 33(1), 2014, 298–334. <https://doi.org/10.1093/yel/yeu024>

A *police power* doktrína – amely a nemzetközi jogban is ismert elvként ismeri az államok azon jogát, hogy a közérdek védelmében szabályozásokat alkossanak – az Egyesült Államok közrenddel kapcsolatos kérdéseinek egyik alapköve. Történetileg a „*police*” kifejezés nem a bűnüldözést jelentette, hanem a polgári közigazgatásra vagy általában a kormányzásra utalt.³⁵ Az állam kizárólag nem diszkriminatív és arányos szabályozásokat alkothat, a jogszerű eljárás (*due process*) követelményével összhangban, a közjó előmozdítása érdekében.³⁶

E terület egyik jelentős ügye a *Philip Morris kontra Uruguay* választottbíróvási ügy volt, amely megállapította, hogy „számos befektetési döntés hozzájárult az állami police power doktrína hatókörének, tartalmának és feltételeinek kialakításához, és azt a nemzetközi jogban is megalapozta”³⁷. Eredeti értelmezésében az Egyesült Államokban a *police power* a tagállamok „maradék szuverenitását” (*residual sovereignty*) jelölte a szövetségi rendszerben, amelyet „arra használtak, hogy elhatárolják a tagállami hatáskörök körét a szövetségi kormány hatáskörétől”³⁸.

Noha a közrend és az egyéni szabadságjogok közötti egyensúly állandó alkotmányos feszültséget jelent, a Legfelsőbb Bíróság több alkalommal is állást foglalt amellett, hogy a *police power* a tagállamokat illeti meg.³⁹ Ennek egyik példája a *Hammer kontra Dagenhart*-ügy: ez érvénytelenítette azt a szövetségi törvényt, amely megtiltotta a gyermekmunkával előállított termékek államközi kereskedelemben történő szállítását. A bíróság szerint az alkotmányos rendelkezés „nem arra szolgált, hogy felhatalmazást adjon a Kongresszusnak a tagállamok ellenőrzésére a helyi kereskedelem és gyártás felett gyakorolt police power tekintetében, amely hatáskör mindig is létezett, és amelyet a Tizedik alkotmánykiegészítés kifejezetten számukra tart fenn”⁴⁰.

Míg az Egyesült Államokban a *police power* az egyes tagállamok azon eredendő hatáskörét jelenti, hogy az alkotmány keretei között szabályozásokat alkossanak a közegészség, a közbiztonság és a közjó előmozdítása érdekében, addig

³⁵ DOLZER, Rudolf: Indirect Expropriation of Alien Property. *ICSID Review – Foreign Investment Law Journal*, 1(1), 1986, 41–65. <https://doi.org/10.1093/icsidreview/1.1.41>

³⁶ PELLET, Alain: Police Powers or the State’s Right to Regulate. In: Kinnear, M. (ed.): *Building International Investment Law – The First 50 Years of ICSID*. Kluwer Law International, 2016, 448.

³⁷ *Philip Morris Brands Sàrl v Oriental Republic of Uruguay*, ICSID Case No. ARB/10/7. July 8, 2016

³⁸ WILLOUGHBY, Westel Woodbury: *The Constitutional Law of the United States*. 2nd edition. Baker, New York, 1929, 1766; lásd: *Gibbons v Ogden*, 22 US (9 Wheaton) 1 (1824) 208; *Brown v Maryland*, 23 US (12 Wheaton) 419 (1827) 442–43.

³⁹ HERZ, John H.: Expropriation of Foreign Property. *American Journal of International Law*, 35(2), 1941, 251–252., <https://doi.org/10.2307/2192262>

⁴⁰ 247 U.S. 251 (1918) 275–76.

az Európai Unióban a közrend fenntartása szupranacionális koordinációt is magában foglal, például olyan ügynökségeken keresztül, mint az Europol, valamint harmonizált irányelvek révén. A megerősített együttműködés ellenére a nemzeti rendőri erők továbbra is jelentős hatáskörökkel rendelkeznek, összhangban az alapvető állami funkciók doktrínájával.

A *police power* doktrína mellett az Amerikai Egyesült Államokban az alapvető állami funkciók kérdését szabályozó jogi keretrendszer másik fontos eleme az úgynevezett *essential functions theory* (alapvető funkciók elmélete). Ezt az elméletet azért dolgozták ki, hogy alkotmányos keretet biztosítson a szövetségi és a tagállami hatáskörök közötti határvonal meghúzásához, különösen a rendészeti hatáskörök gyakorlásával kapcsolatos ügyekben. Célja annak meghatározása, hogy egy adott állami funkció annyira alapvető-e az állami szuverenitás szempontjából, hogy annak a tagállam hatáskörében kell maradnia még akkor is, ha a szövetségi hatáskörök átfedést mutatnak vele.⁴¹

A Legfelsőbb Bíróság először a *National League of Cities kontra User* ügyben alkalmazta ezt az érvelést, amikor bevezette azt az elvet, hogy a szövetségi kormány nem szabályozhat olyan tagállami tevékenységeket, amelyek alapvető kormányzati funkcióknak minősülnek. A Bíróság végül kimondta, hogy a szövetségi kormány nem szabályozhatja a tagállamok „integráns működését” a hagyományos kormányzati funkciók területén anélkül, hogy megsértené a Tizedik alkotmánykiegészítést.⁴² Az ítélet így egy olyan bírói mechanizmust vezetett be, amely a tagállami szuverenitást védi a túlzott szövetségi hatáskör-gyakorlással szemben. Ez egyben elmozdulást jelentett abba az irányba, hogy bizonyos funkciókat – például a bűnüldözést, az oktatást és a közbiztonság védelmét – egy szövetségi állam keretein belül alkotmányosan „alapvetőnek” tekintsenek a tagállamok létezése szempontjából. Ugyanakkor a Bíróság nem határozta meg pontosan, hogy mi minősül alapvető kormányzati funkciónak, ami az alsóbb fokú bíróságok számára következtetlen értelmezési gyakorlatokhoz vezetett. Egyértelmű mérce hiányában a bíróságoknak különböző szempontokat kell mérlegelniük – például az adott tevékenység történeti szerepét az állam működésében, annak nélkülözhetetlenségét az önkormányzatiság szempontjából, valamint a szövetségi beavatkozás mértékét – annak eldöntéséhez, hogy egy konkrét állami funkció alapvetőnek tekinthető-e vagy sem.⁴³

⁴¹ SOUTHER, Sharon A.: The Essential Governmental Function After National League of Cities: Impact of an Essentiality Test on Commuter Rail Transportation. *Fordham Urban Law Journal*, 9(1), 1980, 149–184. <https://ir.lawnet.fordham.edu/ulj/vol9/iss1/4/>

⁴² *National League of Cities v User*, 426 U.S. 833 (1976)

⁴³ GREFFET Jr., John J.: Factoring in Tradition: The Proper Role of the Traditional Governmental Function Test. *St. Louis University Law Journal*, 53(3), 2009, 875–898. <https://scholarship.law.slu.edu/lj/vol53/iss3/13>

Összehasonlításképpen: az Európai Unió az EUSZ 4. cikk (2) bekezdése alapján az „alapvető állami funkciók” körébe sorolja többek között a nemzetbiztonság, a területi integritás és a közrend fenntartásának biztosítását. Az Egyesült Államok szövetségi modelljével ellentétben – ahol a hatáskörök megosztása alkotmányosan rögzített – az Európai Unió keretrendszere nagyobb rugalmasságot tesz lehetővé: a hatáskörök a bírói értelmezés és a politikai integráció révén bővíthetnek, ami feszültséget eredményezhet a szupranacionális hatalom és a nemzeti autonómia között.

Mindkét rendszerben az áll a vita középpontjában, hogy az integráció – legyen az szövetségi vagy szupranacionális – meddig terjedhet anélkül, hogy aláássa azokat az alapvető hatásköröket, amelyek az államiság lényegét adják. Míg az Egyesült Államokban az *essential functions*-teszt hangsúlyozza a bíróságok visszafogottságát és a politikai folyamatok iránti tiszteletet e kényes egyensúly fenntartásában, addig az Európai Unióban az integráció határainak értelmezése az Európai Unió Bíróságára hárul. Ugyanakkor ez a folyamat azt is jelenti, hogy az EUB egyre inkább politikai szereplővé válik az integráció alakulásában. A párhuzam egy közös alkotmányos dilemmára mutat rá: miként egyeztethető össze a jogrend egysége az azt alkotó entitások sokféleségével.

A KÖZREND FENNTARTÁSA BÜNTETŐJOG ÁLTAL EGY DIGITÁLIS VILÁGBAN

Minden állam egyik kulcsfontosságú feladata tehát a közrend fenntartása, amelynek egyik hatékony és kézenfekvő eszköze a büntető igazságszolgáltatás. Egy globalizált, digitalizált és mesterséges intelligenciával átítatott világban azonban ez csak elméletben működhet egyszerűen. A hatékony bűnüldözés érdekében az EU-ban számos uniós szabályozás támogatja a büntető igazságszolgáltatás működését az online térben. Az Európai Unió elsősorban minimumszabályok megállapításával és az igazságügyi együttműködés elősegítésével járul hozzá a közös fellépéshez, az EUMSZ 82–86. cikkeiben meghatározott keretek között, a nemzetközi egyezmények és együttműködési mechanizmusok tiszteletben tartásával. A mesterséges intelligencia szabályozása végső soron tehát alkotmányossági kérdést vet fel: az egyre inkább digitalizálódó és transznacionális környezetben képes-e az állam továbbra is a hagyományos büntetőjogi eszközökkel ellátni a közrend fenntartásának alapvető feladatát?

A hazai és európai jogalkotók feladata immáron kiterjed a mesterséges intelligencia által generált károkozás⁴⁴ jogi következményeinek megállapítására, in-

⁴⁴ Különös tekintettel az autonóm járművek és a büntetőjogi felelősségre vonás kapcsolatára. Lásd HODULA Máté: Az önvezető járművek és a büntetőjogi felelősség. *Jogelméleti Szemle*, 2018/3., 68–78. <https://real.mtak.hu/238062/1/Hodula.pdf>

tézkedések tételére a kiberbűnözés visszaszorítása érdekében,⁴⁵ valamint olyan bűncselekmények feltárására, amelyek korábban bizonyíthatatlanok voltak⁴⁶. Számos megoldási javaslat született az évek alatt lehetséges jogszabályi keretek megalkotására, például az, hogy a mesterséges intelligencia szankcionálását a jogi személyekkel szembeni büntetőjogi intézkedésekkel analóg módon végezzük.⁴⁷ Nemzeti szinten azonban lehetetlen ilyen határokon átnyúló problémákra kielégítő megoldást találni. Habár egyértelmű büntetőjogi megoldást sem adhatunk a mesterséges intelligencia által hozott társadalmi változásokra, az Európai Unió kísérletet tett bizonyos intézkedések meghozatalára.

Az EU *AI Act*-be több büntetőjogi relevanciájú elemet is beépítettek. Hangsúlyoznom kell, hogy a rendelet inkább tiltott gyakorlatokat határoz meg, illetve szankciókat ír elő, amelyek kapcsolódhatnak a büntetőjoghoz vagy a bűnüldözéshez, mintsem teljes körű jogszabályi keretet alkot. Az *AI Act* kifejezetten tiltja az olyan mesterséges intelligencia rendszerek alkalmazását, amelyek egy személy bűncselekmény elkövetésének kockázatát próbálják megjósolni pusztán profilozás vagy személyiségjegyek alapján,⁴⁸ valamint szigorúan korlátozza a valós idejű arcfelismerést nyilvános helyeken rendészeti célokra.⁴⁹ A rendelet II. melléklete pedig felsorolja azokat a súlyos bűncselekményeket, amelyek esetén bizonyos rendészeti mesterséges intelligencia-eszközök alkalmazása indokolt lehet.

Természetesen az *AI Act* mellett több más uniós jogszabály is érinti a mesterséges intelligencia és a büntetőjog kapcsolatát. Ide tartozik különösen az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/784 rendelete az online terrorista tartalom terjesztésével szembeni fellépésről,⁵⁰ az Europol-rendelet,⁵¹ az eEvi-

⁴⁵ MEZEI Kitti: *A kiberbűnözés aktuális kihívásai a büntetőjogban*. L'Harmattan – TK JTI, Budapest, 2020

⁴⁶ Például a pénzmosás-gyanús tranzakciókat monitorozó Big Data adatelemzés. Lásd AMBRUS István: A mesterséges intelligencia és a büntetőjog. *Állam- és Jogtudomány*, 2020/4., 4–23. https://jog.tk.hu/uploads/files/2020-04_AMBRUS-tan.pdf

⁴⁷ MISKOLCZI B. – SZATHMÁRY Z.: i. m. 39–104.

⁴⁸ AI Act 5. cikk (1) bekezdés d) pont

⁴⁹ AI Act 5. cikk (1) bekezdés h) pont

⁵⁰ Előírja, hogy a platformok 1 órán belül távolítsák el a terrorista tartalmat hatósági felhívás után. A platformok gyakran AI-alapú felismerő rendszereket alkalmaznak a terrorista propaganda kiszűrésére.

⁵¹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/794 rendelete (2016. május 11.) a Bűnüldözési Együttműködés Európai Uniói Ügynökségéről (Europol), valamint a 2009/371/IB, a 2009/934/IB, a 2009/935/IB, a 2009/936/IB és a 2009/968/IB tanácsi határozat felváltásáról és hatályon kívül helyezéséről. Lehetővé teszi, hogy az Europol nagy mennyiségű adatot elemezzon, digitális bizonyítékokat dolgozzon fel, valamint fejlett algoritmusokat és AI-eszközöket használjon bűnüldözési célokra.

dence-csomag,⁵² valamint a gyermekek sérelmére elkövetett online visszaélések elleni fellépést célzó jogalkotási kezdeményezések,⁵³ amelyek a digitális platformok és a bűnüldöző hatóságok közötti együttműködésben egyre nagyobb szerepet tulajdonítanak az mesterséges intelligencia alapú tartalomfelismerő és adatfeldolgozó rendszereknek.

Mindez azért is jelentős a téma szempontjából, mert az online térben nem egyértelmű, hogy ki a közrend fenntartója. Míg az EU határokon átnyúló szabályokat hoz a legtöbb digitális technológiára vonatkozóan, a tagállam pedig végrehajt, a globális online platformokon mégis gyengül a nemzeti kontroll. Az online térben elkövetett bűncselekmények feltárása nehezebb⁵⁴ a komplex elkövetési módok, magasabb fokú anonimitás és a bizonyítékok gyors eltűntetése miatt.⁵⁵

Különösen érzékeny területet jelent a gyermekek sérelmére az online térben elkövetett bűncselekmények felderítése és bizonyítása. Az ilyen jellegű jogsértések – ideértve a gyermekpornográfiát, az online *grooming*ot vagy a szexuális célú kizsákmányolás különböző formáit – gyakran rejtett, titkosított kommunikációs csatornákon, valamint zárt platformokon zajlanak, ami jelentősen megnehezíti a hatóságok számára azok észlelését és bizonyítását. A mesterséges intelligencia ugyanakkor kettős szerepet tölt be ezen a területen: egyrészt elősegítheti az illegális tartalmak gyorsabb azonosítását, a mintázatok felismerését és az áldozatok védelmét, másrészt azonban új elkövetési módokat is teremt, például *deepfake*-technológiák vagy automatizált tartalomgenerálás révén.⁵⁶

E körülmények között a bűnüldöző hatóságok egyre inkább rászorulnak a digitális platformokkal való együttműködésre, valamint a mesterséges intelligencia alapú eszközök alkalmazására, ami ugyanakkor komoly alapjogi és adatvédelmi dilemmákat vet fel. A gyermekek hatékony védelme és a magánszféra tiszteletben tartása közötti egyensúly megtalálása így az Európai

⁵² 2026 augusztusától alkalmazandó az Európai Parlament és Tanács 2023. július 12-i (EU) 2023/1543. rendelete, amely lehetővé teszi, hogy a hatóságok közvetlenül kérjenek adatokat digitális szolgáltatóktól.

⁵³ Például a 2022-es Chat Control jogszabály-tervezet

⁵⁴ BÉKÉS Ádám – GÉPÉSZ Tamás: A bűncselekmény helyszíne: az internet: Bizonyítási és eljárási nehézségek az interneten elkövetett bűncselekmények kapcsán. In *Medias Res*, 2024/1., 112–137. <https://doi.org/10.59851/imr.13.1.6>

⁵⁵ FURNELL, Steven: Hackers, viruses and malicious software. In: JEWKES, Y. – YAR, M. (eds.): *Handbook of Internet Crime*. Willan Publishing, London, 2010, 43–45.

⁵⁶ MERCEZ, Mónika: Smart, Safe, and Supervised: Rethinking AI and Online Safety for Children. *The Washington Stand*, 25 July 2025, <https://washingtonstand.com/commentary/smart-safe-and-supervised-rethinking-ai-and-online-safety-for-children>

Unió és a tagállamok számára egyaránt meghatározó kihívássá válik, különösen egy olyan környezetben, ahol a jogsértések jellege és technológiai háttere folyamatosan változik.

ÖSSZEGZÉS

A tanulmány a mesterséges intelligencia, a büntető igazságszolgáltatás és az alapvető állami funkciók közötti összefüggéseket vizsgálja az Európai Unió alkotmányos keretrendszerében. Bár a mesterséges intelligencia új és egyre összetettebb kihívásokat teremt az online térben, ezek végső soron visszavezetnek az államiság egyik klasszikus területéhez, a közrend fenntartásának kérdéséhez. Az olyan jelenségek, mint a *deepfake*-technológia, az algoritmikus manipuláció vagy az mesterséges intelligencia által támogatott *online grooming* nem csupán az egyéni jogokat veszélyeztetik, hanem a közbizalmat, a társadalmi kohéziót és a demokratikus folyamatok integritását is. E fejlemények rámutatnak arra, hogy a közrendet érintő kihívások egyre inkább transznacionális jellegűek, és döntően a digitális térben bontakoznak ki, amelynek működését nagyrészt magánszereplők és globális platformok határozzák meg.

Végső soron a mesterséges intelligencia szabályozása egy szélesebb alkotmányos dilemmát tár fel: miként őrizhető meg a jogrend egysége és hatékonysága úgy, hogy közben tiszteletben tartsuk az azt alkotó államok sokféleségét és alkotmányos berendezkedését. A közrend fenntartása mint alapvető állami funkció e feszültség középpontjában áll. Az pedig, hogy a hagyományos eszközök – különösen a büntető igazságszolgáltatás – képesek-e e funkció betöltésére egy egyre inkább digitalizált és transznacionális környezetben, továbbra is nyitott kérdés marad, amely egyre inkább túlmutat a tisztán nemzeti kereteken.

A digitális tér sajátosságai, a technológiai fejlődés gyors üteme, valamint a határokon átnyúló jogsértések természete olyan válaszokat tesznek szükségessé, amelyek összehangolt, több szinten működő megközelítést igényelnek. Mindez abba az irányba mutat, hogy a közrend védelme – különösen a mesterséges intelligencia által formált környezetben – fokozatosan egy közös európai felelősséggé alakul, amelyben az uniós szintű szabályozás, az intézményi együttműködés és a jogértelmezés egyre hangsúlyosabb szerepet kap.

A jövőben így várhatóan nem a hatáskörök éles elhatárolása, hanem azok dinamikus összehangolása válik meghatározóvá. Az európai integráció fejlődése e területen abban ölthet testet, hogy a közrend fenntartásához kapcsolódó eszközök és mechanizmusok egyre inkább egymásra épülnek, és egy olyan koherens rendszer részévé válnak, amely képes hatékonyan reagálni a 21. század technológiai kihívásaira.

BALOGH ANNA*

Gyermekpornográfia és gyermek elkövetők, különös tekintettel a foglalkozástól eltiltás büntetésre. IV. rész

A BŰNCSELEKMÉNY EGYÉB STÁDIUMAIRÓL

Az ugyanazon elkövetési tárgy tekintetében megvalósuló, azonos alponthan szereplő elkövetési magatartások esetén a legkorábbi megvalósulásával befejezetté válik a bűncselekmény. A súlyosabban büntetendő elkövetési magatartáshoz képest az enyhébben büntetendő büntetlen elő- vagy utócselekménynek minősül.

A bűncselekmény kísérlete fogalmilag nem kizárt, például valaki a képfelvétel készítését vagy forgalomba hozatalát megkezdi, de nem fejezi be. A Btk. 204. § (1) bekezdés c) pontjában foglalt cselekmények előkészülete a (4) bekezdés szerint büntetendő.

SZUBJEKTÍV TÉNYÁLLÁSI ELEMEL (SZÁNDÉK, GONDATLANSÁG, MOTÍVUM, CÉLZAT)

Ahogy arra már utalás is történt, a bűncselekmény csak szándékosan követhető el, kiemelt jelentősége van e körben annak, hogy az elkövető tisztában van-e a felvételen ábrázolt gyermek életkorával. A kereskedés fordulat – a vagyoni haszonszerzésre törekvés miatt – célzatos.

A gyermekpornográfia törvényi tényállása nem tartalmaz célzatot, ekként közömbös, hogy az elkövető a tényállásban meghatározott pornográf felvételre megvalósuló egyes elkövetési magatartásokat milyen célból fejt ki, például bosszúból, avagy a sértett megalázásának érdekében.¹

* BALOGH ANNA, legfőbb ügyészségi ügyész, Legfőbb Ügyészség, Nyomozás Felügyeleti és Vádelőkészítési Főosztály

¹ Legfőbb Ügyészség Fk.Nf.3460/2022/1. számú állásfoglalása

EGYSÉG/TÖBBSÉG A HALMAZAT KÉRDÉSE¹²**Természetes egység**

Egy tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt ábrázoló egy darab felvétel – bármely elkövetési magatartás esetén – egyrendbeli bűncselekményt valósít meg.

A Btk. 204. § (1) bekezdése a gyermekpornográfia három önálló bűncselekményt megvalósító alapesetét határozza meg, az a), b) és c) pontjában meghatározott eseteiben nem ugyanazon bűncselekmény alap- és minősített eseteiről van szó, mivel egyik súlyosabban fenyegetett alakzat sem foglalja magában szükségszerűen az enyhébbet. Ezért az eltérő büntetési tétel önálló bűncselekményeket is jelent.

Természetes egységet csak az azonos törvényi tényállásba ütköző magatartások képeznek, így a Btk. 204. § (1) bekezdés azonos pontja szerint minősülő magatartások azonos törvényi tényállásba ütköznek, és ekként bűncselekményegységet képeznek.³

Egység valósul meg, akkor is, ha az azonos tényállásba ütköző magatartások ugyanazt a felvételt, és akkor is, ha különböző felvételeket érintenek, mivel a Btk. 204. § (1) bekezdés ugyanazon pontjaiban meghatározott elkövetési magatartás valósul meg többször, és a törvényhely ugyanazon pontjában szabályozott különböző elkövetési magatartások – az egyéb feltételek megléte esetén – mindig egységet képeznek.

A bűncselekményegység általános feltételei a gyermekpornográfia esetében is követelményként jelentkeznek; azaz a természetes egység fogalmába csak egymással szoros időbeli és térbeli kapcsolatban álló magatartások vonhatóak.

A Btk. 6. § (2) bekezdésében meghatározott feltételek fennállása esetén nem kizárt a folytatólagos elkövetés megállapítása sem (pl. az elkövetéssel való időleges felhagyás, majd azonos akaratelhatározásból fakadó, rövid időn belüli ismételt elkövetés esetén).

Ha azonban az elkövetés befejeződik, és az elkövető nem rövid időn belül valósítja meg ismét ugyanazt az elkövetési magatartást, bűncselekményegység megállapítására még együttes elbírálás esetén sincs törvényes lehetőség.

A Kúria a jogegységi határozatában⁴ azt is megfogalmazta, hogy ugyanazon személyről készült több felvétel semmiképpen nem jelenti sem különböző jogtárgyak sérelmét, sem az adott jogtárgy többszöri sérelmét; mind a gyermek zavartalan nemi és erkölcsi fejlődése, mind a gyermekeket ábrázoló pornográf tartalmú felvételek birtoklásának, készítésének és terjesztésének megakadályozásához fűződő társadalmi érdek egyszeri sérelmet szenved, ha az elkövetési

² 2/2018. BJE határozat a gyermekpornográfia büntette esetében halmazat megállapításáról

³ Legfőbb Ügyészsg BF.1858/2015/3-II. számú állásfoglalása

⁴ 2/2018. BJE határozat a gyermekpornográfia büntette esetében halmazat megállapításáról

magatartás – egyidejűleg vagy egybefüggően – az adott kiskorú személyről egy vagy több felvétel tekintetében valósul meg.

A jogegységi határozatot követően a már korábban kifejtettek szerint elismerést nyert, hogy a képen szereplő személy a bűncselekmény passzív alanya. Álláspontom szerint ezért ugyanazon passzív alanyról készült több felvétel, több egy időben megvalósított alapeseti magatartás megvalósítása esetén is egység azzal, hogy a súlyosabban minősülő magatartás alapján kell minősíteni.

Amennyiben az akár egy, akár több felvételt érintő különböző elkövetési magatartások a Btk. 204. § (1) bekezdése adott pontjának keretei közül kilépnek, bűncselekményegységet már csak az ugyanazon felvételek (illetve álláspontom szerint ugyanazon sértett) tekintetében megvalósult elkövetési magatartások képezhetnek. Egy felvétel ugyanis egyszeri törvénysértést jelent, és az az elkövető büntetőjogi felelőssége körében csak egyszer értékelhető. Ilyen esetben a megvalósított elkövetési magatartások közül csak a legsúlyosabb büntetési tétellel fenyegetett alakzat állapítandó meg, az enyhébb megítélésű elkövetési magatartás beleolvad.

A bűncselekmény alapesetének halmazati kérdései

A Kúria a jogegységi határozatában⁵ úgy foglalt állást, hogy abban az esetben, ha az elkövető – akár egyidejűleg – különböző felvételekkel kapcsolatban valósít meg a Btk. 204. § (1) bekezdésének különböző pontjaiban meghatározott elkövetési magatartásokat, az azonos törvényhelyen belül egységként minősülő cselekmények egymással valóságos halmazatban állnak.

Ennek alapján, ha az egyszerre tartott felvételek közül akár csak egyre nézve súlyosabb elkövetési magatartást is megvalósít a terhelt, például átadja másnak, halmazatban valósítja meg az enyhébben és a súlyosabban büntetendő alapeseti magatartást, vele szemben halmazati büntetést kell kiszabni. Azonban, ha az összes felvételre nézve megvalósítja a súlyosabb elkövetési magatartást, csak egyrendbeli cselekményt valósít meg. A társadalmi érdek az, hogy ha már léteznek is gyermekek szexuális kizsákmányolását ábrázoló, avagy csak egyszerűen pornográf felvételek, azok semmiképpen ne terjedjenek. A bűncselekmény halmazati értelmezése azonban ennek ellenében hat, hiszen az elkövető a büntetéskiszabást illetően előnyösebb helyzetbe kerül, ha az összes rendelkezésére álló felvétellel a súlyosabb elkövetési magatartást valósítja meg, mint ha azok közül csak egyet.

Helyes értelmezés az lenne, hogy ha egyidejűleg több felvétellel rendelkezik az elkövető (tartja, készíti), és azok egy részét érintően különböző elkövetési

⁵ Uo.

magatartásokat valósít meg, melyek a Btk. 204. § (1) bekezdése adott pontjának keretei közül kilépnek, bűncselekményegység valósul meg, és csak a leg súlyosabb büntetési tétellel fenyegetett alakzat állapítandó meg, az enyhébb megítélésű elkövetési magatartás beleolvad.

Az (1) bekezdésben írt elkövetési magatartásokat tekintve a hivatkozott jogegységi határozat meghozatala idején érvényben volt és a jelenlegi tényállás megegyezik azzal, hogy a hatályos szövegezésben a pornográf felvétel készítése a leg súlyosabban büntetendő elkövetési magatartások közé került. Erre figyelemmel az alapeseteken belül maradó bűncselekmények körében a jogegységi határozatban foglaltaktól való eltérésre – a már ismertetetten kívül – az egység/halmazat kérdésében nincs indok.⁶

A bűncselekmény minősített eseteinek halmazati kérdései

2021. július 8. napját megelőzően a bűncselekménynek egy speciális, kizárólag a Btk. 204. § (1) bekezdés b) pontjában meghatározott elkövetési magatartásaihoz kapcsolódó minősített esetét szabályozta a Btk. 204. § (2) bekezdése. Eszerint súlyosabban volt büntetendő, ha az elkövető a 204. § (1) bekezdésének b) pontjában írt bűncselekményt (készít, kínál, átad, vagy hozzáférhetővé tesz) az elkövető nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt álló személy sérelmére, illetve a sértettel kapcsolatban fennálló egyéb hatalmi vagy befolyási viszonytal visszaélve követte el.

A minősített eset rendbelisége a felvételeken szereplő, a törvényhelyben meghatározott feltételeknek megfelelő gyermekek számához igazodott, mivel a törvényszöveg egyértelműen utal a felvétellel érintett gyermek sértetti jellegére (passzív alanyiságára).

A minősített eset az (1) bekezdés a) és c) pontjában írt bűncselekményekkel értelemszerűen, de a b) pontban meghatározott alapesettel is halmazatba kerülhetett.⁷

A gyermekpornográfia 2021. július 8. napján hatályba lépett módosított tényállásában az alapeset törvényi tényállásai a (2) és a (3) bekezdésben új minősítő körülményekkel egészültek ki. A minősített esetek tekintetében továbbra is annak van jelentősége, hogy az elkövetési magatartás melyik alapeseti tényállásnak feleltethető meg.

Természetes egység, ha egy alapeseti tényálláson belül marad az elkövetett cselekmény, de a felvételeken különböző életkorú gyermekek vannak, így tizenkét éven aluliak is. A cselekmény a minősített esetet valósítja meg.

⁶ Legfőbb Ügyészség Fk.Nf.797/2023/6-II. számú állásfoglalása

⁷ 2/2018. BJE határozat a gyermekpornográfia büntette esetében halmazat megállapításáról

Természetes egység az is, ha egy alapeseti tényálláson belül marad az elkövetett cselekmény, de a felvételek egyikén tizenkét éven aluli gyermek szerepel, más felvétel pedig ugyanilyen életkorú gyermek sanyargatását vagy vele szemben erőszak alkalmazását ábrázolja. A cselekmény a legsúlyosabb minősített esetet valósítja meg [Btk. 204. § (3) bekezdés]. Az ugyanis, hogy a felvétel önmagában más tizenkettedik életévét be nem töltött személyt is ábrázol – amely a (3) bekezdésben foglaltakhoz képest enyhébb megítélésű minősítő körülmény – a jogi tárgyban okozott sérelmet tovább nem fokozza.

Természetes egység az is, ha az ugyanazon elkövetési magatartással érintett felvételeken több, eltérő életkorú, s köztük akár csak egy olyan tizenkettedik életévét be nem töltött személy szerepel, aki az elkövető nevelése alatt áll, s egyúttal vele szembeni erőszakot ábrázol. A cselekmény ekkor is a legsúlyosabb minősített esetet valósítja meg [Btk. 204. § (3) bekezdés], a passzív alanyok számának halmazatképző hatása elenyészik, és a tizenkettedik életévét be nem töltött személy vonatkozásában a (2) bekezdés b), c) és e) pontjaiban felsorolt valamely – egy vagy több – további minősítő körülmény megállapíthatósága a büntetés kiszabása körében értékelendő.

Természetes egység az is, ha az elkövető ugyanazon tizenkettedik életévét be nem töltött gyermeket ábrázoló felvétellel kapcsolatban az alapeset különböző pontjaiban írt elkövetési magatartásokat valósítja meg, a minősített esetnek a legsúlyosabb büntetéssel fenyegetett alakzata miatt felel.

Valóságos halmazat valósul meg, ha tizenkettedik életévét be nem töltött gyermekeket ábrázoló különböző felvételekkel az alapeset különböző pontjaiban írt elkövetési magatartásokat valósítja meg az elkövető.

Halmazat valósul meg akkor is, ha a Btk. 204. §-a (2) bekezdésének b) pontjában meghatározott minősített esetet több gyermek sérelmére követik el, ennél a minősített esetnél a korábbiakkal egyezően ugyanis a felvételen szereplő személyek számának halmazatképző hatása van.⁸

Valamennyi (2) bekezdésben meghatározott minősített eset halmazatba kerülhet másik alapesetet megvalósító másik minősített esettel, illetve az (1) bekezdés más pontjában írt alapeseti bűncselekményekkel.

A minősített esetek tekintetében még hangsúlyosabb az a társadalmi érdek, hogy ilyen felvételek ne terjedjenek. Így azzal, hogy előnyösebb helyzetbe kerül a terhelt, ha az összes birtokában lévő képet hozzáférhetővé teszi, mint ha nagyobb részét tartja, és csak néhányat tesz hozzáférhetővé, mivel ez esetben vele szemben halmazati büntetést kell kiszabni, a társadalmi (és a sértett egyéni) érdek megvalósulása nagyobb veszélybe kerül. A minősített esetekben is

⁸ Legfőbb Ügyészség Fk.Nf.797/2023/6-II. számú állásfoglalása

érvényesülnie kellene, hogy ha az egyszerre uralt felvételek közül több tényállásba ütköző magatartás valósul meg, egységet kell megállapítani, a legsúlyosabb tényálláshoz igazodva.

A privilegizált eset halmazati kérdései

A gyermekpornográfia 2021. július 8. napján hatályba lépett módosított tényállása az (5) bekezdésben privilegizált esetet szabályoz, bűncselekmény akkor állapítható meg, ha az elkövető tizennegyedik életévét betöltött, de tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt ábrázoló pornográf felvételt megszerez vagy tart, illetve készít, feltéve, hogy minősítő körülmény nem áll fenn.

A kedvezmény akkor sem alkalmazható, ha az elkövető terhére más alapezeti magatartások – tipikusan átadás, hozzáférhetővé tétel – elkövetése róható, és akkor sem, ha az ugyanazon magatartással érintett felvételek tizennegyedik életévét be nem töltött gyermeket is ábrázolnak.

A szereplésre felhívás fordulattal elkövetett bűncselekmény halmazati kérdései

A passzív alanyok számának a „személyt vagy személyeket pornográf felvételen való szereplésre felhív” meghatározás miatt nincs halmazatképző hatása, a cselekmény természetes egység.

A gyermekpornográfia büntette és más bűncselekmények halmazati kérdései

SZEXUÁLIS ERŐSZAK ÉS SZEXUÁLIS KÉNYSZERÍTÉS

A gyermekpornográfia valóságos halmazatban áll az azzal együtt elkövetett nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények közül különösen a szexuális kényszerítéssel és a szexuális erőszakkal. Nem kérdéses ez akkor, ha a valós térben történik a szexuális kényszerítés vagy a szexuális erőszak, és ennek során a terhelt még felvételt is készít a gyermek szexuális bántalmazásáról.

Töretlen volt a joggyakorlat abban is, hogy mindkét cselekmény az online térben is elkövethető, amikor a terhelt kényszeríti és utasítja (*sextortion*) a sértettet szexuális cselekmény elvégzésére. A gyermekpornográfia büntette mellett halmazatban megállapítható a nemi élet szabadsága elleni bűncselekmény is.

A bírói gyakorlat töretlensége 2023. november 9. napjáig tartott, amikor a Kúria Bfv.II.21/2023/8. számú végzésében kifejtette, hogy álláspontja szerint a szexuális cselekmény szükségképpen több személy szexuális érintkezését jelenti (valós térben). Ekként az, hogy a terhelt a korábbi felvételek birtokába kerülését követően (online) további pornográf jellegű felvételek készítésére és a részére való megküldésére kényszerítette a sértettet a szexuális kényszerítés bűn-

tették törvényi tényállásban írt ismérveit nem merítette ki. A Kúria végzése szerint fogalmilag kizárt, hogy a passzív alany önmagában (önmagával) végzett szexuális jellegű tevékenysége során egyszerre legyen a szexuális cselekményt végző és az azt elszenvedő fél.

A Legfőbb Ügyész a Kúria által kifejtettekkel szemben ellenkező álláspontot képvisel, ezért 2024. június 26. napján az egységes ítélezési gyakorlat biztosítása érdekében jogegységi határozat meghozatala céljából előzetes döntéshozatali indítványt terjesztett elő, az eljárás a Kúrián JPE.III.60.037/2024. számon folyamatban van.

SZEMÉLYES ADATTAL VISSZAÉLÉS VÉTSÉGE

A gyermekpornográfia büntette mellett az ugyanazon magatartással megvalósított személyes adattal visszaélés vétsége [Btk. 219. § (1) bekezdés a) pont (3) bekezdés] a specialitás miatt nem állapítható meg (látszólagos alaki halmazat). A tizennyolcadik életévét be nem töltött személyekről pornográf felvétel jogszerűen, törvényes célból nem készíthető. A pornográf felvételen a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy olyan különleges személyes adata található, mely tekintetében adatkezelés jogszerűen semmilyen körülmények között nem végezhető. A gyermekpornográfia büntette nem követhető el olyan módon, hogy az egyben ne jelentse az azon szereplő különleges adatának jogosulatlanul történő, jelentős érdeksérelmet okozó kezelését. (Kúria Bfv.I.1169/2020/6.)

Álláspontom szerint ugyanez a helyzet, amikor az elkövető a sértett gyermekről pornográfia nem minősülő és pornográf felvételeket ugyanazon magatartásával kezel, így például a különböző felvételeket egyidejűleg az interneten hozzáférhetővé teszi. A cselekmény a súlyosabb bűncselekményt valósítja meg; az, hogy egyidejűleg pornográfia nem minősülő felvételeket is hozzáférhetővé tett a sértettől az elkövető, a büntetéskiszabás körében értékelendő.

INFORMÁCIÓS RENDSZER VAGY ADAT MEGSÉRTÉSE

Az információs rendszer vagy adat megsértésének bűncselekménye (423. §) a gyermekpornográfia büntetettével halmazatban megállapítható.

Kutatási eredmények

ÁLTALÁNOS ADATOK

A vizsgált ügyek 80%-ában (369) az elkövető a gyermekpornográfia büntettét önálló bűncselekményként valósította meg. Az ügyek 20%-ában (91) halmazati cselekményért vonták felelősségre a terheltet. Ezek közül 17 a gyermekpornográfia büntette szempontjából nem volt releváns (más, egyesített

ügyek, több különböző bűncselekmény miatt egy eljárásban jártak el a terhelttel szemben).

Az elkövetők 16%-a (74) a gyermekpornográfia elkövetésével összefüggésben valósított meg más halmazatban megállapított (bár nem mindig megállapítható) bűncselekményt.

A leggyakrabban gyermekpornográfia büntettségével állt halmazatban a cselekmény (32%). Jellemzően a halmazat megállapítására azért került sor, mert az egy időben uralt felvételekre nézve különböző tényállásokba ütköző magatartásokat valósított meg a terhelt, tipikusan több felvételt tartott, azok közül néhányat átadott, hozzáférhetővé tett.

A halmazati cselekmények között a szexuális erőszak és a szexuális kényszerítés 22–22%-ban fordult elő, kisebb mértékben a kényszerítés 7%, emberkezeskedelem két elkövető esetében merült fel. Ők a sértettéről azért készítettek felvételt, hogy szexuális cselekményre eladják. A bosszúból megvalósított gyermekpornográfia büntettségéhez kapcsolódott a zaklatás elkövetése, előfordult, hogy a terhelt felkereste a sértettet lakóhelyén, kényszerítő, fenyegető üzeneteket írt. Információs rendszer vagy adat megsértése akkor került megállapításra, ha a sértett mobiltelefonját, vagy közösségi oldalán fiókját törte fel az elkövető. Személyes adattal visszaélés és a gyermekpornográfia büntetése megállapítása ugyanazon sértett sérelmére nem minden esetben volt megalapozott.

A szexuális erőszakot az esetek többségében a valós térben követték el, itt említendő meg az az ügytípus, amiben a terhelt a súlyosan ittas állapotú leánnyal végeztek szexuális cselekményt (összesen hat elkövető), valamint, amikor tizenkét éven aluli kisgyermekkel végeztek szexuális cselekményt (összesen három elkövető), a többi esetben a terhelt az online térben utasították arra a tizenkét éven aluli gyermekeket, hogy magukkal szexuális cselekményt végezzenek. A gyermekek életkora miatt a cselekmény szexuális erőszaknak minősül.

AZ ISMERTETETT ELEMZÉSTŐL ELTÉRŐ GYAKORLAT EGYES ESETEI

- *Gyermekpornográfia halmazati kérdései*

Egyes ügyekben a gyermekpornográfia bűncselekményét természetes egység helyett halmazatként minősítették. Néhány ügyben ugyanazon sértettéről készült különböző felvételek esetén, amikor az elkövetés több alapeseti tényállást érintett, halmazatot állapítottak meg, az is előfordult, hogy egyes képek esetében az alapeseti, más képek esetében a privilegiált bűncselekményt.

Más esetekben a terhelt különböző életkorú, így tizenkét éven aluli, tizenkettő és tizennégy közötti, valamint tizennégy éven felüli gyermekről készült felvételek egy időben történő megszerzése (vagy készítése) esetén a legsúlyo-

sabb fordulat megállapítása helyett többrendbeli bűncselekményt állapítottak meg. Az is előfordult, hogy az egy időben megszerzett tizenkét éven aluli gyermekekről készült felvételek egyike a gyermek sanyargatását ábrázolta, de nem természetes egységnek minősítették – a súlyosabb minősítés alkalmazásával – a cselekményt.

- *Személyes adattal visszaélés és a gyermekpornográfia halmazati kérdései*

Több ügyben előfordult, hogy ugyanarra a felvételre a látszólagos alaki halmazat ellenére megállapították a két bűncselekmény valóságos halmazatát, vagy ugyanarra a felvételre, vagy pornográf és nem pornográf felvétel együttes kezelése esetén.

- *Kényszerítve elkövetett cselekmények megítélése*

Egyes ügyekben annak ellenére, hogy a tényállás tartalmazta, hogy a terhelt nyomást gyakorolt, illetve kifejezetten fenyegette a sértett gyermeket a felvétel elkészítése, illetve annak megküldése érdekében, a halmazati büntetés kiszabása elmaradt (kényszerítés, szexuális kényszerítés, illetve ennek kísérlete).

- *Természetes egység két eljárásban történt elbírálása*

Néhány esetben az egy időben több felvételre elkövetett cselekményt [egyes ügyekben Btk. 204. § (1) bekezdés a) pont, más ügyekben Btk. 204. § b) pont], illetve több személyre elkövetett cselekményt [korábbi szabályok szerinti Btk. 204. § (5) bekezdés a) pont] két külön eljárásban bírálták el, annak ellenére, hogy a bűncselekmény természetes egység. Az első eljárásban feltételes ügyészi felfüggesztésről rendelkezett az ügyészség. A második eljárásban azonban nem állapították meg, hogy a cselekmény gyermekpornográfia büntette tekintetében már elbírálásra került a feltételes ügyészi felfüggesztéssel, ezért elmulasztották a tényállás határozattal történő kiegészítését. Ehelyett a második eljárásban – valójában már elbírált ügyben – vádemelésről határozott az ügyészség, és a bíróság egyik esetben sem észlelte, hogy az ügy a korábbi eljárás tárgyával természetes egységet alkot, valamennyi esetben jogerős ügydöntő, elmulasztaló határozatot hozott, két esetben a fiatalkorú terheltet próbára bocsátotta, két esetben végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztést és végleges hatályú foglalkozástól eltiltást alkalmazott.

Folytatása következik.

JÓNÁS KITTI ANETT*

Child and youth crime in the light of statistical data

INTRODUCTION

Juvenile delinquency as a social phenomenon can be studied using a number of methods.¹ Criminology deals with crime as a social mass phenomenon, crime as an individual human behavior, and the perpetrator of a crime as a person who exhibits behavior. Committing a crime as antisocial behavior entails legal consequences. The application or non-application of these legal consequences takes place in a legally regulated procedure in detail.

“This process, the application of criminal law, consists of structured, closely related, but clearly distinguishable parts from the point of view of observation.”²

Criminology has been studying juvenile delinquency for decades. However, it can be observed that in recent times this topic has become limited and has been pushed into the background for science, despite the fact that the press reports deal with serious crimes committed by teenagers on a daily basis. The criminal behavior produced by young people clearly indicates the crises occurring in the growing generations. *“In addition to the traditional financial and individual difficulties, however, the quantitative, but primarily qualitative, characteristics of crime among younger generations clearly reflect, and to a greater extent, the moral and emotional crises prevailing in the given society. The disadvantaged young people of an anomie society are misguided, and in many cases aimless, since*

* JÓNÁS Kitty Anett, PhD hallgató, Marton Géza Állam és Jogtudományi Doktori Iskola, levelező tagozat

¹ VAVRÓ István: *A bűnözés kriminálstatisztikai jellemzői 1951–1971*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1976, 13–14.

² Ibid.

the public perception of society does not define a clear moral value, and material values are inaccessible to them, just like the career opportunities 'outlined' as legitimate paths to achievement."³

Juvenile delinquency becomes known, registered and evaluated through statistical data collection. A statistical census is certainly linked to the application of law. The evaluation of the phenomenon of juvenile delinquency is carried out within the framework of criminal proceedings and reflects the legal form it has acquired there.⁴ Criminal statistics are obtained through law enforcement activities. Thus, the knowledge of obtaining information is closely linked to criminal substantive and procedural law. This connection determines the content of the data. As a result, the statistical data reflect not only changes in social phenomena but also changes in the modification of criminal law norms.⁵ During my study, data on juvenile crime was collected using the data of the Central Statistical Office and the Prosecutor's Office Statistical System. It is essential to emphasize during the statistical analysis that not all juvenile human behavior becomes known, and therefore not all criminal behavior and data can be registered.⁶ It is worth highlighting and mentioning that crime statistics do not deal with phenomena that are not known to the authorities, so latent crime is not their subject. Crime statistics reflect the phenomenon of child and juvenile crime in accordance with the rules of current criminal law.⁷ For the years 2020–2024, statistical data on juvenile crime will be presented, from registered crime, through high-priority crimes, to the number of final convictions.

³ BOLYKY Orsolya – SÁRIK Eszter: Sorstalanság?! Erőszakos bűncselekményeket elkövető fiatalok – egy aktavizsgálat eredményei. *Kriminológiai Tanulmányok*, 60. kötet, 2023a, 184. <https://doi.org/10.58655/KT.60.2023-10>

⁴ VAVRÓ I. (1976): Quoted 14–15.

⁵ VAVRÓ István: A gyermek- és fiatalkorúak bűnözésének változása, kapcsolata gazdasági, társadalmi fejlődésünkkel. *Kriminológiai Közlemények* 5. Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 1985, 6–7.

⁶ VAVRÓ I. (1976): Quoted 30.

⁷ VAVRÓ István: A kriminálstatisztika és a bűnözés valósága. *Kriminológiai Közlemények* 60. Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2002, 15.

Table1: Registered child and juvenile crime/structure of crime on the personal side⁸

Registered child and juvenile offenders / criminal offenders		
Year	0-13 years old	14-17 years old
2020	1399	6652
2021	1463	6249
2022	1906	6495
2023	2088	7244
2024	4350	8844

“A registered crime is an act recorded after a specific criminal procedure decision of the investigating authority or the prosecutor’s office and accounted for at the time of recording. A crime is registered if the perpetrator of the crime could not be determined and it was not previously registered according to the previous criminal procedure decision, but is registered according to the criminal procedure decision. The crime has at least one perpetrator, none of whom is considered to have committed the act as registered according to the previous criminal procedure decision, but is registered according to the criminal procedure decision recorded for at least one perpetrator. In all other cases, it is not registered.”⁹

Instead of the previously used term ‘became known’, criminal statistics now use the internationally accepted term registered. Namely, if the victim notices the act, he knows who did it, which makes the act and the perpetrator known. However, if he does not report it to the authorities, it will not be recorded in the statistical system, so there will be no registered crime and no registered offender.¹⁰ The structure of crime can basically be approached from an action and personal perspective.¹¹ Among the personal characteristics of perpetrators, age plays a very significant role in criminality. Age is not just time or a biological factor, but also a carrier of social relations. The role played in society is different for children, adolescents, adults and the elderly.¹² When examining the subjective

⁸ Source: Prosecutor General’s Office: Crime and Justice, 2023. <https://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/2016/02/bunozes-es-igazsagszolgalatas-2014-2023.pdf>

⁹ <https://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/moved/2021/06/enyubs18-modszertani-utmutato.pdf>

¹⁰ BORBÍRÓ Andrea – GÖNCZÖL Katalin – KEREZSI Klára – LÉVAY Miklós (szerk.): *Kriminológia*. Wolters Kluwer, Budapest, 2016, 316.

¹¹ HALÁSZ Kálmán: *Bűnözés, a megyékben, fővárosban, városokban és közösségekben*. Budapest, 1973, 12.

¹² VIGH József: *Kriminológiai alapismeretek*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1998, 100.

side of juvenile crime, it can be approached from the side of detected crime. However, the perpetrators of the crime may also be individuals who cannot be held accountable due to their age.¹³ The examination of the crime rate of certain age groups is of great interest depending on age. The final determination of juvenile crime is the task of the courts, therefore the analysis of young offenders can be carried out primarily on the basis of data on those who have been convicted by final judgment. By examining the data on juvenile convicts, we can obtain accurate information on the characteristics of offenders. Registered crime data accurately reflect the positive or negative changes in society. When examined from the offenders' side, we can see in the figures that we are working with a significantly small number.¹⁴ To examine the regularities of child and juvenile crime, we use the known crime data. Based on the data showing the distribution of offenders by age, anyone can be convinced that the ratio between child and juvenile offenders differs, which results from the intensity of crime. The examination of child and juvenile crime using statistical methods has shown stability since the beginning. It is important to emphasize that children participate less in public life, thus there are fewer reasons and opportunities to commit crime, but if they do commit a crime, it is usually not made public, or they do not reach the age limit for criminal liability, which cannot be punished. However, I considered it necessary to include child data in my study, since the number of child offenders may become embedded in the number of juveniles in the future.¹⁵ When examining juvenile crime, the change in the age distribution indicates a detrimental change. The most striking sign of this is that the number of juveniles shows an outstanding increase. A drastic increase can be observed in the data on juveniles in 2023–2024, given that the number of crimes doubled. Analyzing the change in the age structure, we can clearly see that in 2020 the number of registered juvenile offenders was 1399, and in 2024 it was already 4350. In my opinion, this increase significantly suggests even more effective action against crime prevention. Based on the registered data from 2020 to 2024, an increase can also be observed in terms of juvenile offenders, however, within the framework of a close data gap.¹⁶ The number of perpetrators indicates the number of unsolved crimes, and on the other hand, the existence of various reasons for terminating the procedure. Staying on the personal side, age plays a significant role in criminality. After all, age is essentially the bearer of social

¹³ GÖNCZÖL Katalin – KEREZSI Klára – KORINEK László – LÉVAY Miklós (szerk.): *Kriminológia – Szakkriminológia*. Complex, Budapest, 2006, 231–232.

¹⁴ VIGH J.: Quoted 93.

¹⁵ VAVRÓ I. (1976): Quoted 121–123.

¹⁶ GÖNCZÖL et al. (2006): Quoted 231–232.

relations. The role of children and adolescents in society is different from that of adults and the elderly. This difference in role depends on the knowledge, experience, and activity acquired.¹⁷ It can be stated that according to the age distribution of offenders, juvenile offenders (14-17 years old) clearly show a higher proportion. The data also show that juvenile crime, like deviant human behavior in general, shows the same data as adult criminal statistics. These data can serve as an example of how the frequency of juvenile criminality develops.¹⁸ However, it can be assumed that someone who has been exposed to criminal law norms at a young age will be less afraid of breaking the rules when they are adults. That is why juvenile delinquency is a precursor to adult delinquency. Of course, I do not want to say that a juvenile delinquent will later become an adult offender. Furthermore, I do not claim that someone who was law-abiding at a young age will remain so throughout their life.

Table2: Distribution of perpetrators of the crime by gender and age group¹⁹

Year	2021		2022		2023	
Age group	Boys	Girls	Boys	Girls	Boys	Girls
Childhood	1463	291	1906	436	2088	419
Juvenile	6249	1415	6495	1445	7244	1591

*“A person can commit several criminally punishable acts, or an act that appears to be an event can result in several people being held criminally liable. The identification of the perpetrators makes it possible to learn about the subjective side of crime.”*²⁰ According to the gender distribution of perpetrators, men clearly show a higher proportion. The share of girls of child and adolescent age has been continuously increasing since 2021 but significantly lagging behind the share of boys.²¹ These data are also often explained by their social status, since young women participate less in public life than young men. On the other hand, the crime is mainly committed within the family circle and is not made public. Usually, the background of gender differences is behavioral characteristics, since a teenage boy is much more typical of the desire to prove himself, group cohesion, heroism, and uncontrolled actions.²² A noteworthy

¹⁷ VIGH J.: Quoted 100.

¹⁸ GÖNCZÖL et al. (2006): Quoted 65-67.

¹⁹ Source: Prosecutor General's Office: Crime and Justice, 2023. <https://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/2016/02/tajekoztato-a-bunozes-2023.-evi-adatairol-1.pdf>

²⁰ BORBÍRÓ et al. (2016): Quoted 314.

²¹ Ibid 328.

²² <https://mindsetpszichologia.hu/hogyan-valtam-bunozove-ilyen-fiatalon-a-fiatalokrak-bunelkovetesenek-rizikotenyezoi>

finding of the statistical data in the table is that the intensity of the number of children and young girls has increased significantly, which may be a cause for concern. When examining the subjective side, a multi-directional analysis is also important, since the majority of today's young offenders struggle with personality disorders, behavioral and integration problems, and due to their faulty motives and value systems, they cannot meet social expectations and requirements.²³ Based on their objectionable lifestyle, failures and conflicts become regular in their lives, which results in their constant confrontation with society.²⁴

Table3: Territorial distribution of crime. Number and gender distribution of perpetrators of crime, child perpetrators of crime, juvenile perpetrators of crime, broken down by the perpetrator's place of residence²⁵

County	Childhood / Juvenile / Year / Total			
	2021	2022	2023	2024
Capital	22 050	22 016	23 511	38 229
Baranya	6 350	5 065	5 517	6 107
Bács-Kiskun	7 626	7 571	8 406	8 897
Békés	3 907	4 121	3 075	33 038
Borsod-Abaúj-Zemplén	10 215	13 716	18 286	11 615
Csongrád-Csanád	12 050	3 618	4 691	4 890
Fejér	5 083	3 810	5 012	5 330
Győr-Moson-Sopron	5 043	5 488	4 575	4 911
Hajdú-Bihar	6 384	7 365	6 677	8 584
Heves	4 440	5 814	5 118	9 710
Jász-Nagykun-Szolnok	4 719	5 260	6 419	8 142
Komárom-Esztergom	3 177	2 919	3 513	4 659
Nógrád	2 698	3 043	2 610	8 571
Pest	14 456	17 552	16 830	29 737
Somogy	3 879	3 663	3 332	3 531
Szabolcs-Szatmár-Bereg	10 087	9 172	8 925	9 938
Tolna	4 256	3 567	3 216	3 619
Vas	2 409	2 513	3 266	3 290
Veszprém	3 845	3 004	3 531	4 246
Zala	3 375	2 581	2 946	2 673
Total	141 474	137 415	145 828	214 144

²³ MILE Imre: A visszaeső bűnözés kriminológiai jellemzői Csongrád megyében. *Kriminológiai Közlemények* 29–30–31–32. Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 1990, 104.

²⁴ VAVRÓ I. (1976): Quoted 121–123.

²⁵ Source: Chief Prosecutor's Office: Certain data related to child and juvenile crime and minor victims. <https://ugyesszeg.hu/wp-content/uploads/2022/08/agyerm2.pdf>

When examining the intensity of juvenile delinquency, we must also address the territorial issues of crime. The primary indicators for this are the territorial distribution of known crimes and county-level crime rate data.²⁶ Regional data should only be examined based on data for certain crimes. *“This is because only very limited conclusions can be drawn about regional disparities in overall crime.”*²⁷ On the one hand, when grouping crimes by place of commission, not all of them can be clearly linked to a geographical location. *“On the other hand, the conclusions drawn from the data – especially moving towards smaller levels of territorial units – generally relate to the criminality of the place of commission and may be simplified in a certain sense.”*²⁸ When examining the territorial distribution of juvenile offenders, we must bear in mind that the data also depends on the effectiveness of detection. This is because the detection rate varies by crime and region.²⁹ The study of the territorial distribution of crime serves to identify the different territorial locations and characteristics of child and juvenile crime. The dynamics of the extent of crime can be demonstrated based on territorial conditions. The territorial distribution of crime, based on knowledge of local conditions, can help in preventive work and in the development and promotion of prevention policies.³⁰ Examining the statistical data on county crime, deviant forms of behavior rooted in county life arise from the change that they fall out of a kind of social control and can only be curbed with the help of penal instruments created within the given framework. Therefore, when studying county crime, it can be concluded that the criminal law functioning in the county cannot be considered problem-free either. The available statistical data prove that crime shows a higher rate in counties with a large population, which may even result in it being composed of structurally more dangerous acts. The increase in the amount of county crime also shows the reflection of higher rates of popularity.³¹ In larger county areas, it is easier to hide, which increases the level of crime, and also contributes to greater isolation, greater social and financial conflicts.³² According to the location of the crime, the highest figures compared to the counties are shown by

²⁶ VAVRÓ I. (1985): Quoted 41.

²⁷ BORBÍRÓ et al. (2016): Quoted 330.

²⁸ Ibid.

²⁹ GÖNCZÖL et al. (2006): Quoted 238–232.

³⁰ KRÁNITZ Mariann: A bűnözés területi megoszlásának kutatása a kriminológiában. *Kriminológiai és Kriminalisztikai Tanulmányok*, XIII. kötet, 1976, 251.

³¹ MOLNÁR József: A város és a bűnözés. *Kriminológiai és Kriminalisztikai Tanulmányok*, XXI. kötet, 1984, 100–106.

³² VAVRÓ I. (1976): Quoted 200–201.

the Capital, Borsod-Abaúj-Zemplén County, Szabolcs-Szatmár-Bereg County and Pest County. The crime rate in the capital significantly exceeds the national average. In addition to the static picture presented, it is worth mentioning that after the capital, the largest share of the increasing crime rate is in Borsod-Abaúj-Zemplén County, which illustrates the crime rate of the region. The table clearly illustrates that an increase can also be observed in the crime rate figures of the counties.³³ When examining the intensity indicators, it should be emphasized that when comparing the ratio of a county to the national average, it can be suggested that counties with a larger population and number of convicts influence the average to a greater extent.³⁴

Table4: The habitual residence of child offenders and juvenile offenders³⁵

Lifestyle residence: (where the perpetrator resided in the 3 months prior to the offence)	Childhood / Juvenile / Year / Total			
	2021	2022	2023	2024
One or more personal private households	5 966	6 178	7 056	10 474
Residential institutions for specialized child protection services	1 189	1 286	1 278	2 078
Student dormitory, dormitory	22	53	32	75
Social institution providing permanent accommodation	9	5	1	4
Social institution providing temporary accommodation (care for the disabled, temporary home for psychiatric patients, temporary home for addicts, temporary accommodation for the homeless)	8	14	5	28
Correctional institution	126	69	101	93

The difference is completely striking and apparent that the perpetrators of juvenile crime mainly live in our own homes, and then the proportion of those living in residential care and children's homes shows outstanding data.³⁶ „*The primary arena for learning social norms is the family. This is the community where people must learn the basic rules of behavior, including respect for criminal law norms.*”³⁷ There is a continuous increase in the number of young

³³ VIGH J.: i. m. 112.

³⁴ VAVRÓ I. (1985): Quoted 41.

³⁵ Source: Prosecutor General's Office: Certain data related to child and juvenile crime and minor victims. <https://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/2022/08/agyerm2.pdf>

³⁶ HUSZÁR Tibor: *Fiatalok a bűnelkövetők*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1964

³⁷ VAVRÓ I. (1985): Quoted.

people raised in our own homes, which draws attention to whether the child protection institutional system has enough professionals, and whether it can provide appropriate services and measures, taking into account gradualism, in order to ensure that the rights and interests of children can be enforced, the obligations of parents can be fulfilled, and to prevent and eliminate the vulnerability of children.³⁸ The majority of children and young people come into the attention of the authorities from their immediate environment, usually as a result of the harmful effects of the family.³⁹ Children's foster homes are for young people whose family circumstances are considered negative by professionals.⁴⁰ Juveniles have a hard time accepting the rules of the orphanage. They take advantage of even the smallest opportunity to disrupt the order. It happens that aggressive, criminogenic juveniles enter the community and attract their impressionable peers. In fact, in orphanages, it happens that they exhibit such outrageous behavior that the police need to intervene.⁴¹ The children living there socialize with each other. Serious mental illnesses may develop. They learn bad qualities and behavior patterns from each other. As a result of this, as a result of the time spent in the orphanage, children with deviant behavior are brought up, who will not be able to comply with the rules set by society.⁴² Juveniles enter specialist care having already experienced many crises and traumas in their own homes. Placement in foster care is also worth mentioning, which results in complete uncertainty for a child, as they have to adapt to countless forms of fostering environments.⁴³ This certainly draws attention to the shortcomings of special prevention programs and the lack of child protection resources. After all, those young people who struggle with personality disorders, or who show severe psychotic or neurotic symptoms, or who struggle with severe integration disorders

³⁸ BALOGH Karolina – GREGORITS Péter – RÁCZ Andrea: A gyermekvédelmi intézményrendszer működési környezetének vizsgálata a 'gyermekvédelem mint szolgáltatás' értelmezési keretrendszer tükrében. *Esély*, 2019/3., 26–47. http://www.esely.org/kiadvanyok/2019_3/26-47_balogh_gregorits_racz.pdf

³⁹ KACZIBA Antal: A fiatalkori bűnözés megelőzésének lehetőségei és távlatai. *Belügyi Szemle*, 1987/12., 83–90.

⁴⁰ HUSZÁR T.: Quoted.

⁴¹ UDVARY Tibor (szerk.): *A fiatalkori bűnözés és a megelőzés, utógondozás néhány elméleti és gyakorlati kérdése*. Ügyészi Kiskönyvtár, 1969, 55.

⁴² FARKAS Lili Zsuzsanna: A fiatalkori bűnözés kialakulásának körülményei. In: SZABÓNÉ BALOGH Ágota (szerk.): *Diákdiskurzus. Válogatás a tudományos diákköri dolgozatokból*. Gál Ferenc Egyetem Pedagógiai Kar, Szarvas, 2022, 130–131. <https://gfe.hu/wp-content/uploads/2022/10/diakdiskurzus-2022-cimlappal.pdf#page=120>

⁴³ BOLYKY O. – SÁRIK E. (2023a): Quoted 208.

or serious drug and psychoactive substance abuse, should be provided with special care, for which the current child protection institutional system is ill-equipped.⁴⁴

Table5: Statistical data on relapsers⁴⁵

History of children and adolescents	2021		2022		2023		2024	
	Childhood	Juvenile	Childhood	Juvenile	Childhood	Juvenile	Childhood	Juvenile
Unpunished	1752	7171	2315	7386	2506	8171	4333	8313
Punished	11	495	37	556	17	665	17	531
Multiple relapser	–	1	–	–	–	–	–	–
Strange relapse	–	5	–	6	–	7	–	5
Relapsed	–	48	1	10	2	27	–	4
Not a relapse	11	436	36	540	15	631	17	522
Violent multiple offender	–	1	–	–	–	–	–	–

An essential indicator for integration into society is the ability to master the norms of coexistence. However, a certain proportion of criminal law violators violate social norms. The most serious case of violating the rules of social coexistence is when the previous criminal law sanction did not have the necessary effect, i.e. it was not able to convince the perpetrators of the need to maintain social norms. The table shows that the number and proportion of repeat offenders is far from reaching the number and proportion of those with a criminal record.⁴⁶ The rate of recidivism is an indicator of the effectiveness of our penal system and the successful or unsuccessful application of special prevention. Although the rate of juvenile recidivists is low, as supported by the figures, they deserve special attention, as the risk of recidivism is high, given that antisocial, truant, evading work, and dangerous criminals can have a disruptive effect on their environment, i.e. juveniles. Recidivists can affect juveniles whose criminal will has not yet fully developed in their personalities, and they also endanger juveniles who have previously committed offenses.⁴⁷

⁴⁴ KATONÁNE PEHR Erika: Gyermekkorú elkövetők a gyermekvédelemben. *Családi Jog*, 2007/3., 11–20. <https://szakikadatbazis.hu/doc/8175257>

⁴⁵ Source: Prosecutor General's Office: Data on juvenile and juvenile delinquency. <https://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/2022/08/agyerm2.pdf>

⁴⁶ VAVRÓ I. (1976): Quoted 167–168.

⁴⁷ VIGH József (szerk.): *Szakkriminológia. II. rész*. BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség, Budapest, 1976, 185.

Statistical data shows that there is no increasing trend in the rate of recidivism among juvenile offenders, indicating that the justice system reflects the effectiveness of prevention.⁴⁸ The table also draws attention to the fact that the level of danger to society of juvenile offenders is not outstanding. The primary goal of criminal law against juvenile recidivists is to achieve correction and education.⁴⁹ Statistical data can also point to specific features of how previously applied criminal law instruments have had a sufficient impact on the appropriate behavior towards social requirements. Analysis of recidivism data or causes helps in prevention, in the development of social protection methods and tools. In the course of examining recidivism, it is not only *“due to the specific legal status of repeat offenders with a criminal record, the legal situation related to the previous conviction, but also from a criminological point of view it can be identified as related to the personality of the offender, the criminogenicity that manifests itself recurrently and persistently in the crime”*⁵⁰.

When quantitatively characterizing the development of child and juvenile delinquency, the number of those held criminally liable for one or more crimes deserves attention. These constitute the category of recidivists, which shows special characteristics, since additional tasks may arise both qualitatively and quantitatively within the framework of the criminal liability applied against them. The fact of recidivism tends to lead to the conclusion that the previously applied criminal law instruments did not achieve the desired effect, did not achieve the correction of the offender, did not deter him from committing another crime.⁵¹ When dividing child and juvenile offenders by record, we use the following criminal law categories: recidivist, special recidivist, multiple recidivist, violent multiple recidivist. From 2021 to 2024, the proportion of juveniles with a criminal record shows a continuously higher rate. When examining the numbers behind the presented rates, the proportion of multiple recidivists does not show an increase in the relevant period, and we can only observe figures for juvenile offenders in 2021. The numbers behind the recidivist category do not show an increasing trend for either child or juvenile offenders. Similarly, no adverse change can be observed for violent multiple recidivists.⁵² In my opinion, in relation to recidivism, we should strive to

⁴⁸ VAVRÓ I. (1976): Quoted 167–168.

⁴⁹ GÖNCZÖL Katalin: A visszaeső bűnelkövetők tipológiája. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1980, 130.

⁵⁰ MILE I.: Quoted 104.

⁵¹ VERMES Miklós: A visszaeső bűnözés kriminológiai vizsgálata. *Kriminalisztikai Tanulmányok IV.* Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1966, 68.

⁵² BORBÍRÓ et al. (2016): Quoted 329.

reduce the number of juveniles with criminal records, which will allow us to take the first step towards reducing the social reproduction of crime. And for this, state interventions are essential to achieve successful results in juvenile crime prevention. Not only the purpose and meaning of preventive measures, but also their practical use must be strengthened.

Table6: Number of juveniles with final convictions⁵³

Year	Numbers
2020	2542
2021	2446
2022	2379
2023	2486
2024	2314

*“Committing a crime, as anti-social behavior, entails legal consequences. The application or non-application of these legal consequences takes place in a legally regulated procedure in detail. Crime becomes recognizable, registerable and assessable for statistical data collection and processing in this process. Statistical counting is therefore part of the process of law enforcement.”*⁵⁴ It also follows that, in addition to data on crime, it also reflects information on law enforcement and justice as state activities.⁵⁵ The volume of crime can only truly be measured by the number of convicted persons, since until a final verdict is reached, the suspect and, in the event of an appeal, those convicted at first instance must be considered innocent.⁵⁶ In Hungary, the number of legally convicted juveniles, for example, in 2024 was 2314. These data in themselves indicate the crime rate of the country or a given area. It can be seen that our domestic society does not produce an outstanding crime rate. We can also highlight based on the figures that Hungary has a low crime rate in relation to legally convicted juveniles, with smaller periods alternating with each other.⁵⁷ We can see a stagnant figure in terms of the number of juveniles who have been convicted, which results in the stagnation of juvenile criminality. In addition, the above data also point out that our criminal justice system does not emphasize retribution, but rather education and rescue.⁵⁸

⁵³ Source: Prosecutor General’s Office: Crime and Justice, 2023. <https://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/2016/02/bunozes-es-igazsagszolgalatas-2014-2023.pdf>

⁵⁴ VAVRÓ I. (1976): Quoted 14.

⁵⁵ Ibid. 14–15.

⁵⁶ VIGH J. (1998): Quoted 93.

⁵⁷ Ibid. 95.

⁵⁸ VAVRÓ I.: (1976): Quoted 88.

Table7: Number and gender distribution of crimes, children, juvenile offenders, and juvenile offenders committing certain high-profile charges⁵⁹

Crime	2021		2022		2023		2024	
	Childhood	Juvenile	Childhood	Juvenile	Childhood	Juvenile	Childhood	Juvenile
Homicide basic and qualified case	2	4	–	11	1	10	–	7
Preparation for murder	–	–	–	1	–	1	2	5
Murder committed in a fit of rage	–	–	–	–	–	–	–	–
Bodily harm causing danger to life or death	–	18	–	14	3	18	4	12
Human trafficking	–	5	–	14	–	16	–	7
Sexual violence	–	37	–	33	–	42	59	33
Child pornography	4	150	1	78	–	128	41	113
Violence against an official	–	5	–	12	–	12	1	13
Violence against a person performing public duties	3	73	10	117	16	98	49	114
Basic and qualified cases of robbery	15	126	38	135	11	124	36	217
Blackmail	–	21	–	23	–	18	8	36

“From the annual analysis of the structure of violent crime, it can be established that in the examined period, there was no significant stratification within crime.”⁶⁰ Within juvenile delinquency, a more serious feature can be revealed. Such characteristics of juvenile delinquency are violent crimes.⁶¹ It is important

⁵⁹ Source: Prosecutor General’s Office: Certain data related to child and juvenile crime and minor victims. <https://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/2022/08/agyerm2.pdf>

⁶⁰ VIGH József – GÖNCZÖL Katalin – KISS György – SZABÓ Árpád: *Erőszakos bűncselekmények és elkövetőik*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1973, 75.

⁶¹ DEÁK András: *A büntető jogpolitikai elvek kialakulása, összefüggései, érvényesülése a büntető eljárásban*. Ügyészi Kiskönyvtár, Budapest, 1978, 51.

to note that, from the point of view of criminology, it is often necessary to regroup crimes. Violent crimes have become a frequently investigated category.⁶² Violent behavior definitely appears among crimes committed by juveniles. *“During the abuse, the contemporaries are present, they are observers of the events, that is, the use of violence is still a demonstration of force for the ‘audience’.”*⁶³ Photographs of abuse are recorded on juveniles’ mobile phones, as well as the making and forwarding of pornographic recordings of themselves or others. In the violent expression of juveniles, one can observe the lack of inhibitions, the display of power, the humiliation of the weaker party by using technical means.⁶⁴ The internet used without parental supervision is being intensively monitored for pornographic content. Pornography seen at a young age can influence the increase in the prevalence of sexual violence and the proliferation of already violent laws.⁶⁵ We can state that acts of violence causing the injury of persons performing public duties also point to the danger of children. Those children and young people who become perpetrators of this crime are typically the most vulnerable and most abandoned members of the child society.⁶⁶

Violence against a public official mainly occurs in children’s homes. If we detail the highlighted crimes, there are mainly two protagonists. *“One of the perpetrators in village families with many children is the older brother/cousin who sexually approached the younger one in the parent’s absence or at family gatherings.”*⁶⁷ After that, violent behavior also appears strongly in children’s homes, when the children brought up there commit it to hurt each other. In the majority of cases, younger, physically weaker children who were unable to defend themselves became the victims. Overall, it can be said that sexual violence is primarily a display of power, and only has secondary sexual aspects, which supports that crimes against sexual morality are usually accompanied by other forms of abuse. In relation to sexual crimes, child pornography cannot go unmentioned. Typically repeated cases are when the victim sends a naked picture of himself, then saves it to the offender’s phone or it is automatically saved there, thereby storing it on the device, thereby committing the crime.⁶⁸

⁶² VIGH J. (1998): Quoted 98–99.

⁶³ BOLYKY O. – SÁRIK E. (2023a): Quoted 210.

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ BOLYKY Orsolya – SÁRIK Eszter: Gondolatok a gyermek- és fiatalkorúak bűnözéséről statisztikai adatok tükrében. *Belügyi Szemle*, 2023/10., 1724. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.10.2>

⁶⁶ BOLYKY Orsolya – SÁRIK Eszter – SOLT Ágnes: A gyermekotthonban és az iskolában elkövetett közfeladatot ellátó személy elleni erőszak okainak és szociológiai hátterének vizsgálata. *Kriminológiai Tanulmányok*, 62. kötet, 2025, 124–125. <https://doi.org/10.58655/KT.62.2025-6>

⁶⁷ BOLYKY O. – SÁRIK E. (2023a): Quoted 205–206.

⁶⁸ Ibid. 206.

Based on the table, the figures reflect that violence against a person performing a public duty, as well as basic and qualified cases of robbery and child pornography produce outstanding figures. Violent enforcement of interests has become increasingly widespread among children between the ages of 12 and 14, which has made it necessary to hold juveniles who commit flagrantly aggressive crimes against life criminally liable and to lower the age limit for certain serious crimes to 12. It can be concluded from the behavior of a juvenile who commits such a crime that, in the absence of appropriate assistance, he or she will not be able to integrate into society in the future, will not become a useful member of society and will not lead a law-abiding lifestyle, therefore, the use of criminal law tools is absolutely necessary for special prevention. However, it should be emphasized that the law *“enables the criminal liability of the perpetrator of basic and qualified cases of homicide, assault committed in a state of strong agitation, bodily harm causing life danger and bodily harm causing death, robbery and plunder if she was over 12 years of age at the time of the commission of the act and had the insight necessary to recognize the consequences of her act at the time of the commission”*⁶⁹.

Table8: Development of penalties⁷⁰

	2021	2022	2023
Number of juvenile defendants who were sentenced	1211	1172	1210
Loss of liberty	502	501	527
Lockout	12	9	15
Public service work	610	575	583
Fine	51	41	62
Prohibition from employment	21	43	37
Driving ban	79	94	83
Ban	–	–	–
Ban on attending sporting events	–	–	2
Expulsion	1	–	1

⁶⁹ KÓNYA István (szerk.): *Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára*. IV. kiadás. Orac Kiadó, Budapest, 2002

⁷⁰ Source: Prosecutor General's Office: Main data on prosecutorial activity before criminal courts. <https://ugyesszeg.hu/az-ugyesszegrol/statisztikai-adatok/>

Table9: Development of measures⁷¹

	2021	2022	2023
Development of measures	2449	2380	2490
Reprimand	20	11	18
Probation	1016	1024	1074
Remedial work	24	25	24
Probationary supervision	1347	1368	1436
Confiscation	130	145	172
Asset confiscation	332	278	326
Compulsory medical treatment	–	–	2
Correctional education	171	146	158
Making electronic data permanently inaccessible	–	–	–

Criminal law is not the only and primary tool for reducing juvenile crime. However, criminal law, where there is an appropriate practical and experiential background available to professionals, is still the tool for restoring the social balance that has been disrupted in the case of crimes that have already been committed. *“The main penalties that can be imposed on juveniles are the same as those for adults. The differences are the restrictions specified in the law. Main penalties: imprisonment, community service and fines.”*⁷² For the sake of the above tables, the number of criminals cannot be determined, only the number of convicted persons. The statistical approach is based on the fact that not all juveniles who commit crimes will be convicted by a final judgment, only those about whom the court states this in a final judgment. The task of criminal statistics is twofold, since it deals with crime as a mass phenomenon and with the examination of the application of legal consequences. The observation of this phenomenon is related to the development of criminal law theory and the development of criminal policy principles. However, it is not the task of criminal statistics to take a position in these debates, but only to provide professional elements and data. When examining the legal consequences indicated in the table, it is significantly noticeable that the most common legal consequence is community service, followed by imprisonment.⁷³ If the court concludes that the purpose of the proceedings can only be achieved by imposing a penalty, it must examine whether a fine or community service penalty is appropriate.⁷⁴

⁷¹ Source: Prosecutor General’s Office: Main data on prosecutorial activity before criminal courts... Ibid.

⁷² RAJZINGER Ágnes: Fiatalkorúakkal szemben alkalmazható büntetések, intézkedések, különös tekintettel a szabadságvesztés büntetésre és a javítóintézetzi nevelésre. *Debreceni Jogi Műhely*, OTDK különszám, 2025. <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/7404603>

⁷³ GÖNCZÖL et al. (2006): Quoted 240–243.

⁷⁴ RAJZINGER Á.: Quoted

Since May 2010, community service can also be imposed on convicts who have reached the age of 16. The increase in the number of cases may also be due to changes in legislation. However, if community service is not completed, the possibility of commutation of imprisonment still exists, which increases the number of cases ending in commutation to imprisonment.⁷⁵ In terms of figures, we can also observe outstanding figures for the legal consequences of driving bans and fines. Examining fines provides information about the social situation of offenders. Fines are mainly imposed for committing certain crimes.⁷⁶ Juveniles who are the first to appear in court and whose offense is not of significant material importance, have confessed, have shown remorse, and generally achieve the goals of punishment by applying a measure.⁷⁷ Reparation work appears in a small proportion, which, just like community service, requires the juvenile to be 16 years of age at the time of sentencing and, if the work is proven, the offender's criminal liability ceases.⁷⁸ In the application of the measures, it can be observed that probation, probationary supervision and confiscation of property show outstanding figures. This is followed by confiscation and correctional education. Correctional education is usually ordered when the moral education of the juvenile was not ensured, or when the environment surrounding the offender was unable to prevent further 'depravity'.⁷⁹ In order to suspend imprisonment, be placed on probation, or be temporarily released from a correctional facility, the law makes it mandatory for juvenile offenders to be placed on probation.⁸⁰

SUMMARY

Examining the statistical situation of child and youth crime, it can be stated that it reflects the structure and volume of crime in a way that is made possible by the willingness of the population to report crimes, the substantive and procedural

⁷⁵ BORBÍRÓ et al. (2016): Quoted 923.

⁷⁶ GÖNCZÖL et al. (2006): Quoted 240–243.

⁷⁷ RAJZINGER Á.: Quoted

⁷⁸ LUKÁCS Mónika Eszter: Intézkedések alkalmazása a fiatalkorú elkövetőkkel szemben, különös tekintettel a javítóintézeti nevelésre. *Büntetőjogi Szemle*, 2025/1., 64–72. <https://ujbtk.hu/lukacs-monika-eszter-intezkedesek-alkalmazasa-a-fiatalkoru-elkovetokkal-szemben-kulonos-tekitettel-a-javitointezeti-nevelesre/>

⁷⁹ HEGEDŰS Judit: *Javítóintézeti neveltek Aszódon 1945–1950*. Önkönet, Budapest, 2005, 33–34.

⁸⁰ BOLYKY Orsolya – SÁRIK Eszter: A fiatalkorú elkövetők gyermekkor, elkövetővé válás előzményei, *Kriminológiai Tanulmányok*, 42. kötet, 2005, 312. https://okri.hu/images/stories/KT/kt42_2005_sec.pdf

rules and their changes, and the activities of law enforcement agencies.⁸¹ The aim of the statistical system is to operate a data collection, processing and information system that reflects reality and ensures the knowledge and scientific examination of social phenomena, the discovery of the causes and circumstances that promote and trigger crime in the process of law enforcement, and the analysis of the enforcement of law, which can facilitate the processing of information and the development of concepts by justice agencies.⁸² However, it is important to emphasize that crime statistics do not reflect the experiences of ordinary people. They are more about the functioning of the justice system and the penal system than about the actual reporting of crime. It can be stated that a statistical data set lacks information on the drivers of the offender's behavior and the causes of crime. Young people do not yet have experience with social work, and their way of thinking has not yet adapted sufficiently to social requirements.⁸³ The development of child and youth crime in Hungary has been characterized by several negative trends in recent times, the increase in the number of high-profile crimes and the number of offenders. With regard to the criminal status of a country, we must consider that improvement can only be reassuring and only mean the improvement of moral life if the criminality of children decreases. If the number of child offenders increases, the moral status of the country will not improve, but will even worsen, given that criminal behavior committed in childhood is the most dangerous social phenomenon.⁸⁴

It is regrettable that the number of registered child offenders in Hungary increased fourfold from 2020 to 2024. Although the figures show an increase in juvenile delinquency, they are not at an outstanding rate. As of January 1, 2015, preventive guardianship was introduced into our Hungarian legal system as a child protection authority measure. On the one hand, the reason for this introduction was that child offenders could not be dealt with adequately and effectively by the basic and specialized care of child welfare, and on the other hand, during the criminal proceedings initiated against juvenile offenders, they did not receive the necessary help and support in order to prevent relapse and integrate into society.⁸⁵ This legal measure clearly states that child and youth crime cannot be treated solely with criminal law

⁸¹ VAVRÓ I. (2002): Quoted 19.

⁸² Ibid. 24.

⁸³ VIGH J. (1998): Quoted 101.

⁸⁴ VARGA Ferencz: *A gyermekkorban lévő bűnösök*. Franklin-Társulat Könyvnyomdája, Budapest, 1895, 28–29.

⁸⁵ PÁLMAI Erika: Gyerekbűnözés: nem vált be a szigor, de a kormány nem tágít. *HVG online*, 2017. február 13. https://hvg.hu/itthon/201706_gyerekbunozes_buntetni_vagy_nevelni_elhanyagolt_ifjusag_csoportosan_elkovetett_szigor

tools, as the cooperation of several fields of expertise is justified in order to achieve effective reduction. Criminology, or criminal statistics, with its tools, fact-finding research, and analysis of case studies can help prevent criminalized behavior.⁸⁶ Child protection, through the aforementioned legal institution, would try to provide assistance through preventive patronage, but crime prevention activities, contacts, and role sharing are not carried out as crime prevention activities, but only in line with the conceptual framework of social work.⁸⁷ By clarifying the figures, it can be stated that there is no effective crime prevention system in place for child offenders. Nevertheless, our criminal law system provides assistance to juvenile offenders who enter the justice system from numerous approaches, such as the conduct of mediation proceedings and group sessions during the ordering of probation supervision. In addition, it should be emphasized that from 1 July 2025, based on Section 419 (2) e) of Act XC of 2017 on Criminal Procedure, a new type of special rule of conduct with restorative content has been introduced in connection with probation supervision applied simultaneously with conditional prosecutorial suspension. The prosecutor's office may prescribe as a rule of conduct or obligation for the suspect to *"participate in a restorative procedure, as defined by law, conducted by the probation service, and to fulfill the provisions of the restorative plan determined as a result thereof, and to prove this to the probation officer"*⁸⁸. Restorative justice can be used to confront the harm caused, address the needs of the juvenile, and reduce recidivism. In my opinion, a more effective crime prevention system is also needed for children who do not come before the justice system but only remain within the boundaries of child protection.

⁸⁶ VAVRÓ István: A gyermek- és fiatalkori bűnözés, *Kriminológiai Közlemények* 60. Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2002, 12.

⁸⁷ KEREZSI Klára – FINSZTER Géza – KÓ József – GOSZTONYI Géza: A területi bűnmegelőzés lehetőségei Budapest V., IX. és XXII. kerületében. *Kriminológiai Közlemények* 59. Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2001, 117.

⁸⁸ Section 419 (2) e) of Act XC of 2017 on Criminal Procedure.

DRÁVE CZ PÉTER*

Elterelhetetlenek: kábítószer-fogyasztók a megújuló drogpolitika és a változó anyagi jogi szabályok útvesztőiben

BEVEZETÉS

A kábítószer-fogyasztók tevőleges magatartásával kapcsolatos büntethetőséget megszüntető ok, avagy közkeletű nevén *az elterelés* egy idealizált világban komplex eszköz lehetne, amelyben egyidejűleg jelenik meg a törvény rendje és az orvosi kezelés morális egysége. Olyan eszköz, amely egészségügyileg gyógyít, törvényileg utat mutat, kiszűri az egyén életéből a bűnös életmódhoz vezető rizikófaktorokat, a terheltet helyes pályára állítva társadalomjobbító hatással is bír, emellett pedig kíméli a hatósági erőforrásokat.

A valóság azonban nem ez. A terheltet a személyi és kriminológiai körülmények érdemi vizsgálata nélkül elküldjük egy jellegénél és rövid tartamánál fogva megkérdőjelezhető hatékonyságú terápiás kezelésre, amelynek célja csupán egy adminisztratív hatósági igazolás megszerzése és ennek révén a törvény előli menekülés.¹

2025. június 15-én hatályba lépett a kábítószer előállításának, használatának, terjesztésének, népszerűsítésének tilalmával összefüggő törvénymódosításokról szóló 2025. évi XIX. törvény, amely az elterelés hosszú ideje fennálló gyermekbetegségeit továbbra sem küszöbölte ki. Bár az átfogó módosításcsomag figye-

* DRÁVE CZ Péter, ügyész, Pécsi Járási Ügyészség

¹ DRÁVE CZ Péter: Mozgástér egy ügyészi kényszerpályán: az „eltereléssel” járó büntethetőséget megszüntető ok jelene és lehetséges jövője. *Ügyészségi Szemle*, 2024/5., 18.

lemre méltó lépéseket tesz a kábítószer-bűnözés elleni küzdelemben, zavarba ejtő újításokat is tartalmaz, számos alapvető problémához pedig változatlanul nem nyúlt.

AZ ELKÖVETÉS KÖRÜLMÉNYEINEK FELTÁRÁSA

A Btk. 180. § (1) bekezdése korábban az eltereléshez kapcsolódó büntetlenséget két konjunktív feltétel fennálltához kötötte. Az egyik a bűncselekmény elkövetésének beismerése, a másik a szükséges egészségügyi kezelés/ellátás/szolgáltatás igénybevétele a törvényileg előírt hathónapos időtartamban. 2025. június 15. óta ez kiegészült egy harmadik feltétellel, amelynek értelmében a terheltnek a vádemelésig fel kell tárnia az elkövetés körülményeit, illetve lehetővé kell tennie a kábítószerértékesítő személy kilétének a megállapítását.²

A 2025. évi XIX. törvény miniszteri indokolása szerint a jogszabály azt kívánja meg a terhelttől, hogy a terhére rótt bűncselekmény elkövetésével összefüggő valamennyi releváns körülményt a saját legjobb ismereteinek megfelelő valóságtartalommal hozza a hatóság tudomására, vagyis *tárja fel* azokat.

Ha e kifejezés nyelvtani értelmezéséből indulunk ki, a feltárás az értelmező szótár szerint más előtt rejtett vagy ismeretlen dolog megmutatását jelenti. A Btk. számos bűncselekmény kapcsán tartalmazza ugyanezt a feltételt. Például a hamis vád elkövetője akkor számolhat a büntetés korlátlan enyhítésével – különös méltánylást érdemlő esetben pedig a mellőzésével –, ha a vád hamisságát az alapügy befejezése előtt az eljáró hatóságnak feltárja.³ A gondatlan pénzmosás elkövetője sem büntethető, ha a hatóságnál önként feljelentést tesz és az elkövetés körülményeit feltárja, feltéve, hogy a bűncselekményt még nem, vagy csak részben fedezték fel.⁴

Mivel egyazon fogalomnak a Btk. egészét tekintve mindenhol ugyanazt az értelmezést kell tulajdonítanunk, feltárás alatt valamennyi esetben olyan tényekről, körülményekről történő számadást kell értenünk, amelyeket a hatóság *addig a pontig még nem ismert*. A feltárás mindig több mint a beismerő vallomás, és sokkal több, mint a büntetendő cselekmény pusztá beismerése. Kri-

² A Btk. 180. § (1) bekezdés c) pontja az „illetve” szót használja, vagyis a körülmények feltárása és a kábítószer-kereskedő megjelölése vagylagos, ún. alternatív feltételként jelenik meg, a terhelt bármelyik teljesítésével jogosulttá válik a büntethetőség megszüntetésére (lásd bővebben a Legfőbb Ügyészség Nyomozásfelügyeleti és Vádelőkészítési Főosztályának Nf.2200/2025. számú leiratát).

³ Btk. 270. § (2) bekezdés

⁴ Btk. 400. § (3) bekezdés

minálttaktikai alapvetés, miszerint a beismerő gyanúsított arról ad számot, amit eleve bizonyítani tudunk, míg a feltáró vallomás olyan kérdésekre is kiterjed, amikről nincs, vagy alig van ismeretünk.⁵ A kulcs tehát az *új információ*, ami csökkenti az ismerethiányt.

Ezt az elvárás pedig bizonyos típusú kábítószeres ügyekben nagyon nehéz teljesíteni; néha egyenesen lehetetlen.

A gyakorlatban teljesen hétköznapi példa: a szolgálatban lévő rendőrjárőr közterületen intézkedés alá von egy fiatalembert, amelynek során felmerül a kábítószer fogyasztásának gyanúja. A fiatal férfit még aznap gyanúsítottként hallgatják ki, ő pedig elmondja, hogy előző nap egy barátjával elszívtak egy, a gyanúsított által hozott marihuánás cigarettát. A gyanúsított megjelöli a közös fogyasztás helyszínét, időpontját, módját, vagyis számot ad az összes olyan körülményről, amelyről tudomással bír. A nyomozó hatóság másnap előállítja a gyanúsított által megjelölt büntársat, és vele már azt a megalapozott gyanút közlik, amely az elsőként kihallgatott gyanúsított vallomására épül, és minden kriminalisztikai főkérdésre tartalmazza a választ. A büntársnak tehát már nem marad mit feltárnia. Ugyanez a helyzet áll elő akkor is, amikor leplezett eszközök alkalmazásának eredményeként őrizetbe vesznek egy kábítószer-kereskedelemmel gyanúsítható személyt, ő pedig részletes beismerő vallomás keretében megjelöli az összes vásárlóját, a vásárlások gyakoriságát, körülményeit. Ebben az esetben a „feltárás” fogalma a kábítószer vásárló fogyasztókra nézve is értelmét veszti. Természetesen beismerő vallomást ők is tudnak tenni, amelyben meg tudják erősíteni és alá tudják támasztani a *más által már feltárt* információkat, de a törvény nem ezt várja el. A Btk. ugyanis nem a bizonyítékok láncolatába illeszkedő, a bizonyítékok meglévő körével adekvát beismerő vallomás megtételét köti ki, hanem az új információk feltárását. Ezek a vásárlók viszont már nem tudnak mit feltárni, és ha nem tudnak, úgy az elterelést sem vehetik igénybe.

Ez az új elem tehát nem hoz áttörést, ellenben értelmezési kérdéseket generál és bizonytalanságot szül. Meglátásom szerint a feltárás törvényi igénye a gyakorlatban előbb-utóbb az egyszerű beismerő vallomás elvárásává fog redukálódni, a törvénymódosítás zászlajára tűzött bűnüldöző tevékenységet pedig továbbra is sokkal inkább a társadalmi kapcsolatok, a jegyzőkönyvön kívül tett megjegyzések, az informátorok fogják előbbre vinni.

⁵ LAKATOS János (szerk.): *Krimináltaktika I.* Rejtjel Kiadó, Budapest, 2004, 230–231.

A JOGOSULTAK KÖRE

A 2025. évi XIX. törvény új elkövetési magatartást épített be a kábítószer birtoklásának tényállásába, *az ország területére történő behozatal céljából megrendelést*. Amennyiben ezt csekély mennyiségre követik el, úgy ennek elkövetője ugyancsak jogosult az elterelés igénybevételére.

Ezt az elkövetési magatartást a Btk. egyetlen másik tényállásban sem használja, így a jogelméleti elemzése hiányos, a gyakorlata pedig kiforratlan még. Azt leszögezhetjük, hogy a megrendelés *célzatos* bűncselekmény, és az ország területére történő behozatal egyfajta *sui generis előkészületi jellegű cselekményének* tűnik. Nem szabad ugyanakkor elfelejteni, hogy az ország területére történő behozatalnak – amennyiben azt alapeseti mennyiségű kábítószerre követik el – szintén van büntetendő előkészülete⁶, sőt a sajátos előkészületi karaktert mutató megrendelésnek is van büntetendő előkészülete, szintén abban az esetben, ha alapeseti mennyiségű kábítószer behozatalát célozza. Az egyes alakzatok elhatárolása a mindennapi jogalkalmazásban – figyelemmel a hasonló esetek egyre nagyobb elszaporodottságára – fokozott körültekintést igényel.

A jelenleg irányadó gyakorlat szerint például abban az esetben, ha az elkövető kábítószerrel rendelt külföldről, és az a postai csomagforgalomban bejutott az ország területére, majd a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Repülőtéri Igazgatóságának munkatársai érzékszervi vizsgálatot követően rábukkannak a kábítószerre, az elkövető az ország területére történő behozatal büntette miatt felel, méghozzá közvetett tettesként. Amennyiben ez a jogértelmezés tovább él, úgy kérdésessé válik, hogy a megrendelés gyakorlati bizonyíthatósága ehhez képest a mindennapokban hol érhető majd tetten. Egy másik lehetséges, ám kevésbé megalapozott értelmezés szerint a célzatos megrendelés a specialitása folytán felülírhatja a behozatalt, amely utóbbi büntetlen utócsselekményként funkcionál majd, bár ez esetben vitatott, hogy az előkészületi jellegű megrendelés stádiumai hogyan alakulnak, hol kezdődik a büntetőjog által szankcionált magatartások köre, mi tekinthető „az előkészületi jellegű bűncselekmény előkészületének”.

Témánk szempontjából azonban nem ez jelenti a legnagyobb problémát, hanem az, hogy bár a 2025. évi XIX. törvény az új elkövetési magatartás bevezetése révén látszólag kitágítja az elterelésre jogosultak körét, ezt még mindig *csekély mennyiségű kábítószerhez köti*. Az elterelés egyik formája a kábítószer-függőség gyógyítása, amely viszont nem alakul ki csekély mennyiségű kábítószer

⁶ Btk. 178. § (4) bekezdés

fogyasztásától, így továbbra is éppen azokat zárjuk el formálisan az elterelés előnyeitől, akik a leginkább rászorulnának.⁷

A szabályozás ötletszerűségét pedig ismét egy gyakorlati példa segítségével tudjuk a legjobban megvilágítani. Egy fiatal egyetemista online kutatás eredményeként talál egy tematikus holland weboldalt, ahonnan behozatal céljából csekély mennyiségű kristályt rendel. Amennyiben a cselekménye már ezen a ponton a hatóság tudomására jut – például más ügyből kifolyólag ellenőrzik a mobiltelefonja webes böngészési előzményeit –, úgy élhet az elterelés nyújtotta lehetőséggel. Abban az esetben azonban, ha a megrendelt kábítószer megérkezik Magyarországra, a NAV pénzügyőrei pedig kiszűrik a csomagot, úgy az elkövető cselekménye már az ország területére történő behozatalnak minősül, ehhez az elkövetési magatartáshoz pedig a Btk. nem kapcsolja az elterelés kedvezményét. Viszont tételezzük fel, hogy a csomag átjut a repülőtéri ellenőrzésen és megérkezik a címzetthez, aki a megrendelt és belföldre behozott kábítószert a továbbiakban birtokolja. Ha ekkor kerül a rendőrség látókörébe, úgy a nyomozó hatóság – az előzmények ismeretének szükségszerű hiányában – a cselekményt egyszerű tartásként fogja értékelni, így az elterelés lehetősége a folyamatnak ezen a pontján ismét megnyílik az elkövető előtt.

AZ ELJÁRÁSJOGI ESZKÖZ

Ügyészként a Be. 417. § (1) bekezdésének segítségével ültetjük át az elterelést a gyakorlatba. Eszerint hivatalból vagy a terhelt, illetve a védő indítványára az eljárást a törvényben meghatározott feltétel teljesítése érdekében egy évre felfüggesztjük, ha a Btk. Különös Része a terheltnek az eljárás megindulását követő magatartását büntetethetőséget megszüntető okként szabályozza, és a büntetethetőség megszűnését eredményező magatartás várható.

A 2025. évi XIX. törvény eljárásjogi újdonságokat is tartalmaz, azonban a feltételes ügyészi felfüggesztés szabályait érintetlenül hagyta. Ennek eredményeként továbbra is fellelhető annak minden olyan eleme, amelyeket e sorok írója már hosszabb ideje legalábbis kifogásolhatónak tekint.

1. Az ügyész számára *nem biztosított a mérlegelés lehetősége*. Ezzel szemben a Be. 488. § (2) bekezdése a bíróság számára már jelentős engedményt tesz, hiszen az eljárás egyéves felfüggesztését csupán alternatív lehetőségként szabályozza.

2. A terhelt *büntetett előélete* a bírósági eljárás során a büntetéskiszabás keretein belül az egyik legfajúlyosabb körülmény, ezzel szemben az elterelés

⁷ DRÁVE CZ P.: i. m. 16.

alkalmazása kapcsán figyelemre sem méltatható. A Btk. 180. § (2) bekezdése tartalmaz ugyan némi korlátozást, azonban szűken méri a kizáró okokat, kizárólag a bizonyos időkorláton belüli speciális bűnismétlés sorolható ide, ez azonban még mindig túl nagyvonalú megközelítés.⁸

3. Hasonlóképp *nincs jelentősége a bűnhalmazatnak* sem. Ha egy járművezetés bódult állapotban vétségét elkövető terhelt vállalja az elterelést és legalább egy állapotfelmérésen meg is jelenik – vagyis a büntetethetőség megszűnését eredményező magatartás várható –, akkor kábítószer birtoklásának vétsége miatt feltételes ügyészi felfüggesztésnek, míg járművezetés bódult állapotban vétsége miatt vádemelésnek van helye. Ebben az esetben az ügyek elkülönítésére kerül sor, amely azzal jár, hogy duplikáljuk a büntetőeljárást, illetve szétforgácsoljuk az erőforrásokat.⁹

4. *Alacsonyak a követelmények.* Egyrészt az elterelés 1993-as bevezetése óta a jogalkotó ma is ugyanazzal a hathónapos kezeléssel számol, mint a jogintézmény meghonosításakor, hiába változtak meg a társadalmi viszonyok, a drogfogyasztási szokások, a bűnözési tendenciák. Mellékes, hogy preventív felvilágosításról vagy a függőség gyógyításáról van szó, a törvény egy mindenkire nézve uniformizált időtartamot határoz meg, ami konzerválódott a jogalkalmazói gondolkodásban is.

Másrészt az eljárás feltételes ügyészi felfüggesztésének egy éve alatt a terhelt továbbra is csak a kábítószeres bűncselekményektől köteles tartózkodni, az általános normakövető életmód azonban nem elvárt. Ez különösen annak fényében meglepő, hogy a 2025. évi XIX. törvény több büntető törvénykönyvi tényállásba is beépítette azt az alap-¹⁰ vagy minősített esetet¹¹, amikor az elkövető a cselekményt megelőzően – annak elkövetésével összefüggésbe hozható módon – kábítószerrel fogyasztott, továbbá azt is, ha bizonyos bűncselekményeket kábítószer vásárlásához szükséges anyagi javak megszerzése érdekében követnek el.¹² A jogalkotó tehát felismerte, hogy a kábítószer-használat egy potenciálisan erős kriminalitású életforma, csupán a konklúziókat nem vonta le belőle. Az elterelés intézménye így még mindig csak egy technikai intézkedés az egyén érdemi pártfogása és a társadalom érdemi védelme helyett.

⁸ Uo. 18.

⁹ Uo.

¹⁰ A garázdaság, a rendbontás és a jármű önkényes elvétele esetében.

¹¹ Az emberölés, a könnyű testi sértés, a súlyos testi sértés és a rongálás esetében.

¹² A rablás, a kifosztás és a lopás esetében.

A JOGFEJLESZTÉS LEHETSÉGES IRÁNYA

A 2025. évi XIX. törvény tehát szigorította is, formálta is az elterelés szabályait, azonban az igazi reformot én más irányból közelíteném meg.¹³

1. A feltételes ügyészi felfüggesztés mérlegelést nem tűrő alkalmazása zsákutca. Az ügyésznek szüksége van *az egyedi szempontok mérlegelésére*, arra, hogy fontolóra vehesse a személyi körülményeket. Ez kizárná az elterelést azok kapcsán, akiknél a hatósági fellépés igénye már megelőzi az egyén individuális kezeléshez fűződő érdekét.

2. Az eljárás feltételes ügyészi felfüggesztését célszerű lenne megelőznie az ügyészi intézkedés kilátásba helyezésének, amellyel felmérhető a terhelti akarat komolysága. Ezt követően az elterelés gyakorlati alkalmazását a feltételes ügyészi felfüggesztésnek a Be. 416. §-a szerinti *általános szabályainak a hatókörébe utalnám*. Ennek keretében az eljárás egy, kettő vagy akár több évre is felfüggeszthető, a kezelés tartama így testre szabható az egyéni állapot kiértékelésével és a konkrét gyanúsítottai szükségletek felmérésével. Az igazságszolgáltatás szerepe, hogy kívülről motiváljuk az egyént, egészen addig, amíg a belső motiváció ki nem alakul¹⁴, még akkor is, ha ez hat hónapot jócskán meghaladó időbe telik.

3. *Az érintettek körét kiszélesíteném*, legalább a Btk. 180. § (3) bekezdése szerinti személyi körre, akik a büntetés korlátlan enyhítésére pályázhatnak, ha a vádemelésig lehetővé teszik a kábítószer értékesítő személy kilétének megállapítását. Mivel a 2025. évi XIX. törvény ezt a feltételt az elterelés szabályai közé is beépítette, megfontolandó lehetne a Btk. 180. § (1) és (3) bekezdéseinek „összefésülése” és teljes körű szinkronba hozatala, ide értve e jogszabályhelyek személyi hatályát is.

4. Végül ezen időszak alatt ajánlatos lenne a *kötelező pártfogó felügyelet alkalmazása*, hiszen semmiképp sem szabad szem elől tévesztenünk, hogy bár a kábítószer-használat komoly egészségügyi vonatkozásokkal jár, mégiscsak bűncselekmény. A pártfogói ellenőrzés hatásos eszköz lehet a terhelti életvezetés kontrollálásában. Csak a kábítószer-től való tartózkodás önmagában nem elegendő, úgy vélem, az elvárásokat a maximális normakövetéssel és a bármely bűncselekmény elkövetésétől való tartózkodás igényével szükséges kiegészíteni.

¹³ A szerző ezzel kapcsolatos álláspontját lásd DRÁVECZ P.: i. m. 19.

¹⁴ VITRAI József (szerk.): *Büntetés helyett. A büntetőeljárás alternatívájaként működő elterelés értékelése*. L'Harmattan, Budapest, 2010, 30.

ÖSSZEGZÉS

Az elterelés magában rejt a potenciált, hogy valóban produktív eszközzé váljon a kezünkben, ehhez azonban mélyebb szerkezeti logikára van szükség. Örvendetes, hogy a jogalkotó rászánta magát arra, hogy kimozdítsa a jogintézményt a holtpontjáról, azonban a magam részéről még messze nem vagyok elégedett.

Hosszú ideje szívügyemnek tekintem az elterelést – és általában véve a Btk. kábítószer-bűncselekményi rendszerének – teljes körű átalakítását, azonban azt is tudom, hogy egy efféle megújulás rendkívüli erőfeszítéseket igényelne: átfogó társhatósági együttműködést, célvizsgálatokat, régi előítéletek revideálását és még számtalan lépést. Addig viszont ugyanazt vagyok kénytelen tenni, amit valamennyi jogalkalmazó kollégám is; munkánk során az elterelést a jelen formájában alkalmazzuk, de én továbbra is nyitott maradok a mindennapi alkalmazás rezdüléseire.

Az ügyészi kontroll szerepe a büntetés-végrehajtási jogorvoslati eljárásokban

NYITÓGONDOLATOK

A korszerű büntetés-végrehajtás elképzelhetetlen a végrehajtás törvényességét biztosító kontrollmechanizmusok hiányában.¹ A büntetés-végrehajtás során – ahol a legfontosabb emberi alapjogok korlátozására kerül sor – határozott és hatékony védelmet kell nyújtani az emberi jogok megsértésével, az esetleges hatalommal való visszaéléssel szemben. Ennek elengedhetetlen előfeltétele egy hatékony jogorvoslati rendszer biztosítása. A büntetés-végrehajtást övező garanciarendszer több önálló elemből álló, komplex struktúra, amelynek meghatározó pillérét képezi az ügyészség által ellátott büntetés-végrehajtási törvényességi felügyelet és jogvédelem, valamint annak részeként – témánk szempontjából relevánsan – az ügyész jogorvoslati rendszerben betöltött kontroll szerepe.²

Írásunkban egyrészt arra teszünk kísérletet, hogy az általunk tágan értelmezett büntetés-végrehajtási jogorvoslati rendszer főbb elemeit számba véve rögzítsük a büntetés-végrehajtási törvényességi felügyeleti és jogvédelmi ügyészi (a továbbiakban: bv. felügyeleti ügyészi) tevékenység főbb sarokpontjait, lényegi kérdéseit. Ennek kapcsán abból indultunk ki, hogy a bv. felügyeleti ügyész jogorvoslati rendszerben betöltött szerepe nem merül ki a büntetés-végrehajtási bírói (a továbbiakban: bv. bíró) eljárásában biztosított – általunk egyébként

* HADHÁZI Sándor, címzetes fellebbviteli főügyészségi ügyész, főügyészségi ügyész, Hajdú-Bihar Vármegyei Főügyészség; HADHÁZI Edit, főügyészségi ügyészségi fogalmazó, Hajdú-Bihar Vármegyei Főügyészség

¹ CZENCZER Orsolya: A büntetés-végrehajtás jogi szabályozása. In: RUZSONYI P. (szerk.): *Tendenciák és alapvetések a bűnügyi tudományok köréből*. Nemzeti Közszerológati és Tankönyv Kiadó, Budapest, 2014, 231.

² POLT Péter – LAJTÁR István: Ügyészi kontroll a büntetés-végrehajtás törvényessége felett. In: BALOGH János et al.: *Büntetés-végrehajtás – Az igazság védelmében*. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, Budapest, 2019, 10.

proaktív ügyészi kontroll szerepként értelmezett – fellebbezési jog gyakorlásában. A fogvatartottak által kezdeményezett jogorvoslatok (panaszok, kérelmek, bejelentések, a végrehajtásért felelős szerv határozataival szemben benyújtott felülvizsgálati kérelmek) terén ugyanis ugyanúgy értelmezhető és érvényesül az ügyészi kontroll, amelyet egyfajta reaktív ügyészi szerepnek tekintünk.

Emellett célként tűztük ki azt is, hogy a tág értelemben vett jogorvoslati rendszer elemzésével párhuzamosan beazonosítsuk a büntetés-végrehajtási jog jogorvoslati rendszerét érintő azon főbb jogalkotási és jogalkalmazási trendeket, amelyek az esetek egy részében a bv. felügyeleti ügyészi tevékenységet is érintik.

PANASZJOG

A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv.-kódex) nem külön, önálló szerkezeti egységként szerepelteti a büntetés-végrehajtás tágan értelmezett jogorvoslati rendszerét. A jogalkotó azt a törvényszerkesztési technikát követi, hogy elszórtan rendelkezik az egyes jogorvoslati lehetőségekről és arról, hogy azt ki, milyen formában gyakorolhatja. A jogorvoslati mechanizmusok szabályozása tehát fragmentáltan valósul meg. Így a Bv.-kódex a *Jogérvényesítés* cím alatt rendelkezik a fogvatartott jogorvoslati lehetőségeiről, melynek értelmében büntetés-végrehajtási ügyben vagy a fogva tartással összefüggésben kérelmet terjeszthet elő, a kérelemről hozott döntéssel szemben panaszt nyújthat be, továbbá e törvény szerinti egyéb jogorvoslati jog illeti meg.³

Az utóbbi körbe tartozó rendelkezés szerint a fogvatartott a végrehajtással kapcsolatosan közvetlenül fordulhat a törvényességi felügyeletet ellátó ügyészséghez is, és kérheti az ügyész általi meghallgatását.⁴ A fogvatartotti panaszok elbírálása során a bv. felügyeleti ügyész kontrollszerepe alapvetően tehát reaktív, mivel az eljárás mindig a fogvatartott kezdeményezésére indul, és az ügyész a panasz beérkezése után köteles kivizsgálni a sérelmezett intézkedést vagy mulasztást. Kiemelendő, hogy a fogvatartotti panasz kivizsgálásához a bv. felügyeleti ügyész az ügyészségről szóló 2011. évi CLXIII. törvény (a továbbiakban: Ütv.) 4. § szerinti jogosultságokat gyakorolhatja. A gyakorlatban ugyanakkor gyakran előfordul, hogy a fogvatartott az ügyének kivizsgálásához a büntetőeljárás során tapasztalt „alaposságot” várna el, amely azonban (a büntetőeljárás és a bv. felügyeleti ügyész vizsgálata közötti alapvető eltérések miatt) nem lehetséges.

³ Bv.-kódex 10. § (1) bekezdés

⁴ Bv.-kódex 10. § (5) bekezdés a) pont

Amennyiben a panaszt a fogvatartott írásban nyújtotta be, a tényállás feltárása szempontjából fontos lehet a panaszos, illetőleg releváns információval rendelkező további fogvatartott (vagy akár fogvatartottak) meghallgatása. Az utóbbi körben gyakorlati problémaként merül fel, hogy az ügyész a megjelölt személyeket nem tanúként hallgatja meg, ekként az általuk előadottakat megfelelő körültekintéssel, sőt fenntartással kell értékelni. Előfordul, miszerint a fogvatartott nem is hajlandó nyilatkozni, miután mérlegeli, hogy megéri-e „szembefordulni” a bv. intézettel. A panasz kivizsgálását ily módon nehezítheti a fogvatartottakban kialakuló esetleges retorziótól való vélt félelem is. A személyes meghallgatás mellett mindenképpen célravezető objektív információk – az iratok és kamerafelvételek – beszerzése is és csak valamennyi körülmény gondos értékelését követően alakítható ki az ügyészi álláspont.

Abban az esetben, ha a bv. felügyeleti ügyész arra a megállapításra jut, hogy a panasz alapos, úgy az állásfoglalásában a jogsérelem megállapításán túl, annak elhárítása érdekében az érintett bv. intézet vonatkozásában rendelkezéssel, felhívással (esetleg) jelzéssel élhet, vagy egyéb (pl. fegyelmi vagy büntető) eljárást kezdeményezhet.⁵ Ha a panasz alaptalannak bizonyul, úgy az ügyész – indokolt állásfoglalásával – elutasítja azt. Ezen utóbbi esetben a kérelmező felülvizsgálati kérelmet terjeszthet elő az állásfoglalást hozó ügyészségnél. A felülvizsgálati kérelmet – ha annak az ügyész saját hatáskörben nem ad helyt – az ügyben kezeltetett valamennyi irattal és véleményes jelentéssel együtt elbírálásra a felettes ügyészséghez kell felterjeszteni, ily módon biztosítva a további jogorvoslatot a fogvatartott számára.

A végrehajtásért felelős szerv intézkedése vagy döntése ellen, illetve annak elmulasztása miatt a fogvatartott panasszal fordulhat a végrehajtásért felelős szerv vezetőjéhez. Ekkor a büntetés-végrehajtási intézet „falain belül” kerülhet sor a jogsérelem orvoslására.⁶ Ilyenkor a panasz elbírálásáról szóló határozat ellen további jogorvoslatnak nincs helye. Emellett a végrehajtásért felelős szerv, illetve szervezeti egység vezetője saját hatáskörben olyan különböző korrekciós lehetőséggel is élhet, mint a kijavítás vagy kiegészítés.⁷ Érdemes azon jogszabályi változásra felhívni a figyelmet, miszerint a Bv.-kódexbe 2025. augusztus 19-i hatállyal⁸ új lehetőség a végrehajtásért felelős szerv határozatának saját hatáskörben történő módosítása vagy visszavonása, amennyiben megállapítja, hogy

⁵ A büntetés-végrehajtási törvényességi felügyeleti és jogvédelmi ügyészi tevékenységről szóló 20/2014. (XII. 23.) LÜ utasítás (a továbbiakban: Bv. Alaputasítás) 37. §

⁶ Bv.-kódex 21. § (1) bekezdés

⁷ Bv.-kódex 23. §

⁸ Igazságügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2025. évi XLIX. törvény (a továbbiakban: Mód. tv.) 115. §

a határozatával jogszabályt sértett.⁹ Az új jogintézmény által elkerülhető, hogy kizárólag a határozattal szembeni panasz elbírálása keretében küszöböljék ki a jogszabályellenességet, amit a jogorvoslati rendszer hatékonyságát növelő, üdvözlendő jogalkotói lépésnek tekintünk. Lényeges, hogy a módosításra vagy a visszavonásra a törvényességi felügyeletet ellátó ügyész törvényen alapuló érdemi intézkedése (felhívása vagy rendelkezése) alapján is sor kerülhet, így a bv. felügyeleti ügyész kontrolltevékenysége ezen a téren is jelen van.

FELÜLVIZSGÁLATI KÉRELEM

A végrehajtásért felelős szerv döntésével szemben tehát a Bv.-kódex a jogorvoslatot alapvetően a tárgyalat panaszjoggal biztosítja. A jogszabály ugyanakkor meghatározott esetekben lehetővé teszi a döntéssel szemben a bírósághoz fordulást¹⁰ is. A végrehajtásért felelős szerv határozata ellen, ha Bv.-kódex kifejezetten így rendelkezik, a bv. bíróhoz címzett bírósági felülvizsgálati kérelemnek van helye.¹¹ A Bv.-kódex szerint a bírósági felülvizsgálati kérelem benyújtására nyitva álló határidő lejártát követően a végrehajtásért felelős szerv, illetve szervezeti egység vezetője – az ügyészség útján – haladéktalanul felterjeszti az iratokat a bírósághoz.¹² Tekintettel arra, hogy az ügyészség szükség szerint véleménynyel továbbítja az iratokat a bírósághoz, az ügyészi kontrollszerep ezen jogorvoslati mechanizmusnál alapvetően szintén reaktív jellegű. A bv. felügyeleti ügyésznek lehetősége nyílik véleményét, jogi álláspontját kifejteni a bv. intézet sérelmezett határozatával kapcsolatban. A véleményezés a büntetés-végrehajtási jogorvoslati rendszer szolgálatában áll.

A felülvizsgálati kérelemmel támadható bv. intézeti határozatok teljes körű elemzését jelen keretek között mellőzzük. Ugyanakkor említést érdemelnek a bv. intézet magánelzárás fenytést kiszabó határozatai,¹³ és az ilyen típusú határozatok körében tapasztalt legjellemzőbb problémák. A tapasztalatok azt mutatják, hogy az esetek többségében az ilyen tárgyú határozattal szemben nyújtanak be felülvizsgálati kérelmet a fogvatartottak. A tárgyba tartozó ügyekben a bv. felügyeleti ügyész sok esetben tapasztal hiányosságokat. Tipikusan előfordult, miszerint a határozat nem jelölte meg megfelelően, hogy a fogvatartott a

⁹ Bv.-kódex 23/A. §

¹⁰ SCHMEHL János – PALLO József (szerk.): *Korszakváltás a büntetés-végrehajtásban. Útmutató a 2013. évi CXXL. (Bv.) törvény megismeréséhez*. Börtönügyi tanulmányok 2. Büntetés-végrehajtás Tudományos Tanácsa, Budapest, 2015, 33. https://bm-tt.hu/wp-content/uploads/2022/02/Korszakvaltas_LO-RES.pdf

¹¹ Bv.-kódex 24. § (1) bekezdés

¹² Bv.-kódex 24. § (4) bekezdés

¹³ Bv.-kódex § (1) bekezdés

házi rend mely pontját szegte meg a terhére rótt fegyelmi cselekménnyel, illetve elmaradt a bizonyítékok beszerzése, azok rögzítése, vagy annak megjelölése, hogy a bizonyítékok mely tények alátámasztására hivatottak.

Amennyiben a bv. felügyeleti ügyész észleli a bv. intézet határozatának hibáját vagy hiányosságát, akkor javasolhatja annak – súlyától függő, megfelelő – kiküszöbölését, a határozat bíróság általi megváltoztatása vagy annak hatályon kívül helyezése útján, reaktív kontrollfunkciót töltve be ezzel.

FELLEBBEZÉS, UTÓLAGOS BV. BÍRÓI ELJÁRÁS

Fontos hangsúlyozni, miszerint a bv. bíró által hozott döntések kapcsán jelentősége van annak, hogy a bv. bíró egyes kérdésekben – az előzőekben kifejtettek szerint – felülvizsgálati fórumként jár el, míg más kérdésekben saját hatáskörben hoz döntést, amely utóbbi eseteket a Bv.-kódex a bv. bírói előtti eljárások között szabályozza. A felülvizsgálati eljárásban hozott határozat ellen (a törvényben meghatározott kivétellel) fellebbezésnek nincs helye, ezzel szemben a bv. bíró a törvényben meghatározott eljárása során az ügy érdemében, saját hatáskörben ügydöntő végzést hoz, amely ellen tipikusan – a törvény eltérő rendelkezése hiányában – fellebbezésnek van helye.

Aktualitása miatt kiemelendő, hogy a Bv.-kódex 2025. augusztus 19-i módosításával¹⁴ a jogalkotó kibővítette a fellebbezésre jogosultak körét. Így az ügyészség, az elítélt, a védő (az elítélt hozzájárulása nélkül is), és a fiatalkorú törvényes képviselője, továbbá e törvényben meghatározott esetben az egyéb jogcímen fogvatartott, a jogi képviselő, a sértett, a kényszergyógykezelt házastársa, élettársa és törvényes képviselője is jogosult fellebbezésre a Bv.-kódex alapján. A módosítás indokolásából kitűnik, hogy szükségessé vált a fellebbezésre jogosultak körének kiterjesztése a sértettre is, akinek esetében azonban nem általános fellebbezési jogról beszélhetünk, hanem kizárólag a Bv.-kódexben meghatározott esetben fennálló – a kényszergyógykezelt házastársa, élettársa és törvényes képviselője számára biztosítotthoz hasonló¹⁵ – lehetőségről.

Amennyiben a bv. felügyeleti ügyész a bv. bíró elsőfokú határozatát nem tartja elfogadhatónak, ellene fellebbezést jelent be, ezáltal gyakorolva a bv. bíró saját hatáskörben hozott ügydöntő végzéseivel szembeni általunk proaktívnak tekintett ügyészi kontrollt.¹⁶ A bv. bírói eljárásokban az ügyek nagyobb része első fokon jogerősen befejeződik. A fellebbezések túlnyomó részét ugyanakkor

¹⁴ Mód. tv. 118. § (2) bekezdés

¹⁵ Mód. tv. Indokolás a 118. §-hoz

¹⁶ Bv. Alaputasítás 7. § (1) bekezdés

nem az ügyész jelenti be.¹⁷ Az ügyészi fellebbezések száma a korábbi évekhez viszonyítva továbbra is csökkent, míg az eredményes és eredménytelen ügyészi fellebbezések aránya viszonylag kiegyenlített maradt.

Az ügyészi fellebbezések jellemzően akkor szaporodnak meg, ha a büntetés-végrehajtási jog területén a joggyakorlatot megosztó új jogintézmények, eljárások jelennek meg. Erre volt példa az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítási eljárás megjelenése. A fellebbezésekben is jelentkező jogértelmezési eltéréseket az irányadó rendelkezések módosítása utóbb gyakorlatilag felszámolta.

A Bv.-kódex szerint utólagos bv. bírói eljárást a bv. bíró hivatalból, az ügyészség indítványára, az elítélt vagy a védő kérelmére, illetve a végrehajtásért felelős szerv jelzése alapján utólag folytatja le, ha határozatában nem a törvénynek megfelelően rendelkezett.¹⁸ Ezen jogorvoslatban szintén az ügyészség proaktív kontrollszerpe mutatkozhat meg, ugyanis a bv. felügyeleti ügyésznek lehetősége nyílik kezdeményezni a bv. bíró eljárását, amennyiben a korábbi döntés törvénysértő jellegét észleli.

TÖRVÉNYESSÉG ÉRDEKÉBEN BEJELENTETT JOGORVOSLAT

A Bv.-kódex alapján a bv. bíró és a törvényszék másodfokú határozatával szemben a Be. szerinti törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslatnak van helye.¹⁹ A Bv. Alaputasítás²⁰ ennek kapcsán előírja, hogy a jogorvoslati indítvány benyújtására irányuló kérelmet az illetékes főügyészségnek az Önálló Osztályhoz kell felterjesztenie. A felterjesztéshez mellékelni kell a főügyészségnek a kérelem megalapozottságával kapcsolatos véleményét, amennyiben pedig a főügyészség hivatalból észlel jogorvoslati indítvánnyal támadható törvénysértést, úgy jogorvoslati indítvány benyújtásának megfontolása végett tesz előterjesztést, így ennél a jogorvoslatnál a bv. ügyész véleményezési jogában megnyilvánuló reaktív ügyészi kontroll úgyszintén jelen van.²¹

¹⁷ Legfőbb Ügyészség: Ügyészségi Statisztikai Tájékoztató – Büntetés-végrehajtási törvényességi felügyeleti és jogvédelmi szakterület, 2024. év, 2. sz. táblázat. https://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/2025/10/bv_vegleges.pdf

¹⁸ Bv.-kódex 71. § (1) bekezdés

¹⁹ Bv.-kódex 51. § (6) bekezdés

²⁰ 20/2014. (XII. 23.) LÜ utasítás a büntetés-végrehajtási törvényességi felügyeleti és jogvédelmi ügyészi tevékenységről

²¹ Bv. Alaputasítás 9. §

ZÁRÓGONDOLATOK

A tanulmány megállapításai alapján rögzíthető, hogy az ügyészi kontroll szerepe a büntetés-végrehajtási jogorvoslati rendszerben változatos, széles körű, az elítélti jogvédelem terén pedig meghatározó jelentőségű. A bv. felügyeleti ügyész tevékenysége a bv. bíró eljárásához kapcsolódóan nem szűkíthető le a fellebbezési jogra. A fogvatartotti panaszok, a végrehajtásért felelős szerv döntéseivel szembeni felülvizsgálati eljárások terén – de más téren is – érdemi, garanciális funkciót tölt be. A kettős – proaktív és reaktív – ügyészi kontroll együttesen járul hozzá ahhoz, hogy a szabadságelvonással járó jogkorlátozások a jogállami követelményeknek és elvárásoknak megfeleljenek. Az is jól látható, hogy az elmúlt években a büntetés-végrehajtási jog területét érintő számos változás a büntetés végrehajtását övező jogorvoslati rendszert sem hagyta érintetlenül, ami a bv. felügyeleti tevékenységet ellátó ügyésztől is alkalmazkodási és megújulási képességet kívánt és kíván.

Az első tapasztalatok a bűnmegelőzési célú felügyeletről

BEVEZETÉS

Írásom középpontjában az „új drogtörvénnyel”¹ bevezetett kényszerintézkedés, a bűnmegelőzési célú felügyelet alkalmazásának első, rendkívül friss tapasztalatai állnak. Mivel a gyakorlat még csak most formálódik, jelen összefoglaló célja az eddigi megfigyelések bemutatása a teljesség igénye nélkül, továbbá az új kényszerintézkedés alkalmazásával kapcsolatos kérdések felvetése.

A 2025. évi XIX. törvény preambuluma szerint a jogszabály célja nem kevesebb, mint „*a kábítószer és az illegális tudatmódosító szerek használatának, terjesztésének és népszerűsítésének teljes felszámolása*”². E célkitűzés érdekében komplex változtatásokra volt szükség, a módosítások leghangsúlyosabban a büntetőjog területét érintik, közülük is főként az elterelés intézménye szigorodott.

Végigtekintve a normaszövegen, a jogalkotás nyomatékosan a „zéró tolerancia” elvét követi, melyet a hagyományos rendészeti-büntetőjogi eszköztár alkalmazásával, de annak egy lényegesen szigorúbb verziójával kíván elérni.³

* KISS-ALMÁSI Zsuzsanna ügyész, Budapesti XI. és XXII. Kerületi Ügyészség

¹ A kábítószer előállításának, használatának, terjesztésének, népszerűsítésének tilalmával összefüggő törvénymódosításokról szóló 2025. évi XIX. törvény. Hatálybalépés: 2025. június 15. napja.

² A 2025. évi XIX. törvény preambuluma [2] bekezdése. Hatályos: 2025. június 15. napjától 2025. június 16. napjáig.

³ SIMON Alexa: Zéró tolerancia, de hogyan? – a 2025. június 15. napján hatályba lépő kábítószerrel kapcsolatos jogszabálmódosítások mustrája. *Arsboni*, 2025. június 13. <https://arsboni.hu/zero-tolerancia-de-hogyan-a-2025-junius-15-napjan-hatalyba-lepo-kabitoszer-rel-kapcsolatos-jogszabalymodositasok-mustraja/>

A törvény a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) rendelkezéseit is több ponton módosítja, melyek közül a legnagyobb változás kétségtől az, hogy egy új kényszerintézkedést illesztettek be a büntetőeljárási intézményrendszerbe. Ez a bűnmegelőzési célú felügyelet, mellyel a jogalkotó elsődleges szándéka a drogtörvényhez fűzött indoklás⁴ szerint a kábítószer-fogyasztók egészségének védelme.

A következőkben a Budapesti XI. és XXII. Kerületi Ügyészségen eddig felmerült ügyek alapulvételével röviden felvázolom, hogy az újonnan bevezetett kényszerintézkedés alkalmazása hogyan valósul meg ténylegesen.

A BÜNTETŐELJÁRÁS RÉSZTVEVŐINEK FELADATAI A BŰNMEGELŐZÉSI CÉLÚ FELÜGYELET ELRENDELÉSÉT ÉS VÉGREHAJTÁSÁT ILLETŐEN

Ez a kényszerintézkedés a Be. szerint⁵ teljes egészében az ügyész rendelkezési jogkörébe tartozik, azonban – hasonlóan több más kényszerintézkedéshez – az előkészítés és végrehajtás tulajdonképpen a nyomozó hatóság kompetenciája.

A felügyelet elrendelésének tárgyában a megalapozott ügyési döntés előkészítése azt takarja, hogy amennyiben a gyanúsított tesz vallomást, úgy őt az eddigieknél jóval részletesebben kell kihallgatni.⁶ A nyomozó hatóságnak e körben az Országos Rendőr-főkapitányság által az új drogtörvény végrehajtásának tárgyában kiadott belső ajánlás ad útmutatást, ugyanis abban rögzítve van, mire kell nyilatkoztatni a gyanúsítottat. A különböző rendőrkapitányságok gyanúsítottai jegyzőkönyveinek vizsgálata során ezzel együtt is azt kellett megállapítanom, hogy a kábítószer-fogyasztók kihallgatásának most kialakuló új rutinja egyelőre még széles spektrumon mozog, nagy változatosságot mutat.

Az általam elemzett gyanúsított kihallgatásokról felvett jegyzőkönyvek nyomán a legjobb megoldásnak azt tartom a nyomozó hatóság részéről, ha egyfelől előre tájékoztatja a gyanúsítottat, hogy az ügyészség vele szemben az újonnan bevezetett kényszerintézkedést alkalmazhatja.

Más – bírói engedélyes – kényszerintézkedések elrendeléséről az eljárás résztvevőinek személyes jelenléte mellett megtartott ülést követően hozza meg a bíróság a döntését, és ez a közvetlenség nem pusztán a bíró munkáját segíti,

⁴ Végső előterjesztői indoklás a kábítószer előállításának, használatának, terjesztésének, népszerűsítésének tilalmával összefüggő törvénymódosításokról szóló 2025. évi XIX. törvényhez: részletes indoklás a 33–35.§-okhoz.

⁵ A Be. a 295/A. §-tól a 295/G. §-ig rendelkezik a bűnmegelőzési célú felügyelet szabályairól.

⁶ Megjegyzem, hogy ez a kör a Btk. 180. §-ának változása okán is bővült. Mivel az elterelés szabályai is szigorodtak, a feltételek bővültek, ezért a kihallgatás során ezek fennálltát is szükséges feltárni.

hanem egyúttal a terheltnek is lehetősége nyílik, hogy valóban megértse a rá vonatkozó szabályokat, a kényszerintézkedés lényegét. A bűnmegelőzési célú felügyelet elrendelését megelőzően viszont a terhelt csak a nyomozó hatósággal kerül személyes kapcsolatba,⁷ így a szükséges információkat is a kihallgatást végző személy tudja átadni a terheltnek.

Másfelől a tájékoztatást követően a nyomozó hatóságnak alaposan, részletekbe menően kell kikérdeznie a gyanúsítottat azokról a körülményekről, melyek különös méltánylást igényelhetnek, vagy egyéb módon befolyásolhatják a bűnmegelőzési célú felügyeletet.

A következő fontos terület a felügyelet végrehajtása, azaz az ellenőrzés, melynél a rendőrség rendészeti és bünyügyi szerve működik együtt az ügyészséggel. Az ellenőrzés során felmerülő problémák szemléltetésére az alábbiakban egy, a kerületi ügyészség által felügyelt ügyet ismertetek.

A példaként szolgáló ügyben az új szabályok hatálybalépését követően röviddel, 2025. június 30. napján rendelte el a kerületi ügyészség a bűnmegelőzési célú felügyeletet. A gyanúsított csak egyetlen alkalommal, 2025. július 28. napján jelent meg a rendőrkapitányságon ellenőrzés céljából, melynek során a vele szemben alkalmazott gyorsteszt THC vonatkozásában pozitivitást mutatott. Ezután a gyanúsított nem vett részt többet ellenőrzésen a kényszerintézkedés meghosszabbításáig.

A kerületi ügyészség e körülményekről első alkalommal a kapitányság rendészeti osztályától értesült, kevéssel a felügyelet lejárta előtt, majd a rendészet jelentése alapján beszerezte a szükséges információkat, és meghosszabbította a felügyeletet, valamint a gyanúsítottat rendbírsággal is sújtotta. A nyomozó hatóság csak a felügyelet 2025. szeptember 30. napján történő lejártát követően, 2025. október 1. napján terjesztette elő a beszámolóját, amiben már az említett ellenőrzésről is beszámolt, egyúttal kifejtette, hogy nem tartja indokoltnak a felügyelet hosszabbítását.

Úgy vélem, a nyomozó hatóság álláspontja helytelen volt, hiszen az ügyben a szakértői vélemények sem álltak még rendelkezésre, ráadásul az időközben felmerült egyéb adatok alapján a nyomozást is szélesebb körben kellett folytatni. Ezenkívül ez az elintézési mód a nyomozó hatóság által már követett azon gyakorlattal is ellentétes, hogy a hosszabbítás mellőzése vagy megszüntetésre akkor kell előterjesztést tenni, amennyiben együttműködő a terhelt, és nem merül fel a felügyelet ideje alatt újabb fogyasztás.

⁷ A bűnmegelőzési célú felügyelet a Be. 272. § (2) bekezdésének f) pontja alapján személyi szabadságot érintő kényszerintézkedés. Ezért a Be. 44. § b) pontja alapján védő részvétele kötelező a büntetőeljárásban a felügyelet elrendelése esetén, azonban a gyanúsított ki hallgatás során jellemzően még nincs védője a terheltnek, aki jelen lehetne a kihallgatás során.

Az eset tanulsága, hogy következetesen kérni kell a nyomozó hatóságtól, hogy akár a rendészeti, akár a bűnügyi szerv, de mindenképpen rövid időn belül és folyamatosan küldjön tájékoztatást az ellenőrzés lényeges fejleményeiről.⁸

A FELÜLBÍRÁLATI INDÍTVÁNY

A bíróságra is hárul feladat a felügyelet elrendelése kapcsán. A 2025. évi XIX. törvény indokolása szerint azért rendelheti el az ügyészség e kényszerintézkedést, mivel enyhébb jogkorlátozással jár, de a módosítás biztosítja a közvetlen bírósági felülbírálat lehetőségét az elrendeléskor, hosszabbításnál azonban már „csak” panaszjog illeti meg az érintetteket.⁹

A felülbírálat vonatkozásában is rendkívül változatos képet mutatnak az indítványok előterjesztésének indokai. Ennek demonstrálására szintén egy, a kerületi ügyészség által felügyelt ügyet ismertetek az alábbiakban.

A kábítószer birtoklásának vétsége miatt indult ügyben a gyanúsított a cselekményét a módosítások hatálybalépése előtt néhány nappal követte el, vele szemben a bűnmegelőzési célú felügyelet elrendelése 2025. június 15. napját követően, 2025. június 23. napján történt meg. Az ügyészség kényszerintézkedést elrendelő határozata ellen a kirendelt védő felülbírálati indítványt nyújtott be, melyben hivatkozott az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésére, a XXIV. cikk (1) bekezdésére, számos alkotmánybírósági határozatra, melyekből lényegében a visszaható hatály tilalmát vezette le. Mindezekre tekintettel a védő arra a meggyőződésre jutott, hogy védencével szemben nem alkalmazhatók az utóbb hatályba lépő törvényi rendelkezések által tartalmazott, a terhelre nézve az ad-digiakhoz képest jóval hátrányosabb jogkövetkezményeket maga után vonó, cselekvési szabadságát korlátozó kényszerintézkedések.

A bíróság ezen indítványt elutasította, rámutatva arra, hogy a peres eljárásokat szabályozó jogterületek időbeli hatállyal összefüggő dogmatikai sajátossága szerint amennyiben a törvény eltérően nem rendelkezik (tekintet nélkül arra, hogy a terhelre nézve hátrányosabb vagy kedvezőbb), az időbeli hatályra nézve a cselekmény elbírálásakor hatályos szabályokat kell alkalmazni. Emellett a büntetőeljárás törvény időbeli hatályának rendelkezései között a bűnmegelőzési célú felügyelet hatálybalépésére vonatkozó külön szabályok nem találhatók.

⁸ Hasonlóan indokolt eljárnia a rendőrségnek a bűnügyi felügyelet megszegése esetén teendő intézkedésekhez, mely esetben az ügyészség értesítése szintén soron kívül történik.

⁹ Végso előterjesztői indokolás a kábítószer előállításának, használatának, terjesztésének, népszerűsítésének tilalmával összefüggő törvénymódosításokról szóló 2025. évi XIX. törvényhez: részletes indokolás a 33-35.§-hoz.

A bíróság helyes indokolásához talán annyit érdemes hozzáfűzni, hogy a védő által is hivatkozott 2/2022. (II. 10.) AB határozat indokolása többek között tartalmazza azt is, hogy „a hátrányt okozó visszaható hatály tilalmának a sérelme különösen akkor merül fel, amikor egy jogi norma oly módon lép hatályba, hogy hátrányosan megváltoztatja a hatálybalépés időpontjában már fennálló tényállás anyagi jogi jellegű jogkövetkezményét a folyamatban lévő eljárásokban”¹⁰. A bűnmegelőzési célú felügyelet azonban csak a terhelt cselekvési szabadságát korlátozza, azt is csekélyebb fokban, anyagi jogi jellegű jogkövetkezményeket egyáltalán nem érint.

ALKALMAS-E – ÉS HOGYAN – A JOGALKOTÓ CÉLJAINAK MEGVALÓSÍTÁSÁRA A BŰNMEGELŐZÉSI CÉLÚ FELÜGYELET?

Az új kényszerintézkedés fő célja a bűnmegelőzés, ami egyet jelent a kábító-szer-fogyasztóvá váló személyek egészségének a védelmével, ahogyan arra a bevezető gondolatoknál már hivatkoztam. Függetlenül attól, hogy a bűnmegelőzési célú felügyelet kisebb fokban korlátozza a gyanúsítottakat, szükséges az, hogy hatékony eszközökkel lehessen kikényszeríteni a magatartási szabályok betartását. Álláspontom szerint az új szabályozásnak ez egy neuralgikus pontja, ugyanis ha nincs hatékony eszközünk, úgy kiüresedhet ez a jogintézmény.

A büntetőeljárási törvény a 295/G. §-a alapján a rendelkezésre álló eszköz-tárból a rendbíróság és súlyosabb kötelezettségszegés esetén az őrizet alkalmazá-sára biztosít lehetőséget.

A jelentkezési és közreműködési kötelezettség elmulasztása, megszegése ese-tén nem is nagyon adódik probléma ezen intézkedések alkalmazásával kapcso-latban.

A *jelenlegi értelmezés* szerint a bűnmegelőzési célú felügyelet alatti kábító-szer-fogyasztás is a Be. 295/G. §-ában meghatározott kötelezettségszegésnek tekinthető, tehát a rendbírósággal sújtás és őrizetbe vétel alkalmazható ebben az esetben is.

Ez az értelmezés a normaszövegből ugyan nem következne egyenesen, azon-ban az új szabályok bevezetésének indokaiból és magából a kényszerintézkedés céljából mindenképpen, hiszen a nevében is benne van, hogy bűnmegelőzési célt szolgál.

Elgondolkodtató azonban, hogy a bűnisméltés mennyiben tekinthető egy-idejűleg az eljárási kötelezettségek megszegésének is, tekintettel arra, hogy a rendbíróság a Be. 127. §-ának (1) bekezdése szerint az eljárás rendjének fenntar-tása érdekében, valamint az eljárási kötelezettségek megszegése miatt szabható

¹⁰ 2/2022. (II. 10.) AB határozat indokolásának 37. bekezdése

ki. Ez a probléma értelemszerűen a rendbíróság alkalmazásával kapcsolatban áll fenn, az őrizetbe vételnél a bűnisméltés önmagában egy esetleges bírói engedélyes kényszerintézkedés elrendelésének a különös oka lehet. A törvény szerint viszont a rendbíróság az első lépcsőfok az őrizetbe vétel előtt.

Ezen elméleti jellegű, jogértelmezési nehézségen kívül akad egy olyan tényező is, amely gyakorlati jellegű akadályt képez ezen eszközök alkalmazását illetően. Ennek szemléletes bemutatása végett a felülbírálati indítványok kapcsán már részben ismertetett ügyemhez térek vissza.

A gyanúsított 2025. június 9. napján követte el a kábítószer birtoklás vétségét, a gyorsteszt eredménye szerint kannabiszt fogyasztott. A gyanúsított bűnmegelőzési célú felügyeletét 2025. június 23. napján rendeltem el, majd a gyanúsított első alkalommal 2025. június 30. napján önként jelent meg ellenőrzésen. Ekkor metamfetaminra, THC-ra, MDMA-ra és amfetaminra is pozitív lett a gyorstesztje. Ez a korábbi kannabisz-fogyasztáshoz képest mindenképpen újabb fogyasztást feltételez, melyek természetes egységet képeznek, de itt az időpontnak jelentősége van abból a szempontból, hogy az a felügyelet elrendelését, sőt, az arról való tudomásszerzést megelőzően vagy azt követően történt, azaz van-e kötelezettségszegés a gyanúsított részéről. Ennél a konkrét esetenél az időpontok miatt még az is lényeges, hogy a módosítások hatálybalépése előtti-e az újabb fogyasztás, mert nemleges válasz esetén az elterelés új, szigorúbb szabályait kell alkalmazni a gyanúsítottal szemben.

Mindezek alapján vizsgálni kell tehát a fogyasztás időpontját. Ha a gyanúsított nem ismeri el azt, hogy fogyasztott, vagy beismeri, de annak időpontját a felügyelet előtti időpontban jelöli meg, akkor a kérdés az, hogy tudjuk-e bizonyítani a felügyelet elrendelését követő fogyasztást. Beismerő vallomás hiányában ugyanis a gyorsteszt nem szolgál bizonyítékkal, nem ad hiteles eredményt, előfordulhat fals pozitív teszt. Ilyenkor elsősorban toxikológiai szakértői véleményt, illetőleg, ha van vérminta, orvosszakértői véleményt kellene beszerezni, ami hónapokat is igénybe vehet. Ennyi idő elteltével pedig már nem sok értelme van rendbíróságot kiszabni, azzal a felügyelet szabályait betartatni, az újabb bűncselekmény elkövetését megakadályozni nem lehet.

Egyszerűbb a helyzet, ha a gyanúsított elismeri a fogyasztást és azt, hogy az a felügyelet ideje alatt történt. Ekkor, vagy akár a következő kötelezettségszegésnél az ügyészség rendbírósággal „honorálhatja” azt, hogy a gyanúsított egyébként abban a részében teljesítette a kötelezettségét, hogy megjelent az ellenőrzésen, és az önvádra kötelezés tilalmából következően önkéntesen beismerte a tettet.

Végiggondolva a folyamatot, könnyű belátni, hogy amennyiben a terheltet – a hallgatása vagy tagadása esetén – ténylegesen nem fenyegeti semmilyen joghátrány akkor, ha a felügyelet alatt továbbra is kábítószerrel fogyaszt, a bűnmegelőzési célú felügyelet sem lesz kellően hatékony kényszerintézkedés hosszú távon.

ZÁRÓGONDOLATOK

Összességében a szigorításokra nagy szükség volt, azonban talán szerencsésebb lett volna a bűnmegelőzési célú felügyeletet akár az elterelés előfeltételeként, akár előkapujaként bevezetni. Így például, ha az elterelésen való részvételnek az lenne a feltétele, hogy a bűnmegelőzési felügyelet tartama eseménytelenül teljen, esetleg az ellenőrzés mellett egy függőséget kezelő szolgáltatást is igénybe kellene venni, e lehetőségek mellett a fogyasztók is motiváltabbak lennének, egyúttal segítséget kapnának a leszokáshoz. Ezáltal az a kritika sem érhetné az új szabályozást, hogy kevésbé helyez hangsúlyt a prevencióra¹¹ és a rehabilitációra, bár a törvényjavaslat vitája során az egyértelműen megfogalmazódott, hogy nem ez az elsődleges célkitűzés.¹²

¹¹ A prevenció kifejezés ebben a kontextusban nem a bűnelkövetés megelőzésére, hanem az egészségfejlesztésre értendő.

¹² „Fontos a prevenció és a rehabilitáció úgyszintén, de most azt kérem, hogy azt keressék az önök előtt lévő javaslatban, ami valóban benne van. Soha nem mondtuk, hogy nem lesz rehabilitáció, vagy ne lenne fontos, és a kábítószerekre vonatkozó prevenció is megkerülhetetlen, de azokat most ebben a jogszabály-módosítási csomagban ne keressék! A most elérhető, most veszélyes, most mérgező drogot kell viaszorítani radikálisan, kíméletlenül, illetve azért kell tenni, hogy a jövőben egyre kevesebb készüljön ezekből, egyre kevesebb legyen elérhető. Ez az elsődleges feladatunk, de ahogy az előzőekben mondtam, ez sem kevés, és ez is tekinthető bizony a megelőzés egyik lépésének.” Általános vita a kábítószer előállításának, használatának, terjesztésének, népszerűsítésének tilalmával összefüggő törvény módosításokról szóló T/11401. törvényjavaslatról.

KONCSEK KORNÉL*

Az előállító helyiségben történő elhelyezés jogszabályi megalapozottságának vizsgálati tapasztalatai atipikus esetekben (elővezetés, idegenrendészeti intézkedés)

A jogállami berendezkedésből és az államszervezet alkotmányos felépítéséből kifolyólag a rendőrségi előállító helyiségek ügyészi vizsgálata csak jogszabályokban adott felhatalmazás birtokában folytatható. A jogszabályi hierarchiának megfelelően az Alaptörvény rendelkezéseiből levezethető sarkalatos törvény adja meg az előállító helyiségben történő elhelyezés törvényességi ellenőrzésének jogalapját, az ügyész számára pedig az ügyészi szervezeten belül kötelező belső norma ad további eligazítást. Ezt azért fontos tisztázni, mert a szabályozás a vizsgálatok elvégzésének helyét, gyakoriságát és a vizsgálható személyek körét is pontosan megjelöli.

Magyarország Alaptörvényének 29. cikke vonatkozik az ügyészségre, a (2) bekezdés c) pontja szerint a legfőbb ügyész és az ügyészség felügyeletet gyakorol a büntetés-végrehajtás törvényessége felett.

Az ügyészségről szóló 2011. évi CLXIII. törvény (a továbbiakban Ütv.) 22. §-ának (1) bekezdése szerint az ügyész a 22–24. §ok szerinti felügyeleti tevékenysége során bármely időpontban és helyen ellenőrizheti a törvényben meghatározott joghátrány és jogkorlátozás végrehajtásának, a fogvatartottakkal való bánásmódnak a törvényességét.

* KONCSEK Kornél, főügyészségi ügyész, Tolna Megyei Főügyészség

A 20/2014. (XII. 23.) LÜ utasítás a büntetés-végrehajtási törvényességi felügyeleti és jogvédelmi ügyészi tevékenységről (a továbbiakban: Alaputasítás) a büntetés-végrehajtási törvényességi felügyelet által érintett főbb területek címszó alatti 2. §-ának a) pontja úgy rendelkezik, hogy az ügyész törvényességi felügyeletet gyakorol különösen a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvényben szabályozott elfogás és előállítás, elővezetés és idegenrendészeti intézkedés végrehajtása felett.

Az egyéb kényszerintézkedések végrehajtásának törvényességi felügyelete során az Alaputasítás 15. §-ának (1) bekezdése alapján az ügyész az előállító helyiségben végrehajtott fogva tartás törvényessége tárgyában minden fogva tartási helyen havonta legalább egyszer köteles vizsgálatot tartani.

E felsorolásból kitűnően az ügyészi hatáskör az előállító helyiségben bármilyen okból elhelyezett, valamennyi személyre – így a későbbiekben megemlíendő atipikus esetekre is – kiterjed.

Ezt követően szükséges rátérni arra is, hogy milyen törvényes okból és milyen körülmények között kerülhet valaki előállító helyiségbe.

A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) 33. §-ának (1) és (2) bekezdése tartalmazza az előállítás és elfogás törvényi alapjait. Az ügyészi vizsgálatok tapasztalatai szerint az előállító helyiségben elhelyezett fogvatartottak túlnyomó részével szemben szándékos bűncselekmény elkövetésén való tettenérés alapján, bűncselekmény elkövetésével gyanúsíthatóan, szabálysértési gyorsított eljárásban vagy elfogatóparancs alapján jártak el.

Ehhez képest nem általánosnak, vagyis atipikusnak nevezhetők azok az esetek, amelyekben ezektől eltérő jogcímmel kerülnek fogvatartottak előállító helyiségbe.

1.

Egy személy – az adóhatóság végzése értelmében – elrendelt elővezetése rendőrségen történt visszatartással 2023. március 23. napján 06:49 órától 09:00 óráig tartott (ezután az adóhatóság képviselőjének átadták). Az intézkedés során a fogvatartott az előállító helyiségben 07:00 és 08:45 óra között tartózkodott.

Az elővezetések szokványos rendőri intézkedésnek tekinthetők, melyek során a rendőrség épületében való visszatartás is előfordul, általában egy irodában, felügyelet alatt történő várakozással. Ennek jogi megalapozottságát az Rtv. 34. §-ának (1) és (2) bekezdése alátámasztotta.¹

¹ 34. § (1) A rendőr az elővezetést elrendelő határozatban vagy végzésben megjelölt személyt az abban megjelölt helyre kíséri vagy oda útbá indítja. (2) Ha az elővezetés másként nem teljesíthető, az elővezetett személyt a rendőrségen a szükséges ideig – legfeljebb 12 óra időtartamra – vissza lehet tartani. A visszatartás időtartamának számítására az előállításra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

A visszatartás előállító helyiségben történő fogatosítása azonban nem gyakori, ezért az intézkedés célszerűségén alapuló indokoltsága is ellenőrzést igényelt a jogszabályi lehetőség esetleges visszaélészerű használatának kizárása érdekében. Az előállító helyiségben való elhelyezést az alábbi körülmények indokolták.

A fogvatartott elővezetésének kezdetén a kezek 06:49 és 07:00 óra közötti előrebilincselésére került sor, melyet az intézkedés alá vont személy részéről az intézkedés jogszerűségének megkérdőjelezése, majd a szolgálati gépkocsitól áttöltözés céljából való hazatávozási szándéka okán szökésének megakadályozása alapozott meg. Az Rtv. 48. §-ának c) pontjában írtakra hivatkozott² bilincs kényszerítőeszköz alkalmazását a szolgálatparancsnok törvényesnek, indokoltnak és arányosnak minősítette.

A bilincs alkalmazása, valamint az elővezetési határozat és a jogorvoslati tájékoztató átadása ellen a fogvatartott az elővezetésről szóló határozat átadásakor a rendőrkapitányság vezetője által elbírálandó panasszal élt. A panasz elbírálásakor az eljáró rendőrfőnök kihallgatása és az elővezetési iratok vizsgálata alapján a kapitányságvezető annak elutasításáról döntött.

A fenti adatok szerint az intézkedés alá vont személy nem volt együttműködő, az elővezetés célját és módját többször megkérdőjelezte, a helyszínről jogos érdek nélkül el akart távozni, így esetében a szökés veszélye a bilincs alkalmazását az előállító helyiségben történt elhelyezésig megalapozta.

Az elővezetett személy előállító helyiségben történt elhelyezését így indokolta, hogy a lehetőség, hogy róla a – hosszabb ideig kényelmetlen viseletű – bilincset az ott-tartózkodás tartamára levegyék.

2.

Egy 2025. április 18. napján szabálysértési őrizetbe vett személy az Rtv. 34. §-ának (1) és (2) bekezdése alapján – az őrizetet elrendelő rendőrkapitányság átkísérési utasítása szerint bilincs alkalmazásával – elrendelt elővezetését a vidéki rendőrkapitányságon történt visszatartással 2025. április 20. napján 03:35 órától 09:20 óráig fogatosították (ezután az illetékes bíróságra kísérték tovább). Az intézkedés során a fogvatartott az előállító helyiségben 04:50 és 09:20 óra között tartózkodott.

Az elővezetés jogalapja és időtartama az Rtv. 34. §-ának (2) bekezdésében foglaltaknak ebben az esetben is megfelelt.

Az előállító helyiségben elhelyezés indokoltságának igazolása érdekében azonban tisztázni kellett azt is, hogy miért került sor a visszatartásra. E körben

² 48. § A rendőr bilincset alkalmazhat a személyi szabadságában korlátozni kívánt vagy korlátozott személy [...] c) szökésének megakadályozására.

megállapítható volt, hogy a szabálysértési őrizetbe vétel időpontja Nagypén-tekre esett, azért a hétvégi és ünnepi ügyelet miatt a szabálysértési bíró elé állításra csak a megyeszékhelyen volt lehetőség. A visszatartás idejére – akárcsak az előző ügyben – az előállító helyiségben a bilincs levehető volt.

3.

Egy ismeretlen személyazonosságú szír állampolgár az Rtv. 33. §-a (1) bekezdésének f) pontja alapján elrendelt elfogása – mert az ország területén jogellenesen tartózkodott – 2024. október 16. napján 15:45 órától 22:15 óráig tartott, melynek során a rendőrkapitányság előállító egységébe került. A fogvatartott az előállító helyiségben 2024. október 16-án 22:15 és 2024. október 17-én 06:00 óra között tartózkodott, ezután átkíséréssel az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság szomszédos vármegyében található illetékes regionális igazgatóságának adták át 2024. október 17. napján 11:00 órakor (itt idegenrendészeti őrizetbe vételére került sor).

A rendőri intézkedés jogalapja a rendőrségi törvény fenti rendelkezése alapján meglapozott volt, amely az előállítás és az előállító helyiségben történt elhelyezés törvényességét alátámasztotta.

A személyes szabadságot korlátozó intézkedés tartama azonban nem csak a nyolc, de (03:45 órakor) a tizenkét órát is meghaladta, ami az erre vonatkozó általános szabályokból³ kiindulva akár az ügyési intézkedési kötelezettséggel járó jogellenes fogva tartás gyanúját is felvethette.

A rendelkezésre álló okiratok alapján az előállítás tartamának meghosszabbítása (annak nyolcadik óráját megelőzően) az Rtv. 33. §-ának (3) bekezdése alapján, a rendőrkapitányság határozatával – 2024. október 17. napján 03:45 óráig – megtörtént.

Tekintettel viszont az idegenrendészeti hatóság közreműködésére, más jogszabályok felhívására is szükség volt a fogva tartás jogszerűségének igazolása érdekében.

A harmadik országbeli állampolgárok beutazására és tartózkodására vonatkozó általános szabályokról szóló 2023. évi XC. törvény (a továbbiakban: Bt-átv.) 93. §-ának (4) bekezdése szerint azt a harmadik országbeli állampolgárt,

³ Rtv. 33. § (3) A rendőrség az előállítással a személyi szabadságot csak a szükséges ideig, de legfeljebb 8 órán át korlátozhatja. Ha az előállítás célja még nem valósult meg, indokolt esetben ezt az időtartamot a rendőri szerv vezetője egy alkalommal 4 órával meghosszabbíthatja. Az előállítás időtartamát a rendőri intézkedés kezdetétől kell számítani.

Szolgálati Szabályzat 30. § (3) Az előállítás a fogvatartott személy szabadon bocsátásáig, vagy a fogvatartott személy nyomozó hatóság által történő átvételig tart, ideértve azt is, ha a nyomozó hatóság a fogvatartott személy őrizetét rendeli el. Az előállítás ebben az esetben is legfeljebb az Rtv. 33. § (3) bekezdésében meghatározott ideig tarthat.

aki a magyarországi tartózkodás jogszerűségét vagy személyazonosságát hitelt érdemlően nem tudja igazolni, illetve a törvényben foglalt idegenrendészeti szabályokat megsérti, az idegenrendészeti hatósághoz elő kell állítani.

A harmadik országbeli állampolgárok beutazására és tartózkodására vonatkozó általános szabályokról szóló 2023. évi XC. törvény végrehajtásáról kihirdetett 35/2024. (II. 29.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Vhr.) 92. §-ának b) pontja alapján a Btvtv. 93. § (4) bekezdésének alkalmazása során a rendőr azt a harmadik országbeli állampolgárt, aki a személyazonosságát nem tudta igazolni, a Rendőrség ellenőrzés helye szerint illetékes helyi szervéhez – ha a harmadik országbeli állampolgárral szemben büntetőeljárás lefolytatásának nincs helye – előállítja. Az előállított harmadik országbeli állampolgárral szemben visszatartás intézkedést az eljáró idegenrendészeti hatóság rendelhet el, amit a Rendőrség fogyanatosít.

A Vhr. 92. §-ának (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy az előállítás időtartamára és meghosszabbítására az Rtv. 33. §-ának (3) és (4) bekezdését kell alkalmazni.

A Btvtv. 93. §-ának (7) bekezdése úgy szól, ha az előállítás időtartama alatt a harmadik országbeli állampolgár tartózkodásának jogcíme vagy a harmadik országbeli állampolgár személyazonossága nem állapítható meg, a harmadik országbeli állampolgárral szemben (az idegenrendészeti hatóság részéről) legfeljebb tizenkét óra időtartamra visszatartás intézkedést kell alkalmazni, amely ellen panasznak van helye.

Az idegenrendészeti hatóság 2024. október 17. napján hozott végzésével elrendelte a fogvatartott visszatartását 2024. október 17. napján 03:45 órától 15:45 óráig. A külföldi állampolgár visszatartása a 2024. október 17. napján 11:00 órakor történt átadással szűnt meg.

A visszatartás helyének jogalapja a Szolgálati Szabályzatban⁴ volt megtalálható, amely szerint az előállító egységben vagy a rendőrségen biztonságos őrzésre alkalmas egyéb helyiségben hajtandó végre.

A fogvatartottal szembeni intézkedés első látásra szokatlan módon történt végrehajtása így minden vizsgálandó elemében megfelelt a jogszabályi előírásoknak.

⁴ Szolgálati Szabályzat 32. § A harmadik országbeli állampolgárok beutazására és tartózkodására vonatkozó általános szabályokról szóló törvény szerinti visszatartást az előállító egységben kell végrehajtani. E rendelkezés tekintetében előállító egységnek minősül az idegenrendészeti hatóság és a menekültügyi hatóság területi szerveinél, valamint a rendőrségen a biztonságos őrzésre alkalmas helyiség is.

A törvényességi vizsgálat során feltárt jogszabálysértés esetén az ügyésznek számos intézkedési lehetősége van.

A törvénysértésnek nem minősülő hiányosság és az olyan törvénysértés esetén, amely miatt más ügyészi intézkedésnek nincs helye, az ügyész jelzésben hívja fel az illetékes szerv vezetőjének a figyelmét.

Törvénysértő gyakorlat vagy mulasztásban megnyilvánuló törvénysértés megszüntetése érdekében az ügyész felhívással fordulhat az illetékes vezetőhöz, aki ez alapján intézkedni köteles.

Az ellenőrzéssel érintett – személyi szabadságot érintő, illetve más jogot korlátozó joghátrányokat végrehajtó – szerv vezetője köteles az ügyésznek a törvények megtartására és a fogva tartás körülményeire vonatkozó rendelkezését teljesíteni. Ennek keretében az ügyész köteles haladéktalanul szabadlábra helyezni azt, akit törvényes határozat nélkül vagy a határozatban megjelölt időponton túl tartanak fogva.⁵

A fenti hathatós ügyészi intézkedési lehetőségek tükrében látható, hogy a példákban szereplő, atipikus esetekben a fogva tartás jogszerűségét alaposan, nagy felelősséggel és a jogszabályi háttér gondos felderítésével szükséges megvizsgálni, hogy ne elhamarkodott és helytelen ügyészi intézkedés történjen. Ehhez a törvény az ügyész számára eszközöket is biztosít: a végrehajtásra illetékes szervek vezetőitől iratok és adatok rendelkezésre bocsátását, illetve megküldését, továbbá felvilágosítás adását kérheti.⁶

Az előállító helyiségben történt elhelyezés indokoltságának ellenőrzése a törvényesség tágabb szemszögű érvényesítését jelenti az ügyészi vizsgálatok során. Ez ugyanis nem csak a jogszabályi rendelkezéseknek való pusztá megfeleltetést foglalja magába, hanem annak a mérlegelését is, hogy a rendőri intézkedés előállító helyiség használata nélkül, a személyi szabadság enyhébb mértékű korlátozása mellett is elérte volna-e a célját.

⁵ Ütv. 22. § (2)–(5) bekezdés

⁶ Ütv. 24. § (1) bekezdés d) pont

SUPLICZ DÓRA*

Cognitive Freedom in the Age of Artificial Intelligence

The rapid expansion of artificial intelligence has amplified longstanding concerns about the protection of individual autonomy, mental integrity, and cognitive freedom. *George Orwell's* words “*nothing is yours except the few square inches inside your skull*”¹ capture the essence of cognitive freedom – the notion that the internal domain of thought constitutes the final stronghold of human liberty.

Historically, law has focused on safeguarding physical integrity or regulating the external flow of information, but the inner processes of thought remained largely unaddressed. This was not an oversight, internal mental states were considered inherently inaccessible and therefore beyond the reach of regulation.²

This article examines the conceptual, technological, and legal dimensions of protecting cognitive freedom in the age of artificial intelligence. It first explores the theoretical foundations of neuro-rights, specifically cognitive freedom. The discussion then turns to subliminal manipulation, examining its mechanisms, historical examples, and the ways in which artificial intelligence can amplify its reach and effectiveness.

Subsequently, the article analyses the legal recognition of artificial intelligence-driven manipulation, with particular reference to the European Union's Artificial Intelligence Act, and explores the implications for criminal

* SUPLICZ Dóra, ügyész, Budapesti V. és XIII. Kerületi Ügyészség

¹ ORWELL, George: 1984. Európa, Budapest, 2024, 37.

² BUBLITZ, Jan Christoph – MERKEL, Reinhard: Crimes Against Minds: On Mental Manipulations, Deception, and Rights to Cognitive Freedom. *Criminal Law and Philosophy*, 8(1), 2014, 2. <https://doi.org/10.1007/s11572-012-9172-y>

law. Finally, it considers practical recommendations for safeguarding cognitive freedom, emphasizing the roles of clear legal definitions, transparency, forensic capability, and public awareness. This issue is no longer hypothetical, but presents an immediate regulatory and enforcement challenge. By integrating scientific, technological, and legal perspectives, this study aims to provide a comprehensive understanding of the emerging threats to cognitive freedom and the measures needed to protect it.

CONCEPTUAL FOUNDATION – THE NOTION OF COGNITIVE FREEDOM

As artificial intelligence advances, it increasingly approaches a stage at which it may exert targeted influence not only on human behaviour but also on subconscious processes. This development has prompted scholarly debate about whether existing human rights frameworks remain adequate to safeguard the human mind. In response, the concept of neuro-rights has emerged. Neuro-rights constitute an umbrella category for protections aimed at the brain and mental faculties, encompassing, – among others, – cognitive liberty and cognitive freedom.³

The notion of cognitive liberty has been advanced as a safeguard against unwanted influence over an individual's mental life.⁴ It is typically understood as the autonomous capacity to govern one's own mind without external constraint. In this view, the right encompasses both the freedom to use neuro-technologies to modify one's mental states and the freedom to decline such interventions.⁵

Cognitive liberty and cognitive freedom are distinct concepts with differing normative scopes. Cognitive freedom encompasses both the right to freedom of thought and the protection on mental integrity. Whereas cognitive liberty primarily emphasizes individual autonomy in relation to neuro-interventions or direct forms of mental manipulation, cognitive freedom adopts a broader perspective by safeguarding the individual's capacity to form thoughts and beliefs within an environment free from covert influence, manipulation, or exploitation by digital technologies and algorithmic systems. This broader con-

³ LIGTHART, Sjors et al.: Minding Rights: Mapping Ethical and Legal Foundations of 'Neurorights'. *Cambridge Quarterly of Healthcare Ethics*, 32(4), 2023, 461–462. <https://doi.org/10.1017/S0963180123000245>

⁴ Ibid. 468.

⁵ BUBLITZ, Christoph: My mind is mine!? Cognitive liberty as a legal concept. In: Hildt, E. – Franke, A. G. (eds.): *Cognitive Enhancement: An Interdisciplinary Perspective*. Springer, Dordrecht, 2013, 233–264.

ceptualization more accurately captures the emerging ethical challenges posed by manipulative artificial intelligence.⁶

Both cognitive liberty and cognitive freedom currently lack explicit legal foundations, but some authors argue that they may be understood as a natural extension of the existing right to freedom of thought.⁷ Others highlight that these rights are more expansive constructions.⁸

Freedom of thought is recognised as a fundamental right under international human rights instruments. Article 9 of the European Convention on Human Rights provides that everyone is entitled to freedom of thought, conscience, and religion. In its 1993 judgement in *Kokkinakis v Greece*, the European Court of Human Rights affirmed that freedom of thought, conscience, and religion constitutes one of the foundations of a democratic society.⁹ In its decision in *Campbell and Cosans v the United Kingdom*, the Court extended the scope of freedom of thought to encompass non-religious beliefs.¹⁰ Under the established case law of the European Court of Human Rights, the internal dimension of freedom of thought, conscience, and religion (forum internum) is absolute and not subject to limitation or balancing, whereas only the external manifestation of belief (forum externum) may be restricted under Article 9 (2) of the Convention.¹¹

Article 8 of the European Convention on Human Rights guarantees the right to respect for private and family life. In *X and Y v the Netherlands*, the European Court of Human Rights interpreted the concept of private life as encompassing both physical and moral integrity of a person.¹² In *Pretty v the United Kingdom*, the Court further clarified the concept, stating that it encompasses both the

⁶ AIMEN, Taimur: Cognitive freedom and legal accountability: Rethinking the EU AI act's theoretical approach to manipulative AI as unacceptable risk. *Cambridge Forum on AI: Law and Governance*, 1, 2025, 2–3. <https://doi.org/10.1017/cfl.2025.4>

⁷ LAVAZZA, Andrea: Freedom of thought and mental integrity: The moral requirements for any neural prosthesis. *Frontiers in Neuroscience*, 12, 2018. <https://doi.org/10.3389/fnins.2018.00082>

⁸ Farahany, Nita A.: *The Battle for Your Brain: Defending the Right to Think Freely in the Age of Neurotechnology*. St. Martin's Press, New York, 2023. <https://cdn.bookee.app/files/pdf/book/en/the-battle-for-your-brain.pdf>

⁹ *Kokkinakis v Greece*, ECtHR, Application no. 14307/88. Judgement of 25 May 1993, paragraph 31.

¹⁰ *Campbell and Cosans v the United Kingdom*, ECtHR, Application no. 7511/76; 7743/76. Judgement of 25 February 1982., paragraph 36.

¹¹ *Compilation of Council of Europe standards relating to the principles of freedom of thought, Conscience and Religion and Links to Other Human Rights*. Council of Europe, 2016, 32.

¹² *X and Y v the Netherlands*, ECtHR, Application no. 8978/80. Judgement of 26 March 1985, paragraph 22.

physical and psychological integrity of an individual.¹³ Furthermore, in *Bensaid v the United Kingdom*, the Court emphasized that the notion of ‘private life’ is inherently broad and cannot be exhaustively defined. The Court has recognized that factors such as gender identity, personal name, sexual orientation, and sexual life constitute significant elements of the personal sphere safeguarded under Article 8. Mental health should likewise be regarded as a crucial component of private life in relation to moral integrity. Article 8 therefore protects not only the right to personal identity and development but also the capacity to form and maintain relationships with others and engage with the external world. In this regard, the preservation of mental well-being is a fundamental prerequisite for the meaningful exercise of the right to respect for private life.¹⁴

Based on the above we can conclude that the European Court of Human Rights has no judgement that explicitly deals with neuro-rights, mental integrity, or cognitive freedom. However, based on the above judgements, it is clear that the court interprets freedom of thought and freedom of private life in an expansive manner. These judgements serve as important milestones in terms of human rights, but they also provide an even more important basis for the development and protection of neuro-rights in the future. By ensuring a wide range of freedom of thought and protecting mental well-being under the protection of private life, the Court creates a basis for protecting mental and cognitive functions of individuals against external influences.

While the European Court of Human Rights has so far relied on evolutionary interpretation of existing rights, Chile represents a normative shift towards the explicit constitutionalisation of mental and cognitive integrity.

In September 2021, Chile became the first country to introduce constitutional protection of neuro-rights. Legislation adopted an amendment defining mental identity as a non-manipulable right and safeguarding the individual against undue interference arising from neurotechnological applications. The reform also affirms protections for mental privacy, free will, and equitable access to neurotechnologies, thereby establishing a comprehensive legal framework aimed at preventing abuses and protecting autonomy in the face of emerging cognitive interventions.¹⁵

¹³ *Pretty v the United Kingdom*, ECtHR, Application no. 2346/02. Judgement of 29 April 2002, paragraph 61.

¹⁴ *Bensaid v the United Kingdom*, ECtHR, Application no. 44599/98. Judgement of 6 February 2001, paragraph 47.

¹⁵ LEE, Bo Hyoung: Even Chile’s Neurorights Leave Inferred Mental Data in a Gray Zone. *Stanford Law School, Law and Biosciences Blog*, 27 April 2026, <https://law.stanford.edu/2026/04/27/even-chiles-neurorights-leave-inferred-mental-data-in-a-gray-zone/>

SUBLIMINAL MANIPULATION

One of the most prominent challenges to the concept of cognitive freedom is the phenomenon of subliminal manipulation. Subliminal stimuli operate through the mechanism of evaluative conditioning, wherein an attitude object, when repeatedly paired with other stimuli, gradually begins to elicit the evaluative response that was initially associated with those other stimuli. The effectiveness of the evaluative conditioning does not rely on the conscious awareness of the target individual with respect to the positive or negative adjectives that are paired with the attitude object, indicating that such conditioning can influence evaluative judgements outside of explicit cognitive processing.¹⁶

This phenomenon is illustrated by experimental findings demonstrating that affective evaluations may be altered without conscious recognition of the influencing stimuli. In one study, participants in one group were shown photos of a woman preceded by subliminal images of puppies and happy couples. Participants in the other group saw subliminal images of frightening and burned faces before viewing the woman's photo. When the woman's image was paired with positive cues, participants – without knowing why – rated her as more likable than when her image was paired with negative cues.¹⁷

These findings challenge the intuitive assumption that human action and judgment are primarily the result of conscious deliberation. Although most individuals experience their decision as consciously made, psychological theory has long emphasized that a substantial portion of human behaviour is shaped by processes operating outside conscious awareness. This insight is classically captured by Freud's model, which conceptualizes the psyche as comprising multiple layers of awareness.

In Freud's topographical model, three distinct domains of the psyche are identified. The conscious domain encompasses mental contents of which an individual is presently aware, while the preconscious domain contains elements that are not currently in focus but can be readily brought into awareness, such as memories or learned information. By contrast, the subconscious consists of mental contents that are not directly accessible to consciousness. Freud described this domain as containing thoughts and emotions often associated with conflict, anxiety, or psychological discomfort. Crucially, elements

¹⁶ SMITH, Eliot R. – MACKIE, Diane M. – CLAYPOOL, Heather M.: Szociálpszichológia. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2016, 344–346.

¹⁷ KROSNICK, Jon A. – BETZ, Andrew L. – JUSSIN, Lee J. – LYNN, Ann R.: Subliminal Conditioning of Attitudes. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 1992, 152–162. <https://web.stanford.edu/dept/communication/faculty/krosnick/docs/1992/1992%20Subliminal%20conditioning%20of%20attitudes.pdf>

of the subconscious do not disappear, rather, they continue to exert a measurable influence on behaviour and judgement.¹⁸ It is precisely this dimension of mental life that subliminal manipulation seeks to exploit.

Against this theoretical background, subliminal stimuli can be defined as signals that operate below the absolute threshold of conscious perception.¹⁹ Such stimuli are typically presented for extremely brief durations or in attenuated forms, ensuring that the individual remains unaware of their perception while their cognitive or affective impact persists.²⁰

Scientific interest in this phenomenon began in the 1950s when James Vicary claimed that flashing the words 'Drink Coca-Cola' and 'Eat Popcorn' for a fraction of a second during films dramatically boosted sales. Although his data were later discredited, the idea that hidden signals could bypass consciousness and influence decisions captured public imagination and fear.²¹ Another well-known example occurred in the 2000 U.S. presidential campaign, when a television advertisement briefly displayed the word 'RATS' while criticizing the Democratic candidate Al Gore. The Federal Communications Commission investigated the case, but no penalties were imposed. The case illustrates how subliminal cues could be used to influence voters without their awareness.²²

It has to be highlighted that there is no clear scholarly consensus regarding the effects of subliminal stimuli. While early accounts and popular discourse often attribute substantial persuasive power to such techniques, empirical research paints a far more restrained picture. Most researchers agree that any behavioural effects attributable to subliminal stimuli are considerably weaker than commonly assumed and tend to be short-lived, with little evidence of durable influence beyond brief temporal intervals.²³ Within this limited effect

¹⁸ CARVER, Charles S. – SCHEIER, Michael F.: *Személyiségpszichológia*. Osiris Kiadó, Budapest, 2006, 205.

¹⁹ DRIGAS, Athanasios – MITSEA, Eleni – SKIANIS, Charalampos: Subliminal Training Techniques for Cognitive, Emotional and Behavioural Balance. The role of Emerging Technologies. *Technium Social Sciences Journal*, 33, 2022, 166. <https://doi.org/10.47577/tssj.v33i1.6881>

²⁰ SMITH, E. R. et al. (2016): Quoted 121.

²¹ DAJKA Gábor: A tudatalatti befolyásolás ereje. *Marketing & Pszichológia*, 2024. július 7., <https://dajka-gabor.hu/a-tudatalatti-befolyasolas-a-reklampszichologia-lathatatlan-ereje/>

²² ELGENDI, Mohamed – KUMAR, Parmod – BARBIC, Skye et al.: Subliminal Priming—State of the Art and Future Perspectives. *Behaviour Science*, 8(6), 2018, 14. <https://doi.org/10.3390/bs806005>

²³ BERMÚDEZ, Juan Pablo – NYRUP, Rune – DETERDING, Sebastian et al.: *What is a subliminal technique? An ethical perspective on AI-driven influence*. 2023 IEEE International Symposium on Ethics in Engineering, Science, and Technology (ETHICS), May 18-20, 2023, College of Engineering, Purdue University, West Lafayette. <https://doi.org/10.1109/ETHICS57328.2023.10155039>

profile, two observations are particularly salient. First, empirical findings suggest that subliminal stimuli are capable of influencing attitudes or behaviour only insofar as they align with an individual's pre-existing, consciously held goals. Rather than creating new motivations, subliminal cues appear to modulate or reinforce inclinations that are already present at the conscious level.²⁴ Second, perceptual thresholds are neither uniform nor static. They vary significantly across individuals and may fluctuate within the same person over time, depending on contextual factors such as attentional focus, cognitive load, or fatigue. As a result, identical stimuli may be processed subliminally or supraliminally under different conditions, further complicating both empirical assessment and legal regulation.²⁵

ARTIFICIAL INTELLIGENCE AS A NEW AMPLIFIER

The emergence of artificial intelligence has fundamentally altered the technological conditions under which human decision-making may be influenced. Whereas traditional forms of manipulation – such as advertising, political messaging, or propaganda – generally relied on stimuli that were consciously perceptible, artificial intelligence-based systems increasingly operate by engaging subconscious cognitive processes. Artificial intelligence does not merely transmit content; rather, it learns adaptively how to shape individual decisions while minimizing conscious resistance.²⁶ Therefore artificial intelligence has the potential to significantly enhance the practical effectiveness of subliminal techniques. The successful application of such methods depends, first, on identifying optimal perceptual thresholds – such as stimulus duration, intensity, and frequency – and second, on selecting content capable of exerting influence below the level of conscious awareness. Because perceptual sensitivity and responsiveness vary across individuals, artificial intelligence systems can leverage micro-targeting by continuously aggregating extensive data on users' behaviour, preferences, and psychological characteristics across digital environments. This enables the individual calibration of stimulus presentation, the systematic testing of alternative subliminal cues, and the integration of feedback to optimize influence.²⁷

²⁴ SMITH, E. R. et al. (2016): Quoted 379.

²⁵ BERMÚDEZ, J. P. et al. (2023): Quoted.

²⁶ ZHING, Huixin – O'NEILL, Eamonn – HOFFMANN, Janina A.: Regulating AI: Applying insights from behavioural economics and psychology to the application of article 5 of the EU AI Act. *Proceedings of the AAAI Conference on Artificial Intelligence*, 38(18), 2024, 4. <https://doi.org/10.1609/aaai.v38i18.29977>

²⁷ Ibid.

A defining feature of artificial intelligence-driven manipulation is its adaptability. Traditional subliminal techniques were largely static, the stimulus remained unchanged regardless of the recipient's reaction. By contrast, contemporary artificial intelligence systems operate within closed feedback loops. User responses are constantly monitored, evaluated, and incorporated into subsequent adjustments of content delivery. This dynamic architecture allows influence strategies to evolve in real time, progressively refining their effectiveness.

This adaptive logic is particularly evident in recommendation systems and social media platforms, where content selection is designed not merely to inform, but to maximize engagement. The concept of hypernudging captures this phenomenon, instead of exerting one-time control over a decision, the system continuously restructures the decision environment itself, tailoring it to each individual's use. As a result, influence is no longer mass-based, but highly personalized, operating through mechanisms that often remain below conscious awareness. In such an environment, the notion of an average user loses analytical relevance, as stimuli are calibrated to individual cognitive thresholds and behavioural profiles. This personalization also renders manipulation significantly more difficult to detect and, consequently, to prove in legal proceedings.²⁸

Taken together, these scientific and technological developments indicate that artificial intelligence-based subliminal manipulation cannot be equated with traditional forms of persuasion or advertising. Adaptivity, micro-targeting, the exploitation of subconscious cognitive processes, and the simulation of social interaction generate an environment of influence that fundamentally challenges individual decision-making autonomy.

Under these conditions, legal protection cannot be confined to prohibiting overt deception or consciously perceptible manipulation. If artificial intelligence systems are capable of distorting decision-making by circumventing conscious awareness altogether, then the protection of cognitive freedom must necessarily extend to such forms of technological influence. Artificial intelligence-driven manipulation may undermine autonomy by directly interfering with action guidance, inducing behaviour that conflicts with an individual's intentions. More commonly, however, it operates by shaping belief formation, value orientation, or decision-making processes in ways that bias choices away from an individual's reflective commitments and normative preferences. What renders this development particularly troubling is that such influence unfolds

²⁸ FARAONI, Stefano: Persuasive Technology and Computational Manipulation: Hypernudging out of Mental Self-Determination. *Frontiers in Artificial Intelligence*, 6, 2023, 4. <https://doi.org/10.3389/frai.2023.1216340>

beneath the threshold of rational scrutiny. It does not merely persuade; it bypasses deliberation itself. In doing so, it poses a direct and fundamental challenge to cognitive freedom.

LEGAL RECOGNITION: THE AI ACT

Recognizing this danger, the European Union's Artificial Intelligence Act explicitly prohibits artificial intelligence systems that deploy subliminal techniques.

The regulatory approach embodied in the European Union's Artificial Intelligence Act builds upon a broader corpus of international soft law that emphasises the protection of human autonomy, dignity, and rights in the context of AI governance. The first intergovernmental principles were accepted by the OECD. The AI principles articulate a human-centred framework where artificial intelligence actors are urged to respect human rights including freedom, dignity, and autonomy throughout the entire lifecycle of the artificial intelligence system. Furthermore, the document emphasizes that actors deploying artificial intelligence are also required to implement the principles of transparency and accountability.²⁹

Beyond the OECD, other international organisations have similarly sought to form normative standards governing the relationship between technological innovation and fundamental rights.

The Council of Europe has advanced intergovernmental normative work addressing the implications of technological innovation for human rights. The Oviedo Convention, a pioneering instrument on human rights and biomedicine, seeks to „*protect the dignity and identity of all human beings and guarantee everyone, without discrimination, respect for their integrity and other rights and fundamental freedoms*” in relation to scientific and technological applications.³⁰ Its accompanying work by the Council of Europe's Committee on Bioethics has considered emerging technologies and their ethical and legal challenges, highlighting the need to respect human rights and human dignity in the face of rapid technological change.³¹

These non-binding instruments do not create enforceable rights, yet they play a crucial normative role by articulating values and principles that inform legislation. Thus, the OECD's emphasis on human autonomy and the Council of Europe's bioethical framework contributed to the normative groundwork from which the AI Act's provisions – including those addressing sub-

²⁹ OECD: Recommendation of the Council on Artificial Intelligence. <https://one.oecd.org/document/C/MIN%282024%2916/FINAL/en/pdf>

³⁰ <https://www.coe.int/en/web/human-rights-and-biomedicine/oviedo-convention>

³¹ <https://www.coe.int/en/web/human-rights-and-biomedicine/emerging-technologies>

liminal manipulation – draw their justificatory context. Against this normative background, the AI Act represents the first binding regulatory instrument to translate these ethical and human-centred principles into enforceable legal prohibitions.

Building on this normative foundation, the Artificial Intelligence Act operationalizes these through a structured, risk-based regulatory framework. The European Commission differentiates between varying levels of risk associated with artificial intelligence practices, which can be analytically grouped into four categories: unacceptable, high, limited, and minimal risk. Artificial intelligence systems classified as posing unacceptable risks are prohibited under the AI Act, which identifies four such categories – three subject to an absolute ban, including two forms of manipulation and one relating to social scoring, and a fourth concerning real-time remote biometric identification systems, which are prohibited except in narrowly defined law enforcement contexts subject to independent authorisation.³² High-risk artificial intelligence systems are permitted but subject to stringent regulatory obligations imposed on providers. Artificial intelligence systems classified as presenting limited risk are subject primarily to transparency obligations, such as requirements to inform users when they are interacting with an artificial intelligence system or when content has been artificially generated. By contrast, systems presenting minimal risk are not subject to binding requirements, instead, Member States and the Commission are encouraged to promote and facilitate voluntary codes of conduct.³³

The AI Act classifies artificial intelligence systems employing subliminal manipulation as posing an unacceptable level of risk and, accordingly, subjects such practices to prohibition through specific regulatory measures. Article 5 (1) (a) prohibits *„the placing on the market, the putting into service or the use of an AI system that deploys subliminal techniques beyond a person’s consciousness or purposefully manipulative or deceptive techniques, with the objective, or the effect of materially distorting the behaviour of a person or a group of persons by appreciably impairing their ability to make an informed decision, thereby causing them to take a decision that they would not have otherwise taken in a manner that causes or is reasonably likely to cause that person, another person or group of persons significant harm”*.

This is an important milestone as it acknowledges that covert psychological manipulation is not just unethical but potentially unlawful. However, the

³² VEALE, Michael – ZUIDERVEEN BORGESIU, Frederick: Demystifying the Draft EU Artificial Intelligence Act. *Computer Law Review International*, 22(4), 2021, 98. <https://ssrn.com/abstract=3896852>

³³ Ibid. 98.

provision suffers from serious limitations. Most notably, the Act does not define subliminal techniques. Without a clear definition, enforcement becomes nearly impossible. A narrow definition would leave harmful systems unregulated, while an overly broad one could stifle innovation.³⁴ The Commission's own explanatory note illustrates the problem through a hypothetical example, a truck driver exposed to inaudible sounds urging him to drive beyond safe limits.³⁵ This shows the law's intent, but not its practical boundaries.

Under the regulation, manipulative artificial intelligence systems are permitted provided that they do not cause harm. Earlier drafts limited this prohibition to instances of physical or psychological harm, a restriction that significantly narrowed the regulation's applicability and attracted substantial criticism. In response, the final text removed these qualifiers, retaining the broader concept of harm and thereby expanding the scope of regulatory protection.

Many artificial intelligence-driven nudging techniques do not produce immediate or readily observable harm, rather, they exert cumulative effects that progressively influence user behaviour, undermine decisional autonomy, and shape patterns of political and economic participation.³⁶

Establishing the prohibited use of artificial intelligence requires demonstrating a causal connection between the harm incurred and the underlying conduct. Regulatory enforcement typically relies on reconstructing the sequence of events leading to a harmful outcome, however, this approach presents significant challenges in the context of artificial intelligence-driven subliminal influence. In many cases, the resulting harm – particularly when it takes the form of psychological impact – is neither immediately observable nor externally verifiable, as it manifests within cognitive processes. Moreover, such forms of manipulation may generate diffuse societal harms that are equally difficult to substantiate. These difficulties are compounded by the fact that the causal trigger may consist of transient subliminal stimuli deployed by an artificial system, which can be easily removed by the user without leaving discernible evidence. However, the directive fails to offer concrete solutions to these unresolved issues and challenges.³⁷

The AI Act prohibits three distinct forms of conduct: the placing of artificial intelligence systems on the market, their deployment into service, and their operational use. The AI Act explicitly prohibits the sale of manipulative artificial intelligence systems, including those employed by oppressive regimes. However, vendors may attempt to circumvent these restrictions by marketing

³⁴ BERMÚDEZ, J. P. et al. (2023): Quoted.

³⁵ VEALE, M. – ZUIDERVEEN BORGESIU, F. (2021): Quoted 99.

³⁶ Ibid.

³⁷ AIMEN, T. (2025): Quoted 10.

general-purpose artificial intelligence systems that can subsequently be modified by end-users. The regulatory framework is intended to address artificial intelligence systems designed to influence human behaviour, yet few companies are likely to acknowledge such purposes openly.³⁸

CRIMINAL LAW IMPLICATION

Neuro-rights have not yet been incorporated into the Hungarian legal framework, and consequently, safeguards for cognitive freedom remain absent.

Criminal law currently lacks a distinct offense for cognitive manipulation. Yet, depending on the consequences, traditional crimes could apply. If subliminal influence causes financial loss through deception, it may resemble fraud. If it removes genuine freedom of choice, it could be seen as coercion. And when it exploits personal data to manipulate behaviour, it may constitute a data protection offense. In recent years, online fraud has expanded markedly. Hungarian statistics on information system fraud reveal a pronounced upward trajectory. Between 2013 and 2024, the number of cases increased sixtyfold, highlighting a dramatic escalation over the eleven-year period.³⁹ As the incidence of fraud rises, both the number and sophistication of countermeasures have increased. Perpetrators, however, are cognizant of these developments and continue to employ increasingly advanced techniques to extract funds from victims. Simultaneously, public awareness of these methods is steadily improving. Considering these factors alongside the rapid pace of technological advancement, it is plausible that offenders will eventually adopt novel tools to ensure the success of their crimes. In particular, future phishing campaigns may exploit artificial intelligence systems to deliver subliminal messages designed to manipulate victims' behaviour and extract sensitive information.

PROTECTING COGNITIVE FREEDOM – WHAT CAN BE DONE?

The development of artificial intelligence-driven subliminal manipulation presents unique challenges to mental autonomy, raising urgent questions about legal protection of cognitive freedom within national frameworks. While international initiatives – such as Chile's recognition of neuro-rights – demonstrate the feasibility of codifying mental integrity, Hungary has yet to explicitly embed cognitive freedom in its legal system. Strengthening domestic protections requires a combination of statutory precision, technological oversight, and public awareness.

³⁸ VEALE, M. – ZUIDERVEEN BORGESIU, F. (2021): Quoted 100.

³⁹ <https://bsr.bm.hu/Document>

A prerequisite for effective regulation is the establishment of clear, operational definitions. Legislators should specify what constitutes subliminal manipulation, including the types of cues, exposure times, and mechanisms that bypass conscious awareness. Within the Hungarian context, this should be linked explicitly to the concept of cognitive freedom. By operationalizing these terms, law enforcement bodies can differentiate between lawful artificial intelligence personalization and manipulative practices that compromise mental autonomy.

Hungarian law should require that artificial intelligence systems capable of influencing human behaviour incorporate verifiable audit logs. These logs must document how content was tailored, delivered, and updated in response to user data. Independent oversight – potentially through agencies like the National Authority for Data Protection and Freedom of Information – could monitor compliance, investigate potential abuses, and enforce corrective measures. Transparency mechanisms would not only deter misuse but also provide an evidentiary basis for assessing cognitive manipulation under the principle of mental integrity.

A major barrier in both Hungarian and international law is proving that algorithmic interventions materially influenced an individual's decision. Traditional forensic methods are insufficient for detecting subtle artificial intelligence-mediated patterns. Hungary could invest in specialized digital forensic tools capable of reconstructing artificial intelligence decision pathways, assessing behavioural nudges, and correlating algorithmic activity with observed outcomes. Such evidence would support prosecution or administrative action when cognitive freedom is violated.

Protecting cognitive freedom requires an informed citizenry. Public campaigns should educate Hungarians about the risk of artificial intelligence-driven subliminal influence. Awareness programs could include guidance on recognizing manipulative interfaces, understanding algorithmic decision-making, and asserting rights under existing legal frameworks. By promoting knowledge of cognitive risks, Hungary can empower citizens to protect their own neuro-rights, aligning with emerging international norms. Although this appears to contradict the previously noted feature of subliminal stimuli – that they remain outside conscious perception – psychological research indicates that conscious information processing can, in fact, serve as an effective countermeasure against such stimuli. It is also important to note that individuals tend to overestimate their immunity to persuasive attempts. Effective resistance requires deliberate cognitive engagement, to counter manipulation, one must actively invest time and mental effort in forming independent judgements.⁴⁰

⁴⁰ SMITH, E. R. et al. (2016): Quoted 380–381.

DISCUSSION

The rapid expansion of artificial intelligence has fundamentally transformed the landscape of human decision-making and autonomy. As demonstrated through this article, artificial intelligence-driven technologies are not tools for conveying information, they increasingly operate through subtle, adaptive mechanisms that can influence individuals at a subconscious level. Subliminal manipulation, long debated within psychology, gains unprecedented scope and precision when paired with artificial intelligence systems capable of continuous learning, micro-targeting, and feedback-based adaptation. Unlike traditional persuasive techniques, these technologies can bypass conscious scrutiny, shaping beliefs, attitudes, and behaviours in ways that are difficult to detect, measure, or regulate.

From a conceptual perspective, the emergence of such technologies underscores the critical importance of neuro-rights, including cognitive freedom. While international efforts, exemplified by Chile's constitutional recognition of neuro-rights, provide a model for formalizing legal protections, Hungary and many other jurisdictions have yet to embed cognitive freedom explicitly into their legal frameworks. The analysis presented in this study highlights that cognitive freedom encompasses not only the right to freedom of thought but also the broader capacity to form beliefs, make decisions, and exercise agency in an environment free from covert or algorithmically mediated interference.

The legal challenges associated with artificial intelligence-mediated subliminal manipulation are both conceptual and practical. While the European Union's Artificial Intelligence Act represents a landmark attempt to regulate unacceptable risk artificial intelligence practices that pose unacceptable risk, its current provisions face limitations, particularly regarding the definition of subliminal techniques. The demonstration of harm and the enforceability of prohibitions in practice. Similarly, national criminal law frameworks, including Hungary's, currently lack specific offenses addressing cognitive manipulation, leaving gaps in both prevention and accountability. These gaps are compounded by the difficulty of detecting algorithmic interventions, proving causal links to harm, and establishing clear normative boundaries between acceptable influence and impermissible manipulation.

Given these challenges, the protection of cognitive freedom requires a multi-layered approach. Clear statutory definitions of subliminal manipulation and cognitive freedom are essential for ensuring legal certainty. Transparency and independent oversight mechanisms, including verifiable audit logs and regulatory monitoring, are necessary to hold artificial intelligence developers and operators accountable. Advances in forensic technology and algorithmic

auditing can strengthen evidence collection and facilitate the identification of covert manipulative practices. Finally, public education and awareness are crucial, individuals must understand the cognitive risk posed by artificial intelligence, recognize manipulative mechanisms, and actively engage in maintaining their own mental autonomy.

In conclusion, artificial intelligence-driven subliminal manipulation presents a novel and urgent threat to human autonomy, requiring both conceptual clarity and proactive legal and societal responses. The protection of cognitive freedom is not only a matter of theoretical or philosophical interest, but it is also a pressing practical concern in the digital age. Ensuring that individuals retain control over their thoughts and decisions will necessitate integrating neuro-rights into national and international legal frameworks, developing robust technological safeguards, and fostering an informed and vigilant public. Only through such a comprehensive approach can society preserve the final bastion of human liberty – the cognitive domain within each individual’s mind – against the subtle but powerful forces of algorithmically mediated influence.

Returning to Orwell’s observation that *“nothing is yours except the few square inches inside your skull”*, one can see a profound shift in its relevance. Whereas *Orwell* originally employed the phrase as a metaphor for political thought control, today it serves as a literal warning. Artificial intelligence enables forms of influence at a scale never previously imaginable. If individuals allow their subconscious to become a marketplace – where algorithms compete for attention and reshape preferences without consent – then personal autonomy risks becoming illusory.

The protection of cognitive freedom thus extends far beyond the safeguarding of personal data or privacy. It is fundamentally about preserving the conditions necessary for free will, democratic participation, and moral responsibility. Legislators must act decisively, establishing clear definitions of subliminal techniques, ensuring transparency in artificial intelligence systems, and enforcing accountability for manipulative technologies. If these measures are implemented effectively, the ‘few square inches inside our skull’ can continue to serve as what they always represented – the final domain of human freedom.

VÁLOGATÁS A SZAKIRODALOMBÓL*

BÜNTETŐJOG / BÜNTETŐELJÁRÁSI JOG / KRIMINOLÓGIA / KRIMINALISZTIKA

CSIKÓS Gábor

Erőszak és pszichiátria Magyarországon, 1866-1977:

a kényszerzubbonytól az elektrosokkig

Jaffa Kiadó, Budapest, 2026

DOMOKOS Andrea – BÉRCES Viktor

Kriminológia: bűnözés – megelőzés – statisztikák

ORAC Kiadó, Budapest, 2026

FENYVESI Csaba:

The Past, Present and Future of Criminalistics

Forum Iuris, Cluj-Napoca, 2025

HERKE Csongor:

Büntető eljárásjog

Jogi Szakvizsga Segédkönyvek. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2026

KORINEK László:

...a lelke mindennek

ORAC Kiadó, Budapest, 2026

KOVÁCS Lajos:

A mór megtette: az elmúlt évtizedek legmeggrázóbb magyar gyilkosságai

Cser Kiadó, Budapest, 2026

STEINER Gábor:

Gazdasági bűncselekmények

ORAC Kiadó, Budapest, 2026

* Összeállította: JÓNÁS Irén könyvtáros, Országos Kriminológiai Intézet

EURÓPAI UNIÓS JOG

GOMBOS Katalin (Szerk.):
Az Európai Unió digitális átállása
 Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2026

KÖZIGAZGATÁSI JOG

HARKAI István:
Az online sajtó és a platformgazdaság kihívásai,
különös tekintettel a sajtókiadói jogra
 ORAC Kiadó, Budapest, 2026

SULYOK Katalin:
Van-e jogunk a fenntarthatatlansághoz?
Perstratégiák a jövő nemzedékek környezeti és klímápireiben
 ELTE Jogi Kari Tudomány 72. ORAC Kiadó, Budapest, 2025

POLGÁRI JOG, POLGÁRI ELJÁRÁSI JOG

BÁNYÁSZ Péter – KOVÁCS Gábor – VESZELSZKI Ágnes:
Közösségimédia-használat és biztonság:
az aktív védekező viselkedések háttértényezői
 Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2026

BENCZE Ádám – FAZEKAS Zoltán József:
Társasági jogi és cégjogi feladatgyűjtemény
 ORAC Kiadó, Budapest, 2026

DELI Gergely:
Animus: a római jog rejtőzködő belső nézőpontja
 Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2026

FAZEKAS Zoltán József:
Társasági jogi és cégjogi előadások
 ORAC Kiadó, Budapest, 2026

VÉKÁS Lajos:
Öröklési jog
 ELTE Jogi Kari Tankönyvek 26. ORAC Kiadó, Budapest, 2026

EGYÉB

FENYVESI Csaba:

Antiguától Uruguayig: Kolumbián, Namíbián, Surinamén át
Kódex Nyomda Kft., Pécs, 2026

KOMÁROMI Sándor:

Bántalmazó kultúra
Corvina, Budapest, 2026

NOGEL Mónika:

Az igazságügyi genetikai vizsgálatok bioetikai kérdései
L'Harmattan, Budapest, 2025

SÁNDOR Judit:

Bioetika és emberi jogok az orvosi biotechnikában
L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2025

TAMÁS Dóra Mária:

Fordítói terminológiai adatbázisok a jog tükrében
Akadémiai Kiadó, Budapest, 2026